

ACADEMIA ROMÂNĂ

Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”

NOUA ENCICLOPEDIE A ROMÂNIEI. CUNOAȘTEREA ENCICLOPEDICĂ A ROMÂNIEI

Caiet de lucru

7

FORȚA DE MUNCĂ

Centrul de Informare și Documentare Economică

Ediția de față cuprinde lucrări realizate în cadrul
programelor de cercetare ale
Institutului Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”
2013-2018

Domeniul strategic 6.
Cercetări pentru dezvoltarea durabilă a țării (economic, social, juridic, mediu)

Direcția prioritară 6.21.
Noua Enciclopedie a României. Cunoașterea enciclopedică a României

Coordonatori:
Acad. Tudorel Postolache, Dr. Valeriu Ioan Franc, M.c.AR,
Dr. Ilie Bădescu, M.c.AR, Dr. Ionuț Vulpescu

Publicație destinată dezbaterii în cadrul grupului de lucru.
Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport,
este interzisă fără acordul prealabil al editorului și al autorilor.

Coordonator: Paula Neacșu, redactor principal
Ortansa Ciutacu – redactor
Mircea Fâță, CS
Dorina Gheorghe – redactor principal
Luminița Login – documentarist principal
Nicolae Login – redactor principal
Mihaela Pintică, CS III
Victor Preda – analist programator
Aida Sarchizian, CS III
Ovidiu Sârbu – redactor principal

Caiet de lucru

7

Forța de muncă

INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ
IMPACTUL MACROCICLURILOR ECONOMICE
ASUPRA FUNCȚIONĂRII INSTITUȚIILOR
PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA.
CU PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA PERIOADEI 1888-1947, 2013

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”

Program fundamental: III. Noua Enciclopedie a României.
Program fundamental al Academiei Română

Tema de cercetare: III.38. Impactul ciclurilor economice
asupra funcționării instituțiilor pieței forței de
muncă în România. Cu privire specială asupra perio-
adei 1888-1947, 2013

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”
INSTITUTUL DE ECONOMIE NAȚIONALĂ

**IMPACTUL MACROCICLURILOR
ECONOMICE ASUPRA
FUNCȚIONĂRII INSTITUȚIILOR
PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN
ROMÂNIA. CU PRIVIRE
SPECIALĂ ASUPRA PERIOADEI
1888-1947**

Coordonator:
Dr. Florin Marius Pavelescu

Autori:

Dr. Florin Marius PAVELESCU

Asist. cercet. Patrick Ștefan MEHEDINȚEANU

CUPRINS

1. CONSIDERAȚII ASUPRA CICLURILOR MACROECONOMICE ÎN ROMÂNIA DIN PERSPECTIVA EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ	8
2. REPERE ALE EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1831-1859 (FAZA PREGĂTITOARE A PRIMEI TRANZIȚII LA ECONOMIA DE PIAȚĂ)	11
3. TRĂSĂTURI CARACTERISTICE ALE FUNCȚIONĂRII INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN PERIOADA 1859-1887	14
4. MODERNIZAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CURSUL CICLULUI TRIDECENAL 1888-1915-1918	17
4.1. Evoluția cadrului legislativ	17
4.2. Caracteristici ale remunerării și ocupării forței de muncă în perioada 1887-1915	23
5. EVOLUȚIA ȘI FUNCȚIONAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CURSUL CICLULUI TRIDECENAL 1919-1947	31
5.1. Evoluția instituțiilor pieței forței de muncă în perioada 1919-1928	31
5.2. Funcționarea instituțiilor pieței forței de muncă în cursul ciclului decenal 1929-1938	61
5.3. Aspecte ale evoluției instituțiilor pieței forței de muncă în perioada 1939-1947	95
6. CONCLUZII. CICLURILE MACROECONOMICE TRI-DECENALE CA FACTOR EXPLICATIV AL EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA	108
ANEXE STATISTICE REFERITOARE LA FUNCȚIONAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN PERIOADA 1870-1915	112
BIBLIOGRAFIE	145

Evoluția economică pe termen lung atât în România, cât și pe plan internațional, relevă faptul că realizarea unor schimbări majore în componența aparatului productiv și susținerea procesului de modernizare socială au avut loc concomitent sau în strânsă legătură cu mutații în definirea și funcționarea instituțiilor pieței forței de muncă. În acest sens, în literatura de specialitate este susținută ipoteza că de modul în care sunt construite și adaptate la cerințele fiecărui stadiu de dezvoltare instituțiile pieței forței de muncă depinde într-o măsură însemnată de sustenabilitatea creșterii economice și evitarea unor blocaje și tensiuni sociale majore. Respectiva interdependență se manifestă pe termen lung, în sensul că sub impactul tendinței de parcurgere a unor stadii ale dezvoltării economice și sociale, există o tendință de evoluție convergentă a principalelor instituții care modelează funcționarea diferitelor piețe care compun mecanismul economic. Pe termen scurt, însă, se pot manifesta perturbații sau particularități care fac ca respectiva tendință să nu poată fi ușor detectată.

Din acest motiv, un studiu al schimbărilor intervenite în fizionomia instituțiilor pieței forței de muncă pe parcursul diferitelor faze și cicluri ale devenirii economiei unei țări este de natură să releve specificitatea îndeplinirii ipotezei menționate anterior. De asemenea, se mai poate releva intensitatea sincronismului în domeniul instituțiilor pieței forței de muncă dintre România și țările europene dezvoltate.

În evaluările referitoare la construirea și dezvoltarea pe termen lung a instituțiilor pieței forței de muncă este necesar să se aibă în vedere ciclurile evoluției economiei României. Pe această bază, se poate evidenția legătura dintre dinamica de ansamblu a economiei și caracteristicile instituțiilor care au avut rolul de a regla funcționarea și dezvoltarea pieței forței de muncă. De asemenea, se mai poate face o legătură între starea generală a economiei și funcționarea instituțiilor pieței forței de muncă.

1. CONSIDERAȚII ASUPRA CICLURILOR MACROECONOMICE ÎN ROMÂNIA DIN PERSPECTIVA EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ

Conceptul de ciclu economic a fost definit încă din secolul al XIX-lea, în contextul extinderii rolului mecanismelor concurențiale în reglarea proceselor economice și al înfăptuirii primei revoluții industriale în cele mai dezvoltate țări din Europa Occidentală (Anglia, Franța, Germania, Suedia) și din America de Nord. Între economiștii care au adus contribuții remarcabile la definirea și dezvoltarea noțiunii de ciclu economic se numără C. Juglar, K. Marx, A. Spiethoff, W. C. Mitchell, J. A. Schumpeter, N. D. Kondratieff.

J. A. Schumpeter (1935) arată că, din punct de vedere statistic, termenul de "ciclu" implică două aspecte. Pe de o parte, faptul că există o succesiune de valori ale unor variabile economice într-o perioadă istorică dată care nu au o evoluție monotonă, iar, pe de altă parte, faptul că respectivele fluctuații nu apar în mod independent, ci au o legătură directă sau indirectă unele cu altele. Cu alte cuvinte, ciclul economic presupune fluctuații ale indicatorilor sintetici ai economiei și implicit alternarea perioadelor de prosperitate (boom) și de criză (depresiune).

În literatura economică se au în vedere, cel mai adesea, ciclurile de afaceri care, în contextul unei economii de piață, au, de regulă, o durată cuprinsă între 7 și 12 ani (N. D. Kondratieff, 1935). Între principalele cauze ale evoluției ciclice a economiei se numără: a) perioada de reînnoire a capitalului fix, b) decalajul dintre cererea solvabilă și oferta potențială de bunuri și servicii, c) variațiile ratei dobânzii, d) caracteristicile schimbărilor tehnologice, g) gradul de deschidere ale economiilor naționale către fluxurile externe de bunuri, servicii și factori de producție.

Este interesant de observat faptul că în definirea și analiza ciclurilor de afaceri se are în vedere în principal experiența acumulată în țările dezvoltate. De asemenea, se consideră că oferta de factori de producție se modifică doar sub aspect cantitativ și că nu se înregistrează modificări de natură structural-calitativă.

Amplitudinea fluctuațiilor principalilor indicatori economici este condiționată nu numai de factorii menționați anterior, care pot fi considerați ca fiind de natură obiectivă, ci și **starea generală a sistemului**

economic precum și gradul de coerență și funcționalitate a cadrului instituțional. Astfel, se pot identifica trei mari tipuri de stări și anume:

a) o stare de tranziție de la un tip de mecanism economic la altul, în care raporturile dintre principalele variabile macroeconomice pot prezenta variații considerabile.

b) o stare în care mecanismul economic este relativ consolidat, ceea ce crează premisele unui regim stabil al alocării principalilor factori și al eficienței utilizării acestora.

c) o stare de criză a mecanismului economic care are drept consecință distorsiuni în alocarea resurselor și blocaje în dinamica productivității diferiților factori de producție. În aceste condiții, se poate manifesta o contradicție tot mai acută între mecanismul economic „construit” și modul de funcționare reală al acestuia (T. Postolache, 1981).

Pornindu-se de la ciclul de tip Juglar, caracterizat printr-o durată de 7-12 ani, în F. M. Pavelescu (2013) a fost propusă utilizarea unor cicluri decenale, pornindu-se în special de la pornindu-se de la analiza fluctuațiilor activității economice, comportamentului demografic și a modificărilor cadrului instituțional¹.

Pe de altă parte, tot în F.M. Pavelescu (2013) a fost adoptat procedeul grupării ciclurilor decenale în cicluri bi-decenale permite o evidențiere mai bună a fenomenelor care se pot manifesta pe o perioadă de timp mai mare decât cea a unui ciclu decenal, așa cum este modificarea structurii macroeconomice. Demersul este în concordanță cu practica instituțiilor specializate din cadrul ONU, care de regulă la fiecare două decenii propun și ulterior implementează revizuirii majore ale conceptelor și metodologiei de analiză statistică. În legătură cu evoluția economiei României în F M Paavelescu (2013) au fost puse în evidență următoarele cicluri bi-decenale pentru perioada 1859-2010: a) 1859-1876 b) 1877-1897 c) 1898-1915-1918 d) 1919-1938 d) 1939-1959 e) 1960-1979 f) 1980-1999. Fiecare dintre ciclurile bi-decenale menționate anterior, o serie de particularități ale progresului economic și social din România și sunt de regulă în concordanță cu logica stării generale a economiei. Excepția o reprezintă perioada 1939-1959, când se alătură caracteristici diferite ale stării economiei, respectiv o stare de criză a economiei de piață,

¹ În cazul României, pentru perioada 1859-2010 au fost identificate următoarele cicluri decenale: a) 1859-1866, b) 1866-1876, c) 1877-1887, d) 1888-1897, d) 1898-1907, e) 1908-1915-1918, f) 1919-1928, g) 1929-1938, h) 1939-1947, i) 1948-1955, j) 1956-1966, k) 1967-1977, l) 1978-1989, m) 1989-1999, n) 2000-2010

datorată desfășurării celui de al doilea război mondial și starea de tranziție în impunerea economiei de comandă.

Surmontarea unora dintre dificultățile determinate de periodizarea istoriei economice a României în cicluri bi-decenale poate fi realizată prin apeelarea la cicluri tri-decenale. Viziunea indusă de respectivul ciclu economic are mai multe avantaje, atât generale, cât și specifice evoluției economiei românești.

Astfel, ciclul economic bi-decenal se apropie de durata de 25 ani care este socotită ca fiind perioada care desparte două generații succesive (T. Postolache, 2007). În acest fel, se poate evidenția nu numai efectele progresului tehnologic asupra dinamicii economice, ci și pe cel al modificării comportamentului demografic sau al acțiunii factorilor care se află în legătură cu oferta de forță de muncă și a formării și valorificării capitalului uman.

În cazul concret al României folosirea ciclurilor tri-decenale poate oferi ocazia unei prezentări de ansamblu a fazei de pregătitoare (pre-tranziție) a primei tranziții la economia de piață și care a fost reprezentată de perioada Regulamentelor Organice.

În aceste condiții, se poate aborda prima tranziție la economia de piață, apreciată în F M Pavelescu (2013) ca fiind cuponsă între 1859 (anul Unirii Principatelor) și 1921 (anul reformei agrare) ca o succesiune de două cicluri tri-decenale, respectiv 1859-1887 și 1888-1915-1918. Diferențierea majoră dintre cele două cicluri tri-decenale o constituie caracteristicile structurii pe ramuri a economiei, respectiv a rolului jucat de activitățile de tip industrial.

Totodată, există posibilitatea unei viziuni de ansamblu referitoare la perioada 1919-1947, când în România mecanismul economic avea practice toate caracteristicile unei economii de piață din respective epocă istorică.

Din motivele arătate anterior patru cicluri tri-decenale se vor constitui drept capitole ale prezentei lucrări. Datorită datelor și informațiilor statistice de care am dispus o atenție specială va fi acordată ciclurilor economice 1888-1915-1918 și respectiv 1919-1947.

2. REPERE ALE EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1831-1859 (FAZA PREGĂTITOARE A PRIMEI TRANZIȚII LA ECONOMIA DE PIAȚĂ)

Datorită unor condiții interne, precum și a influenței unor factori externi, se poate aprecia că în România, prima tranziție la economia de piață a fost un proces îndelungat în care s-au succedat mai multe faze și/sau cicluri și care a fost precedat de o pre-tranziție desfășurată cu deosebire în perioada Regulamentului Organic².

Aplicarea Regulamentului Organic în Țările Române începând cu anii 1831-1832 a avut o serie de implicații majore asupra modului de funcționare a unora dintre instituțiile pieței forței de muncă. În esență, modificările aduse cadrului juridic au marcat o îndepărtare semnificativă de la modul de reglementare a activității economice și a raporturilor de muncă specifice orânduirii feudale. Astfel, în agricultură a fost introdusă și extinsă munca de clacă, iar în activitățile meșteșugărești și a celor desfășurate de negustori a fost dată o puternică lovitură vechilor bresle, organizații care își aveau originea în secolul al XV-lea.

Prin cadrul instituțional adoptat, a fost favorizată creșterea puterii marilor proprietari funciari prin două mecanisme și anume: a) libertatea comerțului cu țările europene, ceea ce a favorizat exportul de cereale și b) legiferarea muncii de clacă. Drept urmare, s-a înregistrat o creștere a producției care se putea obține de pe urma exploatării suprafețelor de

² Este de notat că procesul de modificare a cadrului legislativ prin care se favoriza dezvoltarea unor instituții specifice economiei de piață și îndepărtarea de sistemul de reglementări specifice unei economii de tip feudal apar în actele normative din Țările Române la sfârșitul celui de al doilea deceniu al secolului al XIX-lea. Astfel, prin Codul lui Scarlat Calimah (1817) și al Legiurii Caragea (1818) au fost introduse noi reglementări referitoare la definirea persoanelor juridice sau penalizarea bancrutei frauduloase. De asemenea, au fost crescute la 12 numărul de zile clacă pe care țărani erau obligați să le presteze pe moșia boierului.

De asemenea, în anul 1820 domnitorul Munteniei Mihail Șuțu încheie cu Austria o convenție prin care se permitea sudiiților să intre în breslele autohtone și să exercite meseriile sau ocupațiile specifice, cu condiția achitării impozitelor și dărilor care se cuveneau pentru activitatea economică.

teren avute în proprietate. În aceste condiții, un important rol în generarea procesului de acumulare primitivă a capitalului l-a avut majorarea obligațiilor țăranilor clăcași față de marii proprietari funciari. Chiar dacă numărul de zile pe care clăcașii trebuiau să îl presteze gratis pentru marii proprietari funciari a rămas constant, respectiv 12 zile/an, modificarea normelor de lucru sau de prestații a făcut ca numărul de zile care era necesar să fie în mod real consacrate îndeplinirii obligațiilor de plată să ajungă la 56 în Valahia și 84 în Moldova.

O asemenea evoluție a favorizat acumularea unor mari averi și a favorizat în mod indirect avansul către economia de piață, dar a exacerbat tensiunile sociale. Drept urmare, în cursul Revoluției de la 1848, una dintre revendicările importante a fost eliminarea clăcii și emanciparea țăranilor.

În același timp, au fost desființate o parte importantă a monopolurilor breslelor, fapt care a avut o serie de consecințe contradictorii în plan economic și social. Este important de subliniat faptul că în condițiile orânduirii feudale, breslele au reprezentat asociații de tip profesional în care erau reuniți practicanții aceleași activități economice sau meserii dintr-un areal geografic.

Existența unei bresle determina o anumită organizare a producției, precum și un anumit raport de forțe între membrii acesteia. De asemenea, breasla avea o organizare internă, respectiv statut (catastih), precum și funcții și organe de conducere³. În epoca feudală, breslele îndeplineau o serie de funcții care, pe măsura trecerii timpului, le-au conferit putere economică și capacitate de influență pe plan local.

Cele mai importante roluri ale breslelor erau următoarele:

a) înregistrarea cererii de produse și servicii care făceau obiectul de activitate a breslei

b) formarea profesională a persoanelor admise în calitate de ucenici și de asigurare a condițiilor de muncă, precum și de asigurare a unei anumite protecții sociale

c) rezolvarea conflictelor de muncă și a oricăror alte conflicte de natură profesională care puteau apare în cadrul breslei.

d) colectarea obligațiilor fiscale care reveneau întregii comunități de meseriași înscriși în fiecare breaslă. Prin această prerogativă breslele deveneau deosebit de puternice deoarece practic negociau cu autoritățile statale obligațiile fiscale și apoi le repartizau pe fiecare membru în parte⁴.

³ Breslele erau conduse de un staroste care era secondat de epitropi. Totodată, exista și o "adunare generală" a membrilor breslei.

⁴ Este de notat că în anul 1774, breslele obținuseră un regim fiscal avantajos, fapt ce a stimulat dezvoltarea activității economice (cf. D.O. Pătrașcu, 2009)

Din enumerarea funcțiilor îndeplinite de bresle se observă că respectivele tipuri de organizații tindeau să își creeze un monopol pe segmentele de piață unde își desfășurau activitatea și să concentreze mari resurse financiare.

Modificările de natură juridică aduse de Regulamentul Organic au afectat puternic puterea economică și influența socială a breslelor, prin faptul că le-au luat privilegiul de a colecta impozitele și au desființat monopolul exercitat asupra organizării și distribuirii producției. În acest fel, a fost sprijinit în mod indirect procesul de dezvoltare a întreprinderilor de tip manufacturier. Pe de altă parte, pierderea vechilor privilegii ale breslelor a fost de natură să creeze o serie de tensiuni sociale, ca urmare a slabei competitivități a meseriașilor autohtoni în fața celor străini.

3. TRĂSĂTURI CARACTERISTICE ALE FUNȚIONĂRII INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN PERIOADA 1859-1887

După Unirea Principatelor Române de la 1859, în cursul domniei lui A.I. Cuza au fost adoptate o serie de reforme care au modelat dezvoltarea economică și socială pe termen lung. Modificările cadrului instituțional-legislativ au remodelat nu numai desfășurarea activității economice, ci și caracteristicile relațiilor de muncă. Astfel, în anul 1864, au fost adoptate Legea rurală și Codul Civil.

Legea rurală a fost adoptată de Consiliul de Stat la 12/24 august 1864 și promulgată prin decret domnesc la 14/26 august 1864. Respectivul act normativ prevedea eliberarea țăranilor de marea majoritate a obligațiilor de tip feudal și îi împrăștierea prin răscumpărare. În același timp, se avea în vedere și împrăștierea a peste 48 mii familii de înșurăței (C. C. Giurescu (coord.), 1972).

Codul civil a fost promulgat prin decret domnesc la 3/15 decembrie 1864, fiind influențat de Codul civil al lui Napoleon din anul 1804, de Codul civil italian Pisanelli și de unele prevederi ale legislației belgiene (D.O. Pătrașcu, 2009). Prin intermediul respectivului act normative, se reglementa instituția contractului și implicit a contractului de muncă. De asemenea, se garanta egalitatea persoanelor fizice în fața legilor.

În ceea ce privește raporturile de muncă, se poate aprecia că respectivul Cod Civil conținea o serie de prevederi care marcau distanțarea clară de practicile feudale. Se susținea în mod implicit extinderea și consolidarea mecanismelor concurențiale pe ansamblul economiei și acumularea capitalului prin acordarea unor avantaje întreprinzătorilor în raport cu salariații. Respectivul avantaj se refereau mai ales la aspectele legate de conflictele de muncă și de aspectele legate de salarizare.

Adoptarea Constituției din 1866 a avut unele implicații indirecte și asupra instituțiilor pieței forței de muncă prin faptul că a fost admis dreptul de asociere în organizații profesionale, în condițiile reglementării de către legiuitor a regimului de organizare și funcționare a respectivelor asociații. Drept urmare, asociațiile profesionale (sindicate și organizații patronale) se puteau crea, organiza și funcționa doar pe baza

unor statute proprii aprobate de organele centrale ale administrației de stat, cu deosebire Ministerul de Interne.

De regulă, personalitatea juridică se acorda printr-o lege votată de Parlament. În acest cadru legal, a fost posibilă apariția după anul 1870 a primelor asociații profesionale. Spre exemplu, în 1872, are loc reorganizarea "Casei de ajutoare și prevedere a lucrătorilor tipografi" și redenumirea acesteia ca "Societatea generală de ajutor reciproc a lucrătorilor tipografi "Gutenberg".

Un alt act normativ care a avut un puternic impact asupra desfășurării activității economice, dar și asupra derulării raporturilor de muncă, a fost legea învoielilor agricole (Legea pentru tocmeli agricole și pentru executarea lor) adoptată în anul 1866 în timpul locotenenței domnești (18/30 martie), care introducea contractele de muncă și în activitățile agricole. Astfel, se dădea posibilitatea încheierii unui contract de muncă pe un termen care nu trebuia să depășească 5 ani și care era înregistrat la primăria din comună.

Se aveau în vedere mai ales interesele cultivatorilor de terenuri, deoarece se prevedea posibilitatea de readucerea la lucru a angajatului care întrerupea munca sau obligarea acestuia să restituie sumele pe care proprietarul funciar sau arendașul le cheltuise pentru angajarea altei persoane pentru a efectua lucrările agricole neefectuate de semnatarul inițial al contractului.

Legea învoielilor agricole a fost modificată la 7/19 aprilie 1872 în cursul guvernării conservatoare a lui Lascăr Catargiu, în sensul extinderii mijloacelor prin care proprietarii de terenuri agricole sau arendașii puteau să își asigure forța de muncă necesară. Se prevedea chiar posibilitatea ca țăranii să fie constrânși să își îndeplinească obligațiile asumate privind muncile agricole prin utilizarea unor forțe militarizate (dorobanți) sau a altor mijloace puse la dispoziție de autoritățile publice locale.

Respectiva prevedere a generat puternice tensiuni sociale în lumea satelor, astfel încât la 14/26 mai 1882 a fost adoptată o nouă lege a învoielilor agricole. Metoda de constrângere manu militari a fost abandonată și s-a revenit practic la metodele anterioare (economice) de constrângere a țăranilor să își îndeplinească obligațiile asumate. Totodată, a fost redusă de la 5 ani la 2,5 ani durata maximă a învoielilor agricole.

În pofida modificărilor aduse, problema agrară nu a fost soluționată, iar tensiunile sociale din mediul rural s-au cronicizat și chiar s-au amplificat, o dovadă în acest sens fiind răscoalele țăărănești din anul 1888.

În ceea ce privește celelalte aspecte ale funcționării pieței forței de muncă, se poate remarca desființarea în anul 1873 printr-un Jurnal al

Consiliului de Miniștri (Hotărâre de Guvern) a vechilor bresle. În acest fel, se consfințea renunțarea formală la un mod de organizare specific epocii feudale, dar care și-a adus în România o contribuție însemnată la dezvoltarea economică. Desființarea vechilor bresle a stârnit o serie de proteste din partea meseriașilor membri ai respectivelor asociații, deoarece le ridica o protecție în fața concurenței exercitate de meșteșugarii străini, care aveau un nivel de dotare tehnică și cunoștințe profesionale mai ridicate comparativ cu cei autohtoni.

Cadrul legislativ care a modelat funcționarea pieței forței de muncă în România în perioada 1859-1887 a favorizat o creștere lentă a prețului muncii din agricultură, ramura principală a economiei din epoca respectivă. Astfel, între 1870 și 1880, prețul unei zile de lucru cu brațele a crescut cu 4,1%, de la 0,98 lei la 1,02 lei, în timp ce prețul unei zile de lucru cu brațele a sporit cu 9,9%, de la 2,22 lei la 2,44 lei (Anexa nr. 1).

Prețul muncii din agricultură era foarte scăzut în raport cu cel din ramurile negricole. Astfel, dacă se efectuează o comparație cu salariile lunare din cadrul CFR, entitate care poate fi considerată etalon pentru activitatea din ramurile neagricole din perioada analizată, se observă că raportul dintre cel mai mic salariu lunar din cadrul CFR⁵ și prețul mediu lunar al muncii în agricultură era în anul 1880 de 46.75% în cazul muncii cu brațele și de 111.83% în cazul muncii cu carul.

În ceea ce privește salariile lunare acordate în cadrul CFR, se poate remarca faptul că în intervalul 1875-1885 stabilitatea respectivului indicator economic. Cu alte cuvinte, în anul 1885, nivelul salariului era practic egal cu cel din anul 1875, pentru cvasi-totalitatea salariaților, excepțiile fiind consemnate în cazul funcțiilor de desenator și conductor clasa a II-a.

⁵ În Anexa nr. 1, sunt prezentate nivelurile salariilor lunare din cadrul CFR, pentru unele categorii de personal în anii 1875, 1880 și 1885, preluate din V Axenciuc- Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, pag.537, 538. Din respectivul document reiese faptul că în anul 1880, cel mai mic salariu lunar era de 60 lei și era acordat pentru următoarele funcții: lucrător de manevră, acar, cantonier, lampist.

4. MODERNIZAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CURSUL CICLULUI TRIDECENAL 1888-1915-1918

4.1. Evoluția cadrului legislativ

Perioada 1888-1897

Extinderea activităților din industrie, ca urmare a adoptării legii din 1887 pentru încurajarea dezvoltării respectivei ramuri, a avut consecințe notabile asupra funcționării pieței forței de muncă. La fel ca și în cazul altor țări europene, începutul procesului de industrializare a însemnat o mărire a presiunii pentru o creștere pe termen scurt a ratei profitului. Pe termen scurt, acest obiectiv a fost atins prin reducerea costurilor salariale sau/și a celor legate de utilizarea forței de muncă. Respectiva tendință a condus la înrăutățirea condițiilor de muncă ale lucrătorilor.

Din acest motiv, a apărut necesitatea adoptării unor măsuri care să asigure o protecție a lucrătorilor sub diferite aspecte. În perioada 1888-1897, modificările majore ale legislației muncii s-au referit mai ales la protecția lucrătorilor din punct de vedere al sănătății și al refacerii capacității de muncă. Este de menționat că prevederi legale referitoare la aspectele menționate anterior au fost cuprinse nu neapărat în legi care priveau expres reglementarea raporturilor de muncă, ci și în alte acte normative care priveau dezvoltarea și modernizarea altor domenii de activitate, precum ocrotirea sănătății și activitatea minieră.

Astfel, legile de modernizare a sistemului de sănătate publică adoptate în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea au avut prevederi care impuneau o serie de măsuri de protecție a lucrătorilor. Astfel, în **legea sanitară din anul 1893 se adoptă principiul că este necesară o protecție a muncii copiilor utilizați în activitățile industriale.**

Protecția muncii minorilor este extinsă prin **Regulamentul pentru industriile insalubre al doctorului Felix din anul 1894.** Erau prevăzute măsuri de protecție și pentru munca femeilor. În acest sens, se evidențiază faptul că munca acestor două categorii de forță de muncă nu putea să dureze decât între orele 5 dimineața și 8,30 seara. Pentru lucrătorii majori nu existau prevederi referitoare la durata și amenajarea

programului de lucru, aceste aspecte urmând să rezulte din înțelegerea dintre salariat și patron. Totodată, se stabileau ca fiind obligatorii o serie de măsuri de protecție a muncii cu scopul evitării producerii de accidente sau/și al îmbolnăvirilor profesionale. Pe de altă parte, se stabilea că vârsta minimă pentru admiterea la muncă a minorilor era de 12 ani.

În legea minelor adoptată în anul 1895 se adoptă prevederea că vârstă minimă pentru participarea la activitatea minieră din subteran este de 14 ani. Actul normativ menționat anterior este important deoarece conține mai multe reglementări care introduceau principiul asigurărilor sociale de bătrânețe. Astfel, pentru angajații din industria minieră și petrolieră se înființa o casă de ajutor și o casă de pensii care administrau fondurile create prin contribuția salariaților și angajatorilor. Puteau să participe persoanele de peste 16 ani care își desfășurau activitatea în domeniul menționat anterior și care îndeplineau condiții de așa-zisă "bună purtare" (nu participau la greve și nici nu instigau pe ceilalți lucrători să întreprindă sau să susțină acțiuni greviste).

Un alt domeniu care a fost reglementat în perioada analizată a fost cel al **repausului săptămânal și al sărbătorilor legale**. Prin legea adoptată în 28 februarie/12 martie 1897 și promulgată pe 6/18 martie 1897 se stabilea că ziua de duminică este zi de repaus, dar într-o formulă contradictorie, în sensul că nu se preciza dacă era vorba de o zi întreagă sau doar de dimineața respectivei zile a săptămânii. În acest fel, patronii puteau să interpreteze legea în mod lax și să cheme la muncă lucrătorii în partea a doua a zilei.

Totodată, se mai prevedea și un număr de 14 sărbători legale. Este de notat că acordarea repausului duminical era supusă și unor alte condiționări. Spre exemplu, pentru întreprinderile din industrie, Camera de Comerț avea dreptul să decidă care dintre acestea este necesar să lucreze continuu (C.C. Giurescu (coord.), 1972).

Perioada 1898-1907

Deceniul 1898-1907 a fost unul în care cadrul instituțional-legislativ referitor la domeniul social a suferit o serie de modificări majore, ca urmare a dinamismului vieții economico-sociale, precum și a presiunii de a găsi soluții la problemele rămase încă nerezolvate. Avem în vedere nu doar legislația muncii, ci și alte domenii, cum sunt învățământul și ocrotirea sănătății.

Între legile referitoare la dezvoltarea altor domenii ale activității sociale, dar cu un impact neglijabil asupra funcționării pieței forței de muncă, se numără și **legea învățământului profesional adoptată în**

august 1901, în cursul procesului de amplă reformă a instrucțiunii publice inițiat de Spiru Haret (F.M. Pavelescu, 2010). Prin intermediul actului normativ menționat anterior, au fost create condițiile pentru creșterea nivelului de pregătire profesională a meseriașilor și lucrătorilor manuali. De asemenea, se urmărea o mai mare apropiere a respectivei forme de învățământ la cerințele unui aparat productiv în care importanța relativă a activităților industriale devenea tot mai mare.

Obiectivele avute în vedere au fost însă atinse doar parțial, deoarece în programa școlilor de meserii, aspectele practice aveau alocate un număr mic de ore de predare în comparație cu cerințele deprinderii meseriilor, iar legătura dintre școli și micile ateliere, cărora ar fi trebuit să le furnizeze personal calificat, nu exista în mod real.

Carențele din sistemul de pregătire profesională erau doar unul dintre aspectele presiunilor cu care se confruntau în activitatea desfășurată meseriașii independenți și micile ateliere. Acest fapt a determinat apariția unor tensiuni sociale, ceea ce a condus la adoptarea în anul 1902 a Legii Missir asupra organizării meseriilor.

Se avea în vedere doar soluționarea celor mai arzătoare dintre problemele specifice micilor ateliere și a meseriașilor care își desfășurau activitatea în cadrul acestora la începutul secolului al XX-lea, respectiv capacitatea scăzută de rezistență în fața concurenței altor actori care acționau pe piața bunurilor și serviciilor și pe piața forței de muncă, pe de o parte, și deficiențele majore de asociere și reprezentare a intereselor categoriei profesionale menționate anterior, pe de altă parte.

Drept urmare, în cuprinsul legii Missir au fost incluse o serie de prevederi referitoare la: a) modul de organizare a meseriașilor pentru apărarea propriilor interese, b) stimularea pregătirii profesionale a meseriașilor, c) acordarea unor înlesniri de natură fiscală și non-fiscală, d) reglementarea organizării muncii.

Astfel, pentru susținerea intereselor meseriașilor și a patronilor micilor ateliere a fost legiferată apariția corporațiilor. Respectiv entitățile se puteau constitui numai după ce majoritatea meseriașilor dintr-o localitate acceptau să devină membri. Se aveau în vedere atât patronii, cât și lucrătorii, precum și totalitatea meseriilor. Se excludeau persoanele care desfășurau activități de industrie casnică. Camerele de comerț urmau să asigure în etapa de început organizarea corporațiilor și dezvoltarea pregătirii profesionale a ucenicilor.

Se urmărea împiedicarea uceniei fără contract și a desfășurării de activități cu specific meșteșugăresc de către persoanele fără carte de

lucrător sau brevet de meserie. Se avea în vedere înființarea unor școli de ucenici. Perioada de ucenicie era cuprinsă între 3 și 5 ani.

Se acordau corporațiilor o serie de înlesniri, dintre care se pot aminti: 1) preferința la adjudecarea licitațiilor publice de până la 30000 lei, chiar dacă oferta corporației (meseriașilor) era mai mare cu 5% decât cea a altor participanți, 2) posibilitatea depunerii numai a unei jumătăți din garanția legală pentru desfășurarea activității, 3) acordarea unor reduceri ale tarifelor CFR pentru transportul materiilor prime folosite și produsele fabricate de meseriași.

În ceea ce privește condițiile de muncă, se prevedea că vârsta minimă de admitere la ucenicie era de 12 ani. Durata zilei de muncă era reglementată doar pentru lucrătorii (ucenicii) cu vârste cuprinse între 12 și 16 ani, respectiv de maxim 10 ore/zi pentru lucrătorii în vârstă de 12-14 ani și de 12 ore pentru cei în vârstă de 14-16 ani. În cadrul orelor de muncă trebuiau incluse și orele de școală și /sau pregătire profesională. De asemenea, se interzicea munca de noapte a ucenicilor sub 16 ani. Totodată, se constituiau organe de arbitraj (comisie de arbitri) pentru rezolvarea conflictelor de muncă. Pe de altă parte, se introduceau și pentru membrii corporațiilor asigurările sociale de boală.

Analiza actelor normative menționate anterior relevă faptul că accentul pus pe creșterea competitivității micilor ateliere s-a făcut cu prețul menținerii unor condiții grele de muncă. O încercare de ameliorare a condițiilor de muncă a fost întreprinsă prin adoptarea în anul 1906 a **legii asupra muncii minorilor și femeilor în așezămintele industriale și exploatarea miniere** și a reprezentat o adaptare a legislației muncii din România la recomandările adoptate la Congresul Internațional al Muncii desfășurat în anul 1905 la Berna.

Astfel, pentru a fi angajată în cadrul activităților industriale și miniere, o persoană trebuia să aibă: minimum 12 ani și cursul primar absolvit.

În cazul băieților sub 15 ani și al fetelor sub 17 ani era necesar un examen medical înainte de începerea activității. Se interzicea desfășurarea de munci periculoase și a muncii de noapte pentru băieții sub 15 ani și pentru fetele sub 17 ani.

Durata maximă a zilei de lucru era de 8 ore pentru persoanele sub 15 ani și de 10 ore pentru femei. De asemenea, se impunea acordarea unei ore de repaos pentru toți angajații pe parcursul unei zile de muncă.

Tot în anul 1906 a fost recunoscut cu unele limitări dreptul la grevă al lucrătorilor. De respectivul drept nu puteau însă beneficia funcționarii publici și minerii.

Perioada 1908-1915

Evoluția cadrului instituțional al pieței forței de muncă în cursul ciclului economic decenal 1908-1914 este puternic influențată de urmările răscoalei țărănești din anul 1907 și a intensificării activităților sindicale din mediul urban. În acest context, se conștientizează în cercuri tot mai largi ale societății, necesitatea realizării unor schimbări de amploare ale cadrului instituțional al desfășurării activității economice și sociale.

Drept urmare, între 1908 și 1912 sunt adoptate o serie de legi care încearcă să rezolve tensiunile care se manifestau în raporturile dintre angajați și angajatori care în deceniul anterior se manifestaseră în mod acut.

O primă măsură de schimbare a modului de desfășurare a raporturilor de muncă a fost **adoptarea la 23 decembrie 1907/5 ianuarie 1908 a unei noi legi a învoielilor agricole**, ca o reacție la răscoalele țărănești din primăvara anului 1907. Între prevederile noii legi se numărau: desființarea dijmei la tarla, respectiv obligația țăranilor de a lucra pentru proprietarii funciari o suprafață de teren egală cu cea arendată; interzicerea învoielilor la dijmă, stimularea formării de islazuri comunale pentru pășunatul animalelor aparținând țăranilor; obligativitatea înregistrării tuturor contractelor colective dintre proprietarii funciari sau arendași și țărani; stabilirea de către o comisie specială aleasă pe cinci ani a prețului maxim al arendei pământului și un nivel minim al salariului pentru muncile agricolă.

În acest fel, nivelul remunerației putea fi pus în legătură cu prețul muncilor agricole. Totodată, în actul normativ respectiv se mai preciza că plata pentru muncile agricole prestate se putea face numai în bani și era interzisă plata în natură, prin mărfuri, jetoane sau băuturi.

În domeniul legislației muncii aplicabile activităților non-agricole, procesul de legiferare a prezentat un grad ridicat de complexitate, în care au alternat măsurile de reprimare a protestelor organizate de sindicate cu măsuri de ameliorare a protecției sociale a lucrătorilor și de sprijinire a activității realizate în cadrul micilor ateliere.

Astfel, la 20 decembrie 1909 / 2 ianuarie 1910 a fost publicată Legea Orleanu referitoare la sindicate, asociațiile profesionale ale funcționarilor statului, județelor, comunelor și stabilimentelor publice care impunea limitări importante ale dreptului de asociere și a dreptului de a face grevă.

Greva fiind considerată drept infracțiune, era în mod explicit interzisă pentru oricare dintre salariații autorităților publice (funcționari publici, meseriași și muncitori din întreprinderile care aparțineau statului). De asemenea, se interzicea greva însoțită de acțiuni violente. Din

acest motiv, Legea Orleanu a stârnit importante proteste ale sindicatelor, liderii acestora vorbind despre "legea scelerată".

În perioada 1909-1910 au fost adoptate mai multe legi care aveau o legătură directă sau indirectă cu ameliorarea condițiilor de muncă și de viață ale salariaților și/sau a capacității concurențiale ale micilor ateliere. Cu titlu de exemplu se pot cita:

a) Legea pentru cooperative de meseriași și muncitori și creditul muncitoresc

b) Legea pentru construirea de locuințe ieftine și sănătoase, care a avut ca rezultat constituirea Societății Comunale de Locuințe Ieftine din București

c) O nouă lege a repaosului duminical

d) Legea pentru măsurile de siguranță pentru cazane, mașini, instalații mecanice și electrice, precum și pentru măsurile igienice din stabilimentele industriale,

e) O nouă lege sanitară, la care o contribuție importantă a avut-o profesorul Ioan Cantacuzino, care obliga patronii să pună la dispoziția lucrătorilor săli de lucru cu un volum adecvat desfășurării activității, iar întreprinderile cu mai mult de 25 angajați să posede cabinet medical și să angajeze medic pentru consultații.

Pe de altă parte, în contextul modificării codului civil, se manifestă o nouă concepție referitoare la accidente de muncă. A fost adoptată ideea că patronul este vinovat de accidente de muncă, în afara faptului că se putea dovedi vinovăția evidentă a angajatului.

Este de notat că adoptarea unui număr mare de legi care să amelioreze condițiile de muncă și de viață ale lucrătorilor din activitățile neagricole s-a făcut în contextul unei activități sindicale în creștere și al cerințelor de aliniere la practicile din țările europene cele mai dezvoltate, dar și de creșterea semnificativă de forță de muncă pentru activitățile industriale.

În logica menționată anterior, în anul 1912, este adoptată nu doar o nouă lege pentru încurajarea industriei naționale, ci și Legea Nenițescu pentru organizarea meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești. Spre deosebire de Legea Missir (1902), Legea Nenițescu avea în vedere ameliorarea situației profesionale și sociale nu numai a meseriașilor, ci și a lucrătorilor din industrie.

Astfel, se introducea contractul de ucenicie, care prevedea vârsta minimă de la care puteau fi primiți minorii pentru ucenicie (11 ani), durata uceniei, obligațiile patronilor în deprinderea de către ucenici a meseriei, precum și modul de obținere a calității de calfă. Pe de altă parte, se

întărea poziția patronului, care avea dreptul de a desface contractul de muncă în cazul celor pe care îi considera că prin activitatea lor primejdureau siguranța întreprinderii ori a atelierului. Pentru soluționarea conflictelor de muncă sunt create Comisii de împăcare, organisme care încercau o primă mediere între patroni și angajați. În cazul când nu se ajungea la soluționarea conflictului, părțile se puteau adresa judecătoriei de ocol.

În Legea Nenițescu sunt cuprinse prevederi pentru organizarea meseriașilor în două tipuri de asociații, respectiv:

- breasla, care reunea în mod obligatoriu cel puțin 25 angajați din aceeași meserie din mici ateliere sau fabrici și
- corporația, în care erau cuprinși cel puțin 1000 membri, care puteau fi meseriași, patroni și salariați din micile ateliere sau industria mare (protejată).

Rolurile celor două tipuri de asociații erau diferențiate. Astfel, breslelor li se conferiseră atribuții legate de învățarea meseriei de către ucenici, stabilirea condițiilor de eliberare a cărților de lucrător și de meșter, organizarea unor bănci de credit și economie pentru meseriași. Corporațiile aveau datoria de a înființa școli de ucenici, precum și de organizare a asigurărilor sociale.

Un merit al Legii Nenițescu este că a oferit în legislația muncii din România o primă viziune unitară asupra tipurilor de pensii care puteau fi acordate, respectiv de bătrânețe, de boală și pentru pierderea totală a capacității de muncă (D.O. Pătrașcu, 2009). Se prevedea obligativitatea asigurării lucrătorilor din toate întreprinderile unde se utilizau mașini. Contribuția pentru pensia de bătrânețe era suportată în mod egal de lucrător, patron și stat. Limita de vârstă era de 65 ani, iar durata maximă de cotizare era de 23 ani.

4.2. Caracteristici ale remunerării și ocupării forței de muncă în perioada 1887-1915

În intervalul 1887-1915, ca urmare a consolidării demarajului industrial și al modernizării cadrului legislativ referitor la funcționarea pieței forței de muncă, au avut loc o serie de redimensionări ale raporturilor dintre salariile acordate în cadrul unor ramuri și activități economice.

Astfel, în cazul activităților agricole, se remarcă faptul că prețul unei zile de lucru cu brațele a crescut într-un ritm mediu anual de 1.47%, între 1880 și 1890, de 0.33% între 1890 și 1900 și de 1.45% între 1900 și 1906 (tabelul nr.1). Pe ansamblul perioadei 1880-1906, prețul muncii

prestate cu brațele a crescut într-un ritm mai raport (1.03%) decât cel al muncii prestate cu carul (0.89%).

Tabelul nr. 1
Ritmul mediu anual de creștere al prețului muncii în agricultură
pe tipuri de angajamente în perioada 1880-1906

Perioda	Activitate prestată cu brațele	Activitate prestată cu carul
1880-1890	1.47	1.49
1890-1900	0.33	0.21
1900-1906	1.45	1.01
Ritm mediu anul 1880-1906	1.03	0.89

Calculat după Anexa nr. 1 și Anexa nr. 3

Creșterea în termeni nominali a prețului muncii în agricultură a avut loc în contextul menținerii practic constante a nivelului salariului minim în cadrul CFR. În aceste condiții, raportul dintre prețul mediu lunar al muncii din agricultură și salariul minim din cadrul respectivei companii de stat a reprezentat în cazul muncii cu brațele 54.08% în anul 1890, 50.07% în anul 1900 și 60.95% în anul 1906, în timp ce în cazul muncii cu carul proporția a fost de 129.70% în anul 1890, de 118.62% în anul 1900 și de 140.70% în anul 1906.

În cadrul CFR., salariul nominal a avut o tendință de creștere ușoară între 1885 și 1895, s-a micșorat în intervalul 1895-1905, pe fondul unor dificultăți bugetare și a sporit semnificativ între 1905 și 1915, în condițiile unui avânt economic. O dovadă în acest sens este media salariilor lunare în cazul funcțiilor pentru care am avut date disponibile. Astfel, respectivul indicator a fost de 242.61 lei în anul 1885, de 247.26 lei în anul 1895, de 239.71 lei în anul 1905 și de 290.83 lei în anul 1915.

Tabelul nr. 2
Modificările relative decenale ale salariului lunar în termeni nominali pe funcții reprezentative în cadrul CFR în perioada 1885-1915

Funcția, gradul și profesia	1885-1895	1895-1905	1905-1915
Inginer șef clasa II	0.0	-10.7	26.3
Inginer ordinar clasa II	0.0	-6.5	39.5
Inginer stagier	20.4	-20.7	...
Conducător clasa II	0.0	3.2	10.1
Desenator	0.0	1.7	31.1

Funcția, gradul și profesia	1885-1895	1895-1905	1905-1915
Contabil	22.2	-6.3	82.6
Arhitect	0.0	4.2	10.0
Șef gară	0.0	-17.2	32.9
Impepat de mișcare	0.0	-6.9	22.7
Șef de tren	0.0	-4.8	47.1
Conducător de tren	0.0	-5.6	29.4
Telegrafist	0.0	-4.8	26.1
Casier	0.0	-7.5	35.1
Medic de circumscripție	0.0	0.0	100.0
Tipograf	0.0	-5.0	31.6
Șef de atelier	0.0	-4.4	14.0
Maistru de atelier	0.0	0.0	0.0
Mecanic de locomotivă	0.0	-8.0	11.1
Fochist	0.0	0.0	71.4
Șef de manevră	0.0	-5.6	1.7
Lucrător de manevră	0.0	20.0	59.7
Lucrător la telegraf	0.0	26.7	0.9
Montor de aparate telegraf	0.0	-8.3	21.2
Revizor de vagoane	0.0	-8.6	43.8
Magazioner	0.0	-1.7	27.1
Frânar	0.0	2.7	29.9
Lampist	0.0	20.0	73.6
Acar	0.0	28.3	42.9
Picher	0.0	0.0	25.0
Cantonier	0.0	0.0	33.3
Media aritmetică simplă	7.7	-3.1	21.3

Calculat după Anexa nr. 4.

În perioada 1885-1895, au fost înregistrate sporuri salariale numai pentru funcțiile de inginer stagiar și contabil. Între 1895 și 1905, au fost consemnate reduceri ale nivelului salariului lunar cuprinse între -1.7% și 20.7%. Excepțiile de la regulă au fost înregistrate în cazul unor funcții care aveau inițial un salariu scăzut (lucrător la manevră, lucrător la telegraf, lampist, acar), unde salariul a sporit uneori cu peste 20%. Între 1905 și 1915, salariile lunare ale tuturor funcțiilor din cadrul CFR au fost majorate, proporțiile fiind cuprinse între 1.7% (șef de manevră) și 100% (medic de circumscripție). Excepția de la regulă a fost reprezentată de maistrul de atelier, al cărui salariu a rămas constant.

Nivelul salariilor din cadrul CFR erau apreciate în epocă drept unele decente. De asemenea, un alt avantaj pentru cei angajați la respectiva companie de stat îl reprezenta și siguranța locului de muncă. Dar, comparativ cu salariile oferite de unele instituții private din domeniul bancar, salariile

practicate în cadrul companiei de stat menționate anterior, erau semnificativ mai reduse. Astfel, în cadrul Primei Societăți de Credit Funciar Român salariul lunar al unui inginer hotarnic era în 1898 de 1100 lei (Anexa nr. 5), în timp ce la CFR un inginer-șef clasa a doua primea doar 750 lei.

În ceea ce privește salariile lucrătorilor se poate arăta că datele de care am dispus se referă la anul 1914 și nivelul estimat pentru respectivul indicator în cadrul meseriilor reprezentative din București. Numărul de meserii în cadrul diferitelor activități economice se diferențiază în mod sensibil, respectiv de la 1 în cazul profesiunilor agricole sau al transporturilor până la 18 în cazul industriei de lemn și mobilă.

Media aritmetică a salariilor lunare la nivelul activităților economice era cuprinsă între 73,8 lei în cazul salariaților necalificați și 300 lei în cazul industriei de artă și precizie. Este de notat faptul că un nivel mediu al salariilor de peste 200 lei se înregistra nu numai în activități cu condiții grele de muncă și un nivel de calificare relativ ridicat (construcții, industria ceramicii, a varului și a sticlăriei sau industria poligrafică), ci și în activitățile comerciale (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3
Media aritmetică a salariilor lucrătorilor lucrătorilor din
București în anul 1914

Activitatea economică	Media aritmetica a salariilor pe meserii (lei)	Rap.med aritm. sal pe meserii/sal minim CFR (%)
Ind. Lemn și mobilă	188.9	236.1
Ind. Metalurgică și mecanică	188.5	235.6
Ind. Îmbrăcăminte	182.1	227.6
Construcții	211.8	264.8
Ind. Alimentară	175.6	219.5
Ind. Textilă	168.8	211.0
Ind. Pielăriei și blănăriei	131.7	164.6
Ind. Ceramică, var, sticlărie	270	337.5
Ind. Cărții (Tipografică)	236	295.0
Ind. De Artă și precizie	300	375.0
Ind. Chimică	165	206.3
Profesiuni comerciale	216.7	270.8
Profesiuni agricole	90	112.5
Transport	80	100.0
Salariați necalificați	73.8	92.3

Calculat după Anexa nr. 4

Media aritmetică a salariilor luinare ale lucrătorilor la nivelul activităților economice era de peste două ori mai mare decât salariul minim acordat în cadrul CFR în marea majoritate a activităților economice. Excepțiile de la regulă au fost înregistrate în industria pielăriei și blănăriei, profesiunile agricole și în transporturi. De asemenea, media salariilor lucrătorilor necalificați era mai mică decât salariul minim din cadrul CFR:

În cadrul activităților economice, raportul dintre salariul maxim și salariul minim era cuprins între 120% , în industria chimică și 388,9% în industria metalurgică și mecanică (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5
Raportul dintre salariul maxim și salariul minim al lucrătorilor în
cadrul activităților economice desfășurate în București în anul
1914

Activitatea economică	Sal maxim (lei)	Sal minim (lei)	Rap sal max/med aritm sal (%)	Rap. med aritm sal./sal min (%)	Rap sal max/sal min (%)
Ind. Lemn și mobilă	300	100	158.8	188.9	300.0
Ind. Metalurgică și mecanică	350	90	185.7	209.4	388.9
Ind. Îmbrăcăminte	300	100	164.7	182.1	300.0
Construcții	300	100	141.6	211.8	300.0
Ind. Alimentară	350	100	199.3	175.6	350.0
Ind. Textilă	250	120	148.1	140.7	208.3
Ind. Pielăriei și blănăriei	180	100	136.7	131.7	180.0
Ind. Ceramică, var, sticlărie	300	150	111.1	180.0	200.0
Ind. Cărții (Poligrafică)	250	180	105.9	131.1	138.9
Ind. De Artă și precizie	350	250	116.7	120.0	140.0
Ind. Chimică	180	150	109.1	110.0	120.0
Profesiuni comerciale	300	100	138.5	216.7	300.0
Profesiuni agricole	-	-	...		
Transport	-	-	...		
Salariați necalificați	100	60	135.5	123.0	166.7

Calculat după Anexa nr. 6

De asemenea, se observă că salariul maxim pe meserii era de 350 lei și era acordat în industria metalurgică și mecanică, industria alimentară și industria de artă și precizie. Este de notat că nivelul maxim al remunerației lunare a lucrătorilor din București reprezenta circa 60% din salariul unui inginer clasa a II a încadrat în cadrul CFR:

Un alt aspect al remunerării forței de muncă asupra căruia am dispus de date statistice este cel legat de salariile acordate calfelor și ucenicilor. Astfel, în anul 1911, remunerarea zilnică pentru respectiva categorie de forță de muncă era practic cuprinsă între 0 și 15 lei (Anexa nr. 6). Totodată, se poate evidenția nivelul foarte scăzut al remunerației pentru marea majoritate a calfelor și ucenicilor. Astfel, mai mult de jumătate dintre femeile care aveau calitatea de calfă sau ucenic aveau o remunrare zilnică mai mică de 1 leu/zi (tabelul nr. 6). În cazul calfelor și ucenicilor-bărbați, valoarea mediană a remunerației zilnice era de 2.05 lei, echivalent cu 84,2% din salariul minim acordat în cadrul CFR.

Tabelul nr. 6
Structura calfelor și ucenicilor după nivelul salariului zilnic în anul 1911

			%
Mărimea salariului	Bărbați	Femei	Total
Fără salariu, cu și fără întreținere	11.51	20.24	12.72
Întreținere și salariu până la 1 leu/zi	1.27	0.32	1.14
Salariu până la 1 leu/zi	8.31	26.97	10.89
1-2 lei/zi	27.61	34.63	28.58
2-3 lei/zi	24.35	12.74	22.74
3-4 lei/zi	13.14	3.54	11.81
4-5 lei/zi	7.18	0.94	6.32
5-6 lei/zi	3.65	0.31	3.18
6-7 lei/zi	1.77	0.11	1.54
7-8 lei/zi	0.69	0.07	0.61
8-9 lei/zi	0.18	0.01	0.16
9-10 lei/zi	0.17	0.10	0.16
10-11 lei/zi	0.04	0.01	0.03
11-12 lei/zi	0.03	0.00	0.02
12-15 lei/zi	0.04	0.01	0.03
Peste 15 lei/zi	0.07	0.00	0.06
Total	100.00	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 8

În evaluarea nivelului salariului zilnic al calfelor și ucenicilor este necesar să se țină seama de structura pe vârste a acestora. Astfel, din totalul numărului de calfe și ucenici peste 32% aveau o vârstă ami mică de 20 ani, cu alte cuvinte se aflau în perioada de deprindere a meseriei sau în primii ani de activitate (tabelul nr. 7). Se poate observa o accentuată diferențiere de gen, în sensul că în cazul femeilor proporția era de peste 60%, în timp ce la bărbați ponderea era de doar 26%.

Pe de altă parte, se poate observa că în rândul bărbaților peste jumătate (52,42%) din totalul calfelor și ucenicilor aveau vârste cuprinse între 21 și 40 de ani. În cazul femeilor, proporția menționată anterior a fost de numai 15,67%. Respectiva proporție deosebit de scăzută era una dintre consecințele modelului de ocupare a forței de muncă feminine din respectiva perioadă. Astfel, femeile erau active pe piața forței de muncă doar în intervalul dintre dobândirea capacității de muncă și încheierea căsătoriei. În ansamblu, calfele și ucenicii reprezentau 53,1% din totalul numărului de meseriași înregistrați în mod oficial.

Tabelul nr. 7
Structura de vârstă a meseriașilor în anul 1911

Grupa de vârstă	Patroni-meseriași			Calfe și ucenici			Total Meseriași
	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	
Până la 15 ani	0.00	0.00	0.00	7.24	24.47	9.63	5.93
16-20 ani	1.19	12.69	2.21	18.86	45.81	22.59	14.78
21-25 ani	6.05	25.78	7.82	15.50	16.57	15.65	12.64
26-30 ani	14.33	18.67	14.72	15.91	5.33	14.44	14.55
31-35 ani	16.19	14.03	16.00	11.39	3.17	10.25	12.45
36-40 ani	15.66	9.49	15.11	9.21	1.85	8.19	10.84
41-45 ani	14.16	8.39	13.65	7.15	1.11	6.32	9.13
46-50 ani	11.46	4.76	10.86	5.33	0.75	4.70	7.06
51-60 ani	14.25	4.73	13.40	6.49	0.73	5.69	8.65
Peste 61 ani	6.69	1.46	6.23	2.92	0.21	2.54	3.96
Total	100	100	100	100	100	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 9

În aceste condiții, meseriași-patroni reprezentau circa 47% din corpul meseriașilor. În cadrul respectivei categorii sociale, bărbații aveau o pondere de peste 91%. Totodată, se poate observa că circa 60% dintre meseriași care își deschiseseră firme și implicit își testau spiritul întreprinzător aveau vârsta cuprinsă între 26 și 45 ani. Cu alte cuvinte, o proporție însemnată a meseriașilor patroni se afla în perioada din ciclul de viață profesională când puteau face cel mai bine față solicitărilor profesionale.

Din punct de vedere numeric, meseriații în ansamblul lor reprezentau o parte deloc neglijabilă (circa 2,4%) a populației ocupate, respectiva proporție fiind cu circa 0.2 p.p. mai mic decât cea a persoanelor ocupate în activități comerciale și de credit.

În ceea ce privește structura de ansamblu a populației ocupate, conform datelor statistice referitoare la anul 1911, se poate remarca faptul

că agricultura deținea o proporție de peste 78%, nivel apropiat de gradul de ruralizare al întregii populații. Activitățile industriale ofereau locuri de muncă doar pentru 7,64% dintre persoanele ocupate (Anexa nr. 8). Fiecare dintre activități economice sau forme de staus ocupațional dețineau ponderi mai mici de 2,9%.

În acest context, este de remarcat faptul că servitorii dețineau, în totalul populației ocupate, o pondere de 2.81%, mai mare decât cea deținută de comerț și credit (2.65%), armată(2.57%) sau transporturi (1.77%). Pe de altă parte, este de reamărcat faptul că rentierii reprezentau 0.69% din totalul persoanelor ocupate, proporție superioară celei înregistrate în cazul administrației publice (0.64%).

Structura populației ocupate pe activități economice și clase de profesii consemnate la începutul anului 1913 reflecta nu numai caracterul încă predominant agricol al economiei românești și începutul construirii structurilor industriale, dar și faptul că procesul primei tranziții la economia de piață nu era încă încheiat, iar sectorul serviciilor publice era încă insuficient dezvoltat pentru susținerea modernizării societății.

5. EVOLUȚIA ȘI FUNCȚIONAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN CURSUL CICLULUI TRIDECENAL 1919-1947

Intervalul de timp cuprins între 1919 și 1947, este unul deosebit de contorsionat din punct de vedere al dinamicii economice și sociale. Practic, este vorba de existența a trei cicluri decenale, bine delimitate din punct de vedere al proceselor economice și sociale la care România a fost martoră. Reunirea respectivelor cicluri decenale în cadrul unui ciclu tri-decenal se poate realiza pe temeiul că în intervalul de timp menționat anterior au acționat forțele motrice ale progresului economic și social declanșate de desăvârșirea procesului de unificare național-statală, pe de o parte, și de consolidare a economiei de piață, așa cum era defintă și concretizată în epoca respectivă.

Studierea funcționării instituțiilor pieței forței de muncă din intervalul menționat anterior este facilitată și de faptul că este disponibilă o bază de date statistice cu mult mai extinse și mult mai bine sistematizate în comparație cu perioadele anterioare, în special pentru perioada interbelică. În aceste condiții, pot fi examinate nu numai mutațiile care s-au produs în cadrul legislativ, ci și unele aspecte ale funcționării pieței forței de muncă și ale relațiilor industriale, așa cum sunt numărul de contracte colective de muncă, caracteristicile conflictelor de muncă, dinamica salarială pe ramuri de activitate, specificitatea șomajului sau activitatea oficiilor de plasare a forței de muncă.

5.1. Evoluția instituțiilor pieței forței de muncă în perioada 1919-1928

Așa cum este binecunoscut, în cursul deceniului 1919-1928, în România s-a derulat un proces de consolidare a statului național reîntregit la sfârșitul anului 1918, concomitent cu o accelerare a modernizării vieții economice și sociale și implicit de asigurare a unei sincronizări în linii generale cu tendințele care se manifestau în epocă pe plan european. Între factorii care au acționat cu un puternic impact în direcția menționată

anterior un rol de prim ordin a revenit mutațiilor care s-au produs în cadrul instituțional legislativ.

5.1.1. Modernizarea legislației muncii în perioada 1919-1928

În anii imediat următori sfârșitului primului război mondial, situația economică și socială în România, la fel ca și în majoritatea țărilor europene, a fost una deosebit de complexă. Unitatea națională obținută în plan politic se cerea consolidată și în plan economic. De asemenea, în noul context social-politic, așteptările unor largi pături ale populației erau foarte mari. Se cerea o rezolvare rapidă a unor probleme deosebit de complexe.

Complexitatea problemelor care se cereau rezolvate a derivat nu doar din sporirea considerabilă a teritoriului și a numărului locuitorilor ca urmare a desăvârșirii procesului de realizare a unității naționale, dar și din noul context european și internațional. Astfel, în contextul extinderii activităților industriale, dar și al tensionării relațiilor industriale, în principal ca urmare a creșterii activismului sindical, pe parcursul primului deceniu interbelic, s-au produs o serie de modificări majore în funcționarea cadrului instituțional-legislativ al pieței forței de muncă.

Astfel, în perioada 1920-1921 au fost adoptate o serie de legi care marcau schimbări majore în ceea ce privește elaborarea și coordonarea politicii sociale, modul de rezolvare a conflictelor colective de muncă, stimularea ocupării forței de muncă și reglementarea activității sindicale.

Prima schimbare legislativă majoră din domeniul relațiilor de muncă a fost înființarea prin Decretul-Lege nr. 1272/29 martie 1920 a Ministerului Muncii, Ocrotirilor Sociale și Sănătății (MMOSS). Respectiva măsură legislativă releva faptul că în noul context social-economic, se impunea cu necesitate o abordare coerentă a problemelor care erau circumscrise unor domenii precum piața forței de muncă sau ocrotirea sănătății⁶. În ceea ce privește funcționarea pieței forței de muncă, obiectivele cele mai stringente se refereau la unificarea legislației din respectivul domeniu de activitate pe întreg teritoriul național, să stimuleze îmbunătățirea condițiilor de muncă și să detensioneze raporturile dintre patroni și sindicate și să asigure o evoluție sincronă pe plan național în concordanță cu recomandările Biroului Internațional al Muncii și cu practicile din țările dezvoltate din Europa.

⁶ Înființarea Ministerului Muncii, Ocrotirilor Sociale și Sănătății a însemnat și transferul activităților de sănătate publică de la Ministerul de Interne către nou-înființatul minister (cf. F M Pavelescu (2013)).

Este de notat că în Decretul –Lege de organizare al MMOSS nr. 1879 /30 aprilie 1920 se menționa că printre atribuțiile, care îi erau conferite, se numărau nu numai cele legate de funcționarea pieței forței de muncă, ci și altele legate de asistența socială sau cooperația din centrele urbane.

Apariția MMOSS a avut loc într-un climat de vădite tensiuni sociale și activism sindical. Ca un reflex al respectivelor condiții social-economice, primul dintre actele normative majore la care respectivul minister a avut o contribuție majoră a fost Legea Trancu-Iași pentru soluționarea conflictelor de muncă adoptată la 5 octombrie 1920. Legea menționată anterior se inspira din legislația franceză și se aplica doar firmelor care angajau mai mult de 10 salariați.

Între prevederile legale referitoare la conflictele de muncă (greve) se pot menționa:

a) grevele erau interzise în orice întreprindere a statului, județelor și comunelor, precum și în întreprinderile care acționau în interesul publicului (întreprinderi de transport, uzine de gaz și apă, brutării, restaurante, spitale, etc.)

b) se considera drept încetare colectivă a lucrului situația în care cel puțin 50% dintre lucrători se aflau în respectiva situație la nivelul întregului stabiliment industrial sau comercial sau în una sau mai multe secțiuni din acel stabiliment.

c) greva nu se putea declanșa decât pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă.

d) pentru rezolvarea conflictelor de muncă se instituiau proceduri diferențiate în funcție de tipul de întreprindere. Astfel, în cazul întreprinderilor de interes public, se prevedea o procedură de conciliere (împăciuire) în cadrul firmei, după care, dacă nu se ajungea la un accord, urma arbitrajul obligatoriu. În cazul celorlalte firme era prevăzută o procedură de împăciuire gratuită realizată sub auspiciile inspectoratului muncii.

Prin prevederile sale, legea menționată se constituia ca un act normativ care permitea exercitarea unui drept al salariaților în conformitate cu practicile europene din epoca respectivă. Este de notat că, deși în fapt a reprezentat un factor de ameliorare a modului de rezolvare a situațiilor conflictuale de muncă din întreprinderi, respectiva lege nu a corespuns întru totul așteptărilor sindicatelor, care au întâmpinat-o cu proteste.

Tot în conformitate cu tendințele care se manifestau pe plan european în domeniul dreptului muncii, poate fi socotită și adoptarea la 26 mai 1921 a Legii asupra sindicatelor profesionale. În legea respectivă se prevedea că persoanele fizice, care exercitau aceeași profesie, profesiuni similare sau conexe, se puteau constitui în mod liber în sindicate, fără a mai

avea nevoie de alte autorizații. Se aveau în vedere inclusiv profesiunile liberale, precum și salariații din domeniul public. Condițiile de asociere pentru funcționarii statului era necesar să fie în concordanță cu legea statutului funcționarilor publici. Se menționa că scopul sindicatelor era apărarea și dezvoltarea intereselor profesionale ale membrilor în următoarele domenii: industrial, comercial, agricol, tehnic, economic și cultural. Se interzicea în mod implicit asocierea lucrătorilor pentru scopuri politice.

Între drepturile care erau conferite sindicatelor, se pot menționa: a) participarea, împreună cu organele statului și cu delegații organizațiilor patronale, la aplicarea legilor referitoare la școlile profesionale, precum și la funcționarea serviciului public de plasare a forței de muncă, b) realizarea controlului asigurărilor sociale prin intermediul unor delegați împuternici de Ministerul Muncii, c) încheierea de contracte colective de muncă, d) să fie consultate de Ministerul Muncii în anumite probleme, e) trimiterea de delegați în comisiile de arbitraj și conciliațiune pentru rezolvarea conflictelor de muncă, sub condiția ca cel puțin o treime din delegați să fie membri ai sindicatului, iar majoritatea lucrătorilor aflați în conflict să fie de acord.

Adoptarea legii sindicatelor profesionale reprezintă un punct de reper în modernizarea legislației muncii din România. Pe această cale, au fost redefinite raporturile juridice și implicit puterea de negociere între salariați și angajatori în sensul acordării unor condiții mai favorabile salariaților în raport cu perioada anterioară.

Acțiunile autorităților în direcția reducerii tensiunilor de pe piața forței de muncă și a valorificării posibilităților de utilizare a forței de muncă s-a concretizat prin adoptarea la 30 septembrie 1921 a Legii pentru organizarea plasării (forței de muncă). Respectivul act normativ nu avea ca obiectiv doar simpla evidență statistică a cererii și ofertei de forță de muncă excedentare și încercarea de a le echilibra pe termen scurt. Un alt obiectiv al legii era constituirea de Comitete mixte care aveau între atribuții formularea de propuneri pentru “prevenirea și remedierea lipsei de lucru sau de lucrători”.

În perioada 1922-1928, când a fost înregistrată o puternică relansare a activității economice, modificările operate în cadrul legislației muncii au vizat în esență: A) redefinirea modului de desfășurare a activității sindicale B) protejarea lucrătorilor cetățeni români față de concurența pe piața forței de muncă a cetățenilor străini și C) ameliorarea condițiilor de muncă și de viață al unor categorii de lucrători vulnerabile.

Astfel, la 6 februarie 1924, a fost pusă în aplicare Legea persoanelor juridice, conținând prevederi care restrângeau cadrul de manifestare a

mișcării sindicale, în special prin modul în care se puteau constitui asociațiile de orice natură. Spre exemplu, se cerea solicitarea de către tribunalul căruia i se adresa cererea de înființare, a avizului Ministerului Muncii. Totodată, în cazul dizolvării organizațiilor sindicale, aceasta urma să se facă de către Guvern și de instanța judecătorească.

În cursul primului deceniu interbelic, prin intermediul legii pentru reglementarea migrațiunilor adoptată la 29 aprilie 1925, au fost stipulate o serie de prevederi care urmăreau protejarea lucrătorilor de cetățenie română de concurența potențială exercitată de lucrătorii imigranți în România, dar și de protejarea drepturilor emigranților români aflați în căutarea unui loc de muncă

Astfel, era interzisă imigrarea cetățenilor străini care erau incabili să își câștige singuri existența, a celor bolnavi de boli contagioase, a condamnaților sau a spionilor.

Pe de altă parte, legea pune unele condiții societăților de transport care aveau ca obiect de activitate transportul emigranților spre presupuse locuri de muncă din străinătate cu scopul prevenirii reclamei mincinoase referitoare la condițiile de angajare sau a condițiilor de viață oferite imigranților în țările de destinație, cu precădere în cele de peste Oceanul Atlantic.

Între actele normative care urmăreau ameliorarea condițiilor de muncă ale lucrătorilor se pot enumera:

a) Legea Repaosului Duminical adoptată la 28 iulie 1925. Respectivul act normativ stabilea că salariații din activitățile industriale aveau dreptul la un repaus continuu de 24 ore în fiecare duminică și în alte sărbători legale stabilite prin lege. Salariații care nu puteau avea aceste drepturi, datorită specificului activității prestate, li se aplica principiul acordării repaosului într-o altă zi a săptămânii. În cazul salariaților comerciali, se prevedea că orele de muncă erau stabilite de Camera de Muncă.

Legea repaosului duminical din 1926 a reprezentat nu numai un răspuns la revendicările dindicatelor, ci și o alinire la recomandările Conferinței Internaționale a Muncii din 1921, desfășurată la Geneva.

b) Legea pentru căminele de ucenici, care a fost adoptată la 21 martie 1926. Obiectivul legii era de a stimula construirea unor cămine pentru ucenici în vederea ameliorării condițiilor de viață ale respectivei categorii profesionale. Condițiile de viață ale ucenicilor erau dependente de conduita patronilor și/sau a meșterilor, iar experiența de până atunci releva faptul că existența unor cămine permitea o îmbunătățire a condițiilor de viață. Legea adoptată în anul 1926 nu a avut însă efectul scontat. Din aceste motive, s-a încercat găsirea unor fonduri necesare pentru construirea de cămine pentru ucenici prin intermediul Legii pentru unificarea taxelor percepute la

eliberarea titlurilor de capacitate profesională adoptată la 12 ianuarie 1927, respectiv înființarea Fondului căminelor și așezămintelor de educare și perfecționare a muncii. Astfel, respectivul fond se alimenta din două surse și anume: 1) taxele încasate pentru eliberarea cărților de capacitate profesională și 2) o taxă de 2 lei pe săptămână plătită de patroni pentru fiecare salariat angajat cu forme legale și asigurat.

c) Legea pentru ocrotirea muncii minorilor și a femeilor și durata muncii adoptată la 13 aprilie 1928. În ceea ce privește munca minorilor, se prevedea că vârsta minimă de admitere în muncă era de 14 ani, iar munca de noapte era interzisă băieților sub 18 ani. Se puteau da derogări de către inspectoratele muncii pentru prestarea muncii de noapte de către băieții cu vârste mai mari de 16 ani în anumite întreprinderi și împrejurări, precum și cu respectarea unor condiții legate de durata repausului. De asemenea, se interzicea munca în galerii subterane și pentru lucrări insalubre și /sau periculoase pentru băieții sub 18 ani.

În ceea ce privește munca femeilor, se prevedea că pentru fetele și femeile de toate vârstele era interzisă munca de noapte, în subteran și în condiții insalubre. Referitor la munca de noapte se puteau face excepții, pentru cazuri deosebite și anumite profesii, cu aprobarea Inspectoratului Muncii. Totodată, se prevedeau drepturi speciale pentru lehuze.

Referitor la durata muncii, se prevedea că aceasta era de 8 ore pe zi și 48 ore pe săptămână în întreprinderile industriale. Excepția de la prevederea menționată anterior era consemnată în cazul întreprinderilor familiale, marinarilor, persoanelor cu posturi de încredere, lucrătorilor la domiciliu și personalului casnic.

Durata muncii putea ajunge la 10 ore pe zi, cu condiția ca limita de 48 ore pe săptămână să nu fie depășită. Ca o excepție de la regulă, în anumite întreprinderi se permitea o săptămână de lucru de 56 ore, dar orele lucrate peste durata legală trebuia să fie plătite cu un spor de 25% din salariu.

Evoluția legislației muncii din cursul primului deceniu interbelic a fost puternic influențată de modificările care avuseseră loc în structura economiei românești, în sensul sporirii importanței activității industriale, dar și a intensificării mișcării sindicale. Ca urmare a acestor modificări în funcționarea pieței forței de muncă și a activității economice, conflictele de muncă au devenit o componentă importantă a peisajului economic și social.

5.1.2. Evoluția conflictelor de muncă în perioada 1920-1928

Situația economică din România s-a reflectat, într-o anumită măsură și în indicatorii care caracterizează conflictele de muncă. Astfel, în

primii ani interbelici, respectiv 1920-1922, conflictele de muncă au cunoscut o escaladare, pentru ca apoi, între 1923 și 1928, pe fondul relansării economiei, incidența diferitelor categorii de înfruntări dintre sindicate și patroni să aibă o tendință de diminuare.

Analiza conflictelor latente de muncă relevă o creștere de peste 9 ori a numărului de conflicte latente de muncă, de la 123 la 1122 între 1920 și 1922 (anexa nr. 10) și de peste 7 ori a numărului de lucrători participanți la respectivele conflicte (de la 8181 la 38745).

Tabelul nr. 8
Indicatori ai dinamicii conflictelor latente de muncă în perioada 1921-1928

Anul	nr.conflicte	nr.salariați partici- panți	nr.participanți or- ganizați
1921	416.3	373.6	348.1
1922	76.7	56.9	101.1
1923	-67.1	34.9	24.7
1924	-19.5	-23.1	-33.3
1925	-17.5	-4.4	2.7
1926	11.4	20.6	14.9
1927	-45.8	-25.0	-36.3
1928	-3.4	-2.1	-12.0
Ritm mediu 1920-1922	202.0	172.6	200.2
Ritm mediu 1922-1928	-14.6	-6.9	-12.8

Calculat după Anexa nr. 10

Între 1922 și 1928, numărul de conflicte latente se reduce într-un ritm mediu anual de -14,6%, iar cel al numărului de participanți într-un ritm mediu anual de -6,9%. Reducerile numărului de conflicte latente de muncă au avut loc în fiecare an, cu excepția anului 1926, când numărul respectivului tip de conflicte s-a majorat cu 11,4%.

Tabelul nr. 9
Numărul mediu de lucrători participanți la conflictele latente de muncă și gradul de organizare al acestora în perioada 1920-1928

Anul	Nr. mediu lucrători per con- flict latent	Grad de organizare lucrători participanți conflicte latente (%)
1920	66.5	71.6
1921	61.0	67.7
1922	54.2	86.8
1923	222.2	80.3

Anul	Nr. mediu lucrători per conflict latent	Grad de organizare lucrători participanți conflicte latente (%)
1924	212.2	69.6
1925	246.1	74.8
1926	266.2	71.2
1927	368.5	60.5
1928	373.4	54.3

Calculat după Anexa nr. 10

Între 1920 și 1922, numărul de lucrători participanți per conflict s-a diminuat, de la 66,5 la 54,2 (tabelul nr. 9), pe fondul unei tendințe de creștere a gradului de sindicalizare, de la 71,6% la 86,8%.

Între 1923 și 1928, în contextul reducerii numărului de conflicte latente, se observă o reducere mai lentă a numărului de lucrători participanți, ceea ce a avut ca efect o sporire semnificativă a numărului mediu de lucrători participanți per conflict latent de la 222,2 la 373,4. Totodată, a avut loc și o reducere a gradului de sindicalizare, de la 80,3% la 54,3%.

Cel mai adesea, conflictele latente au fost soluționate prin tratative directe sau sub conducerea inspecției muncii. Astfel, respectivul mod de soluționare a conflictelor de muncă amintite anterior a fost aplicat între 1920 și 1922 în peste 80% dintre cazuri. Între 1923 și 1928, tratativele au continuat să fie principala cale de soluționare a conflictelor latente de muncă, dar în proporții cuprinse între 63,6% și 85,3%.

Tabelul nr. 10
Modul de soluționare a conflictelor latente de muncă în perioada 1920-1928

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obligatoriu	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii
1920	94.3	5.7	0.0	0.0
1921	80.3	19.7	0.0	0.0
1922	83.1	16.8	0.1	0.1
1923	77.5	20.9	0.8	0.8
1924	78.1	21.2	0.0	0.7
1925	81.6	18.4	0.0	0.0
1926	85.3	12.5	0.0	2.2
1927	79.7	18.2	0.0	2.0
1928	63.6	20.3	10.5	5.6

Calculat după Anexa nr. 10

Arbitrajul voluntar sau obligatoriu a constituit cea de a doua importantă cale de soluționare a conflictelor latente de muncă, proporția fiind cuprinsă între 5,7% și 19,7% în intervalul 1920-1922 și între 12,5% și 21,2% în perioada 1923-1928. Celelalte modalități de soluționare a conflictelor de muncă au fost de regulă marginale, fiecare dintre acestea deținând ponderi de sub 1%. Excepția a fost consemnată în anul 1928, când 10,5% dintre respectivele conflicte s-au încheiat prin renunțarea salariaților la protest, iar 5,6% prin plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii. Totodată, este de notat că în anii 1926-1927 circa 2% dintre conflictele latente au luat sfârșit prin plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii.

Rezultatele conflictelor latente de muncă declanșate între 1920 și 1924 s-au concretizat în admiterea punctului de vedere al salariaților în proporții cuprinse între 37,6% și 74,4%. În fapt, satisfacerea revendicărilor salariaților a fost principalul rezultat al conflictelor latente de muncă în perioada menționată, cu excepția anului 1923. Al doilea loc în ierarhie a revenit soluțiilor de compromis, cu excepția anilor 1922 și 1924, iar treilea loc a revenit admiterii punctului de vedere al patronilor, cu excepția anului 1924.

Tabelul nr. 11
Indicatori de rezultate a conflictelor latente de muncă în perioada 1920-1928

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compromis	Admitere punct de vedere patronal
1920	67.5	20.3	12.2
1921	37.6	31.3	31.0
1922	47.9	49.5	2.7
1923	74.0	16.3	9.8
1924	74.4	7.7	17.8
1925	17.1	63.7	19.2
1926	32.6	46.2	21.2
1927	14.2	51.4	34.5
1928	18.9	51.7	29.4

Calculat după Anexa nr. 10

Între 1925 și 1928, principalul rezultat al conflictelor latente de muncă a fost acceptarea soluțiilor de compromis, respectiv în proporții de 46,2% și 63,7%. Admiterea punctului de vedere patronal a deținut proporții de 19,2% -34,5%, care au fost mai ridicate decât admiterea punctului de vedere al salariaților, cu excepția anului 1926.

Trecerea în revistă a indicatorilor referitori la conflictelor latente de muncă relevă faptul că în primii ani interbelici a existat o creștere a revendicărilor salariaților și un activism mai pronunțat al organizațiilor sindicale. Ulterior, pe măsura relansării economice, echilibrul relațiilor industriale s-a deplasat în favoarea clasei antreprenoriale și a soluțiilor de compromis între salariați și patroni.

Conflictele deschise de muncă (grevele) au avut unele asemănări cu conflictele latente din punctul vedere al periodizării din cursul primului deceniu interbelic. Astfel, între 1920 și 1922, se poate remarca un activism sindical deosebit de ridicat, care s-a concretizat prin declanșarea unui număr mare de greve, în special în cursul anului 1920. Protestele lucrătorilor s-au diminuat în anul următor (1921), dar s-au intensificat în 1922, fără a atinge nivelul din anul 1920. Între 1923 și 1928, numărul de greve a avut o evoluție sinuoasă, pe fondul unei tendințe de reducere într-un ritm mediu anual de -10,9% (tabelul nr. 12).

Tabelul nr. 12
Modificări anuale ale indicatorilor conflictelor deschise de muncă (greve) în perioada 1921-1928

Anul	Nr. greve	Nr. Salariați participanți	Nr. salariați participanți organizați	Nr.zile de lucru pierdute
1921	-85.0	-89.9	-88.6	-95.3
1922	106.9	49.8	87.6	145.7
1923	-37.8	-3.8	-16.9	45.4
1924	-24.1	-32.0	-29.0	-27.6
1925	-18.8	71.9	37.2	0.0
1926	23.2	3.3	-2.4	56.4
1927	-43.5	-72.8	-71.8	-85.3
1928	16.7	92.5	80.1	107.1
Ritm mediu 1920-1922	-44.3	-61.2	-53.7	-65.9
Ritm mediu 1922-1928	-10.9	-7.3	-11.4	-16.2

Calculat după Anexa nr. 11

Între 1922 și 1928, numărul de lucrători participanți la acțiunile greviste s-a redus într-un ritm mediu anual de -7,3%, mai lent decât numărul de greve, precum și față de numărul de zile de lucru pierdute.

În aceste condiții, numărul mediu de participanți per grevă a avut o evoluție oscilantă în perioada 1920-1928. În anul 1922 este atins nivelul

minim de 97,2, iar în 1925 se atinge un nivel maxim de 285,3 lucrători per grevă (tabelul nr. 13). Gradul de organizare al participanților la greve a crescut sensibil în perioada 1920-1922, de la 60,9% la 86,7%. Între 1922 și 1928 se poate observa o reducere a gradului de organizarea participanților la acțiunile greviste.

Tabelul nr. 13

Numărul mediu de lucrători participanți la greve, gradul de organizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lucrător participant în perioada 1920-1928

Anul	Nr. mediu participanți per grevă	Grad de organizare participanți grevă (%)	Nr. mediu de zile pierdute per participant grevă
1920	200.2	60.9	14.7
1921	134.3	69.2	6.9
1922	97.2	86.7	11.3
1923	150.4	74.9	17.1
1924	134.7	78.2	18.2
1925	285.3	62.4	10.6
1926	239.3	59.0	16.0
1927	115.3	61.0	8.7
1928	190.3	57.1	9.3

Calculat după Anexa nr. 11

În ceea ce privește numărul mediu de zile de lucru pierdute per lucrător grevist, se poate constata că respectivul indicator se corelează într-o anumită măsură cu numărul mediu de lucrători participanți per grevă.

Grevele au fost soluționate în mare majoritate a cazurilor, respectiv de peste 70%, prin tratative directe între sindicate și patronate sau sub conducerea inspecției muncii. Excepțiile de la regulă au fost înregistrate în anii 1920 și 1928 (tabelul nr. 14).

Tabelul nr. 14

Modul de soluționare a grevelor în perioada 1920-1928

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obligatoriu	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii
1920	20.3	11.2	64.7	3.8
1921	70.1	11.5	14.9	3.4
1922	90.0	5.0	3.3	1.7
1923	86.6	4.5	4.5	4.5
1924	98.8	1.2	0.0	0.0

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obligatoriu	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii
1925	95.7	4.3	0.0	0.0
1926	89.4	4.7	0.0	5.9
1927	89.6	2.1	0.0	8.3
1928	69.6	5.4	14.3	10.7

Calculat după Anexa nr. 11

Celelate modalități de soluționare a grevelor au deținut, de regulă, proporții mai mici de 5%. Excepțiile de regulă se referă la arbitrajul voluntar sau obligatoriu care a fost utilizat în proporție de peste 11% în anii 1920 și 1921 și de 5,4% în anul 1928 și la renunțarea salariaților în anii 1920, 1921 și 1928. De asemenea, se observă că în perioada 1926-1928, plecarea, concedierea sau lichidarea întreprinderilor au constituit mai mult de 5% din modalitățile de a pune capăt acțiunilor greviste.

Rezultatele grevelor s-au diferențiat sensibil pe parcursul perioadei 1920-1928. Astfel, în anul 1920 a fost admis în proporție de 72,1% punctul de vedere al patronilor și numai în proporție de 11,0% punctul de vedere al salariaților (tabelul nr. 15).

Tabelul nr. 15
Indicatori de rezultate ale grevelor în perioada 1920-1928

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compromis	Admitere punct de vedere patronal
1920	11.0	16.9	72.1
1921	48.3	17.2	34.5
1922	50.0	37.2	12.8
1923	55.4	30.4	14.3
1924	69.4	11.8	18.8
1925	31.9	39.1	29.0
1926	23.5	51.8	24.7
1927	27.1	39.6	33.3
1928	19.6	41.1	39.3

Calculat după Anexa nr. 11

Între 1921 și 1924, punctul de vedere al salariaților a fost admis în proporție de 48,3% -69,4% în soluționarea grevelor.

Între 1925 și 1928, grevele au încetat în principal ca urmare a unor soluții de compromis între sindicate și patronate, ponderea respectivului procedeu fiind cuprinsă între 39,6% și 51,8%. Totodată, se remarcă faptul că numărul de cazuri când a fost admis punctul de vedere al patronilor

a fost mai mare decât al celor în care a fost admis punctul de vedere al salariaților.

Cea de a treia formă a conflictelor de muncă și anume lock-out-ul (evacuarea fabricilor de către patroni) a avut o evoluție diferențiată în cursul primului deceniu interbelic. Astfel, în perioada 1920-1922, numărul de lock-out-uri a fost cuprins între 32 și 39. În anul 1923, numărul de astfel de conflicte de muncă a fost de 10, iar în intervalul 1924-1928, a oscilat între 1 și 4 (Anexa nr. 12).

Numărul mediu de lucrători implicați în lock-out-uri a prezentat oscilații ample. Valori mai mici de 45, fiind înregistrate în anii 1920, 1923 și 1926, iar valori mai mari de 135 în anii 1921, 1922, 1927 și 1928 (tabelul nr. 16)

Tabelul nr. 16
Numărul mediu de lucrători implicați în lock-out-uri, gradul de organizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lucrător participant în perioada 1920-1928

Anul	Nr. mediu lucrători implicați per lock-out	Grad de organizare lucrătorii implicați lock-out (%)	Nr. mediu de zile pierdute per lucrător implicat lock-out
1920	42.1	5.9	...
1921	243.4	92.6	
1922	136.4	72.9	28.0
1923	43.3	83.6	8.9
1924	98.7	95.9	13.7
1925	68.5	56.2	9.0
1926	34.7	100.0	0.5
1927	323.0	62.1	17.1
1928	145.0	...	...

Calculat după Anexa nr. 12

Gradul de organizare a lucrătorilor implicați în lock-out-uri a fost de regulă mai mare de 60%, excepțiile consemnându-se în anii 1920, 1925 și 1928. Numărul mediu de zile de lucru pierdute per lucrător implicat a fost cuprins între 0,5 și 28,0.

Cea mai răspândită formă de soluționare a lock-out-urilor a fost tratativele directe între părți sau sub conducerea inspecției muncii. De regulă, respectiva procedură s-a aplicat în peste două treimi din totalul cazurilor de lock-out, cu excepția anilor 1920, 1921 1926 și 1928 (tabelul nr. 17).

Tabelul nr. 17
Modul de soluționare a lock-out-uri-lor în perioada 1920-1928

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect. muncii	Arbitraj (voluntar sau obligatoriu)	Reprimirea salarii-ilor la lucru	Renunțarea salarii-ilor la conflict	Plecarea, concedierea lucrătorilor sau lichidarea întreprinderii
1920	2.9	5.7			
1921	46.9	46.9		6.3	
1922	87.2	2.6		2.6	7.7
1923	70.0			10.0	20.0
1924	100.0				
1925	100.0				
1926		33.3			66.7
1927	100.0				
1928		100.0			

Calculat după Anexa nr. 12

Arbitrajul voluntar sau obligatoriu a constituit, ca importanță relativă, cea de-a doua formă de soluționare a lock-out-urilor, cele mai ridicate proporții fiind înregistrate în anii 1921 (46,9%), 1926 (33,3%) și 1928(100,0%). Este de notat că în anul 1923 soluționarea respectivului tip de conflict de muncă s-a realizat în proporție de 10% prin renunțarea salariaților la revendicări și de 20% prin concedierea lucrătorilor sau lichidarea întreprinderilor. De asemenea, în anul 1926, două treimi din lock-out-uri au fost soluționate prin concedierea lucrătorilor sau lichidarea întreprinderilor. Rezultatele lock-out-urilor au reprezentat în anii 1921 și 1922, în proporție de circa două treimi formule de compromis între sindicate și patronate (tabelul nr. 18).

Tabelul nr. 18
Indicatori de rezultate ale lock-out-urilor în perioada 1920-1928

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compromis	Admitere punct de vedere patronal
1920	11.4	8.6	8.6
1921	25.0	62.5	12.5
1922	25.6	64.1	10.3
1923	50.0	10.0	40.0
1924	66.7		33.3
1925		50.0	50.0
1926		33.3	66.7
1927	66.7		33.3
1928		100.0	

Calculat după Anexa nr. 12

Între 1922 și 1928, se constată o alternare a prevalenței celor trei principale rezultate ale soluționării lock-out-urilor. Astfel, în anii 1923, 1924 și 1927, rezultatul prevalent a fost admiterea punctului de vedere al salariaților (proporții de 50% -66,7%), iar în anul 1926 prevalent a fost punctul de vedere al patronilor (proporție de 66,7%).

Desfășurarea conflictelor de muncă relevă o foarte mare intensitate în primii ani de după primul război mondial (1920-1922) și o diminuare a incidenței acestora în cursul perioadei de relansare economică dintre 1923 și 1928.

5.1.3. Evoluția numărului de contracte colective de muncă în perioada 1920-1928

Derularea conflictelor de muncă a avut loc pe fondul unor schimbări notabile ale legislației muncii, așa cum s-a arătat anterior. Iar printre principalele modificări operate se numără posibilitatea încheierii contractelor colective de muncă.

Numărul de contracte colective de muncă a înregistrat o creștere rapidă între 1920 și 1923, respectiv de la 71 la 329 (Anexa nr. 13), respectiv cu un ritm mediu anual de 66,7% (tabelul nr. 19). Numărul de salariați participanți la contractele colective de muncă a sporit de la 27498 la 90511, într-un ritm mediu anual de 48,8%.

Tabelul nr. 19
Modificările anuale ale numărului contractelor colective de muncă, numărului de salariați participanți și ale întreprinderilor contractante în perioada 1921-1928

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante
1921	126.8	19.9	...
1922	3.7	93.3	...
1923	97.0	42.1	...
1924	-22.5	-5.9	...
1925	2.4	11.4	...
1926	3.1	2.8	74.4
1927	-45.0	-57.4	-60.0
1928	-8.8	13.1	-8.3
Ritm mediu anual 1920-1923	66.7	48.8	
Ritm mediu anual 1923-1928	-16.3	-12.3	
Ritm mediu anual 1920-1928	8.4	6.9	

Calculat după Anexa nr. 13

Între 1923 și 1928, numărul de contracte colective de muncă, precum și cel al salariaților participanți a avut o tendință de reducere, în condițiile unor oscilații anuale de mare amplitudine.

Deoarece, între 1920 și 1923, numărul de contracte colective de muncă a sporit mai rapid decât cel al salariaților participanți, numărul mediu de salariați per contract colectiv de muncă s-a diminuat de la 387,3 la 275,1. În intervalul 1923-1928, se constată o tendință de sporire a numărului de salariați per contract colectiv de muncă, nivelul maxim fiind de 363,8 în anul 1925 (tabelul nr. 20).

Tabelul nr. 20
Dimensiuni cantitative ale contractelor colective de muncă în perioada 1920-1928

Anul	Nr. mediu salariați / contract colectiv	Nr. mediu întrepr. / contract colectiv	Nr. mediu salariați / întrepr. Contract colectiv
1920	387.3		
1921	204.7	...	...
1922	381.5	...	...
1923	275.1	...	...
1924	333.8	...	...
1925	363.3	5.6	65.3
1926	362.2	9.4	38.5
1927	280.4	6.8	41.0
1928	347.8	6.9	50.5

Calculat după Anexa nr. 13

Datele statistice disponibile relevă faptul că în intervalul 1925-1928, a revenit în medie un contract colectiv de muncă la 5,6-9,4 întreprinderi, iar numărul mediu de salariați per întreprindere contractantă a oscilat între 38,5 și 65,3. Dimensiunile contractelor colective de muncă menționate anterior arată că respectiva reglementare a raporturilor de muncă era aplicată de regulă în întreprinderi care în epocă puteau fi considerate ca fiind mijlocii spre mari.

Cele mai multe contracte colective de muncă au fost încheiate prin intervenția inspecției muncii, proporția fiind cuprinsă între 43,5% și 64,7% (tabelul nr. 21):

Tabelul nr. 21
Structura numărului de contracte colective de muncă după modul de încheiere în perioada 1920-1928

Anul	Interv.in-spect.muncii	Tratatative directe între părți	Arbitraj obligatoriu	Arbitraj facultativ
1920	52.1	33.8	14.1	
1921	43.5	32.3	24.2	
1922	64.7	21.0	14.4	
1923	56.5	26.1	17.3	
1924	51.4	27.8	20.8	
1925	49.4	32.6	14.9	3.1
1926	54.1	31.2	11.3	3.4
1927	45.9	39.2	10.8	4.1
1928	43.7	39.3	15.6	1.5

Calculat după Anexa nr. 14

Tratatativele directe între părți au condus la încheierea contractelor colective de muncă în proporții cuprinse între 21,0% și 39,3%, constituind cea de a doua modalitate de implementare a instituției pieței muncii anterior menționate. Arbitrajul obligatoriu sau voluntar a deținut ponderi cuprinse între 14,1% și 24,2% în numărul de contracte de muncă încheiate în perioada 1920-1928.

Analiza contractelor colective de muncă după numărul de salariați participanți relevă faptul că în intervalul 1925-1927 intervenția inspecției muncii a determinat încheierea contractelor colective de muncă pentru 52,1% -59,0% dintre salariații participanți. Pe de altă parte, arbitrajul cu cele două forme ale sale a contribuit la încheierea contractelor colective de muncă în cazul a peste 28% dintre salariați în anii 1925 și 1927. Este de notat că, în anul 1928, arbitrajul a avut din punctul de vedere al numărului de salariați principala contribuție (45,8%) la încheierea contractelor colective de muncă (tabelul nr. 22).

Tabelul nr. 22
Structura numărului de salariați cu contracte colective de muncă după modul de încheiere în perioada 1925-1928

Anul	Interv.in-spect.muncii	Tratatative directe între părți	Arbitraj obligatoriu	Arbitraj facultativ
1925	59.0	12.7	24.9	3.4
1926	52.1	31.5	14.6	1.8
1927	56.2	14.4	23.0	6.4
1928	39.7	14.5	44.6	1.2

Calculat după Anexa nr. 15

Asimetriile de ponderi pe forme de încheiere a contractelor colective de muncă în ceea ce privește numărul de contracte și numărul de salariați participanți relevă faptul că de regulă contractele colective pentru un număr relativ mic de salariați au fost încheiate prin tratative directe sau arbitraj facultativ, în timp ce contractele colective pentru un număr relativ ridicat de salariați au fost încheiate de cele mai multe ori prin intervenția inspecției muncii sau prin arbitraj obligatoriu.

Un element definitoriu al contractelor colective de muncă a fost durata acestora. Din numărul total al respectivelor contracte, cele cu o durată mai mică de un an (12 luni) au reprezentat între 70% și 80% (tabelul nr. 23).

Tabelul nr. 23
Structura numărului de contracte colective de muncă după durata acestora în perioada 1920-1928

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-4 ani	durată ne- determ.	val. mediană (luni)	%
1920	2.8	43.7	22.5	0.0	31.0	13.9	
1921	59.6	17.4	0.6	0.0	22.4	5.0	
1922	45.5	32.3	1.2	0.0	21.0	6.8	
1923	34.3	45.3	2.1	0.0	18.2	8.1	
1924	29.0	45.1	2.4	0.0	23.5	8.8	
1925	22.2	53.6	1.5	0.0	22.6	9.1	
1926	18.0	52.3	1.9	1.5	26.3	9.7	
1927	10.1	64.9	0.7	0.0	24.3	9.7	
1928	13.3	63.0	0.0	0.7	23.0	9.5	

Calculat după Anexa nr. 16

Valoarea mediană a contractelor colective de muncă a fost de 13,9 luni în anul 1920. În anul 1921 valoarea mediană a scăzut la 5 luni. În intervalul 1922-1925, respectivul indicator a înregistrat o creștere continuă până la 9,1 luni. Între 1925 și 1928, valoarea mediană a contractelor colective de muncă a fost relativ stabilă, fiind cuprinsă între 9,1 și 9,7 luni.

Stabilitatea valorii mediane înregistrată în ceea ce privește numărul de contracte colective de muncă în intervalul 1925-1928 nu s-a manifestat și în cazul repartizării salariaților după durata respectivelor contracte. Asimetria cea mai mare a fost consemnată în anul 1925, când valoarea mediană a contractelor menționate anterior a fost de doar 5 luni (tabelul nr. 24). Se reflectă în mod indirect faptul că o mare parte a contractelor colective de muncă încheiate cu un număr mare de salariați participanți aveau o valabilitate foarte redusă (mai mică de șase luni).

Tabelul nr. 24
Structura numărului numărului de salariați participanți după
durata contractelor colective de muncă în perioada 1925-1928

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-4 ani	durată ne- determ.	val. mediană (luni)	%
1925	55.2	33.4	1.1	0.0	10.3	5.0	
1926	24.8	41.4	2.2	2.6	28.9	9.6	
1927	13.9	61.8	1.1	0.0	23.2	9.5	
1928	10.2	75.4	0.0	0.3	14.1	9.2	

Calculat după Anexa nr. 17

În anii 1926-1928, valoarea mediană a contractelor colective de muncă raportată la numărul de salariați participanți a oscilat între 9,2 și 9,6 luni, apropiată de cea înregistrată în cazul numărului de contracte. Acest fapt relevă o tendință de sporire a importanței relative a contractelor cu o durată mai mare pentru salariații participanți la respectiva formă de încadrare în muncă.

5.1.4. Dinamici salariale în perioada 1923-1928

Modificările care au apărut în structura economiei românești, precum și în relațiile industriale în cursul primului deceniu interbelic au modelat într-o măsură importantă dinamica salarială din ramurile negricole. Datele statistice de care am dispus se referă la perioada 1923-1928 și sunt raportați la anul 1914 (Anexa nr. 18).

Tabelul nr. 25
Indicatori ai dinamicii salariilor nominale în perioada 1923-1928,
pe ramuri ale economiei

Ramura economică	Ritm mediu 1914- 1923	Modificare relativă anuală					Ritm mediu 1923- 1928
		1924	1925	1926	1927	1928	
Lemn și mobilă	38.2	15.3	9.5	7.8	2.5	6.2	8.2
Metalurgică și mecanică	37.5	15.9	9.0	4.4	9.0	-0.8	7.3
Îmbrăcăminte și toaletă	37.9	13.7	8.8	11.3	7.4	0.7	8.3
Construcții	37.8	14.2	7.7	6.7	10.1	1.4	8.0
Alimentară	38.2	18.6	8.4	8.7	10.8	3.6	9.9
Textilă	37.5	2.1	23.8	8.5	9.9	0.9	8.7
Pielărie, Blănărie	39.4	16.5	6.9	9.5	6.9	2.5	8.4
Ceramică, var, sticlărie	38.8	25.2	11.4	7.5	6.8	0.8	10.0
Cărții (Poligrafică)	37.7	16.7	5.4	10.8	11.7	3.5	9.5

Ramura economică	Ritm mediu 1914- 1923	Modificare relativă anuală					Ritm mediu 1923- 1928
		1924	1925	1926	1927	1928	
Artă și precizie	37.3	9.8	18.1	1.6	6.4	2.8	7.5
Chimică	37.2	14.6	9.9	2.1	18.3	0.9	8.9
Extractivă	36.8	29.0	19.7	19.5	9.2	-9.2	12.8
Transport și depozitare	37.7	29.0	7.6	7.2	9.4	-0.7	10.1
Ansamblul economiei	38.2	14.7	9.8	7.5	9.0	1.3	8.4
Val max	39.4	25.2	23.8	19.5	18.3	3.6	12.8
Val min	36.8	9.8	6.9	1.6	2.5	-9.2	7.5
Ritm de devans. max/min	1.9	14.0	15.8	17.6	15.4	14.1	4.9

Calculat după Anexele nr. 18

Analiza dinamicii salariilor nominale relevă că pe ansamblul economiei, între 1914 și 1923, ritmul mediu de creștere al salariilor nominale a fost de 38,2% (tabelul nr. 25), reflectând puternicele presiuni inflaționiste, care s-au manifestat în cursul primului război mondial și al intervalului 1919-1922. Este de notat faptul că pe ramuri economice, creșterea salariilor în termeni nominali s-a diferențiat foarte puțin, fapt reflectat de valoarea de 1,9% a ritmului mediu de devansare dintre dinamica salarială cea mai rapidă (industria pielăriei și blănăriei) și dinamica salarială cea mai lentă (industria extractivă).

Între 1923 și 1928, pe ansamblul economiei, salariile nominale au crescut într-un ritm mediu anual de 8,4%. Diferențierea pe ramuri a dinamicii salariale a fost mai puternică în comparație cu perioada 1914-1923, ritmul mediu de devansare dintre dinamica salarială cea mai rapidă (industria extractivă) și dinamica salarială cea mai lentă (industria metalurgică și mecanică) fiind de 4,9%. Ritmuri medii anuale de cel puțin 10% au fost înregistrate în industria extractivă (12,8%), transport și depozitare (10,1%) și industria ceramicii, varului și sticlăriei (10,0%). Ritmuri medii anuale de cel mult 8% au fost consemnate în industria metalurgică și mecanică (7,3%), industria de ară și precizie (7,5%) și în construcții (8,0%).

Este de notat că dinamica salarială a fost una decelerată, dacă se are în vedere faptul că modificarea relativă anuală a salariului mediu pe ansamblul economiei a scăzut de la 14,7% în anul 1924 la 1,3% în anul 1928. Respectiva tendință a reflectat atât o temperare a presiunilor inflaționiste, cât și o reducere a revendicărilor salariale ale sindicatelor, pe fondul întăririi poziției patronatelor în cadrul relațiilor industriale. Totodată, se observă că dinamica salarială a fost relativ instabilă în cadrul

ramurilor economiei, fapt ilustrat de valorile semnificativ mai ridicate ale ritmurilor de devansare dintre dinamica salarială cea mai rapidă și cea mai lentă, calculate pentru fiecare an în parte, respectiv 14,1%-17,6%, comparativ cu ritmul mediu anual pentru întregul interval de timp analizat (4,9%).

Calculul indicilor de devansare a salariului mediu înregistrat pe ansamblul economiei de către indicele salariului mediu de la nivelul ramurilor economice avute în vedere relevă faptul că pe ansamblul intervalului 1923-1928, valoarea cea mai ridicată a fost (122,33%) a fost atinsă în industria extractivă. Ramuri cu creșteri mai lente ale salariului în raport cu media națională și implicit indici de devansare mai mici de 100% au fost industria lemnului și mobilei, industria metalurgică și mecanică, industria de artă și precizie, precum și construcțiile.

Tabelul nr. 26
Indici de devansare ai salariilor nominale pe ramuri ale economiei
în perioada 1923-1928,

Ramura economică	Indice de devansare anual					Indice de devansare 1923-1928
	1924	1925	1926	1927	1928	
Lemn și mobilă	100.50	99.68	100.26	94.02	104.88	99.04
Metalurgică și mecanică	101.00	99.27	97.07	100.00	97.94	95.32
Îmbrăcăminte și toaletă	99.05	99.07	103.50	98.56	99.47	99.57
Construcții	99.52	98.12	99.28	101.00	100.17	98.08
Alimentară	103.33	98.73	101.14	101.69	102.36	107.41
Textilă	88.99	112.71	100.90	100.82	99.66	101.68
Pielărie, Blănărie	101.51	97.32	101.86	98.12	101.22	99.94
Ceramică, var, sticlărie	109.12	101.46	99.97	97.94	99.57	107.94
Cărți (Poligrafică)	101.67	95.97	103.07	102.47	102.22	105.34
Artă și precizie	95.69	107.51	94.46	97.57	101.49	96.24
Chimică	99.86	100.08	94.98	108.51	99.63	102.61
Extractivă	112.44	109.02	111.13	100.16	89.65	122.33
Transport și depozitare	112.42	97.95	99.67	100.40	98.08	108.07
Ansamblul economiei	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Calculat după anexa nr. 1.

Se observă că dinamicile salariale mai lente au fost înregistrate atât în ramuri și activități economice cu un nivel de tehnicitate mai ridicat, cât și în ramurile și activitățile economice cu un nivel de tehnicitate mai redus. Respectivetele evoluții aduc argumente în favoarea ipotezei că evoluția salariilor nominale a fost legată într-o proporție însemnată de caracteristicile raportului dintre cererea și oferta de forță de muncă specializată pentru fiecare dintre ramurile și activitățile economice.

În funcție de raportul dintre cererea și oferta de forță de muncă, precum și de alte condiții de desfășurare a activității, se pot identifica, pentru meserii și profesii, dinamici ale salariilor nominale care se diferențiază sensibil de tendința conturată la nivelul ramurii.

Astfel, în **industria lemnului și mobilei**, în contextul unui ritm mediu anual de creștere de 8,2% al salariilor nominale, ritmul mediu de devansare a salariului mediu de la nivelul ramurii de către ritmul mediu al salariului mediu al profesiunilor pentru care există date statistice disponibile, a fost cuprins între -1,8% și 6,5%.

Tabelul nr. 27

Dinamica salariilor nominale al profesiunilor din industria lemnului și mobilei în perioada 1924-1928

Profesiunea	Modificare relativă anuală					A	B
	1924	1925	1926	1927	1928		
Industria de lemn și mobilă	15.3	9.5	7.8	2.5	6.2	8.2	
Auritori pe lemn	5.0	16.0	7.3	1.5	1.9	6.2	-1.8
Cadratori(rame)	14.4	8.3	13.1	6.7	1.5	8.7	0.5
Calapodari	10.0	11.2	2.8	14.5	-2.8	7.0	-1.1
Ciurari	28.9	0.6	5.0	7.8	3.2	8.7	0.5
Constructori de biliarde	-5.4	74.8	11.7	14.1	-3.7	15.2	6.5
Constructori de coșciuge	13.6	5.7	11.8	7.6	0.9	7.8	-0.3
Constructori căruțe lemn	18.4	8.7	6.1	2.0	-0.7	6.7	-1.3
Cufărari și lădari	15.1	6.2	8.0	8.6	6.6	8.9	0.6
Dulgheri	7.2	6.1	9.5	6.7	0.5	6.0	-2.0
Gateriști	22.2	11.6	12.0	3.8	0.7	9.8	1.5
Impletitori în lemn, papură, etc.	16.6	9.0	11.5	9.8	1.3	9.5	1.3
Parchetari	12.9	8.8	3.8	3.0	11.2	7.9	-0.3
Rotari	16.8	7.4	7.7	7.5	-1.0	7.5	-0.6
Rudari	12.2	10.2	8.1	42.4	-8.4	11.7	3.3
Sculptori în lemn	10.6	9.6	13.8	12.6	3.3	9.9	1.6
Strungari în lemn	14.7	10.2	1.3	8.4	1.2	7.0	-1.1
Tâmplari	13.6	3.3	9.2	7.8	-4.1	5.8	

Calculat după Anexa nr. 19

N.B. A= ritmul mediu anual de creștere a salariului nominal. B= ritmul mediu de devansare a salariului mediu de la nivelul ramurii de către salariul mediu al profesiunii.

În **industria metalurgică și mecanică**, pe fondul unui ritm mediu anual de 7,3%, salariile nominale ale profesiunilor au sporit în ritmuri cuprinse între 5,6% și 10,6% (tabelul nr. 28).

Tabelul nr. 28
Dinamica salariilor nominale al profesiunilor din industria metalurgică și mecanică în perioada 1924-1928

Profesiunea	Modificare relativă anuală					A	B
	1924	1925	1926	1927	1928		
Industria Metalurgică și mecanică	15.9	9.0	4.4	9.0	-0.8	7.3	
Arāmari	20.4	5.8	-1.6	5.6	1.6	6.1	-1.1
Armurieri	14.4	1.8	-0.6	7.3	5.5	5.6	-1.7
Ascuțitori	21.4	3.5	12.3	14.9	-9.4	8.0	0.6
Cazangii	20.7	6.2	9.5	14.6	-4.6	8.9	1.5
Căldārari	15.2	5.4	11.9	15.4	-3.3	8.7	1.2
Cuțitari	12.1	11.5	6.0	11.9	-3.7	7.4	0.0
Fierari	11.0	4.9	5.6	7.0	-3.1	5.0	-2.2
Focari	18.5	9.7	40.3	-17.0	-0.1	8.6	1.2
Galvanizatori	6.4	20.4	14.9	10.3	-15.7	6.5	-0.8
Lăcătuși	25.0	5.2	6.3	5.5	1.2	8.3	0.9
Mecanici	10.3	6.3	0.9	6.7	0.0	4.8	-2.4
Montatori	17.7	0.8	10.0	12.3	13.1	10.6	3.1
Potcovari	10.5	4.0	12.8	9.6	-4.5	6.3	-1.0
Strungari în fier	16.6	6.7	22.4	-10.6	-1.7	6.0	-1.3
Tinichigii	8.8	3.4	14.5	8.4	-0.1	6.9	-0.4
Turnători	17.0	7.3	7.6	19.3	-0.1	10.0	2.5
Uneltari	15.8	10.3	4.6	16.6	5.8	10.5	2.9

Calculat după Anexa nr. 20

N.B. A și B au semnificațiile arătate la tabelul nr. 26

În **industria de îmbrăcăminte și toaletă** ritmul mediu anual de creștere al salariului nominal a fost de 8,3%. În raport cu dinamica înregistrată la nivelul ramurii amintite anterior, ritmul mediu de devansare de la nivelul profesiunilor a fost cuprins între -4,7% și 1,9% (tabelul nr. 29).

Tabelul nr. 29
Dinamica salariilor nominale ale profesiunilor din industria
îmbrăcăminte și toaletă și din construcții în perioada 1924-1928

Profesiunea	Modificare relativă anuală					A	B
	1924	1925	1926	1927	1928		
Industria de îmbrăcăminte și toaletă	13.7	8.8	11.3	7.4	0.7	8.3	
Căciulari	21.4	9.5	6.3	3.9	0.5	8.1	-0.2
Ceaprazari	21.9	8.0	13.5	2.3	4.9	9.9	1.5
Corsetiere	3.8	17.6	14.1	11.2	4.5	10.1	1.7
Croitori	14.2	10.1	6.9	6.6	-2.5	6.9	-1.3
Croitorese	14.7	12.5	6.6	4.1	2.7	8.0	-0.2
Formieri	5.3	24.5	4.3	9.5	7.1	9.9	1.5
Lingere	12.9	8.8	6.5	12.6	2.0	8.5	0.2
Modelatori	13.3	12.2	4.5	12.2	9.9	10.4	1.9
Modiste	13.5	13.7	6.6	8.0	-4.6	7.2	-1.0
Pălărieri	9.9	6.3	11.4	9.4	-1.6	7.0	-1.2
Șepcari	3.5	10.9	12.5	7.3	-0.7	6.6	-1.6
Strungari în os	-1.2	2.6	11.5	-0.2	3.9	3.2	-4.7
Construcții	14.2	7.7	6.7	10.1	1.4	8.0	
Coșari	24.0	6.9	8.2	4.0	5.1	9.4	1.3
Electricieni	19.5	8.7	7.3	3.9	3.6	8.4	0.5
Instalatori de apă	10.5	8.8	8.5	4.4	5.5	7.5	-0.4
Instalatori de calorifere	1.1	14.9	14.2	8.9	9.4	9.6	1.5
Instalatori de electricitate	16.8	10.0	4.6	8.0	1.2	8.0	0.0
Sculptori în piatră	9.9	17.6	6.4	11.6	3.0	9.6	1.5
Sobari	7.0	10.6	5.6	12.5	0.2	7.1	-0.8
Spoitori de case	20.5	7.5	-0.8	18.3	4.1	9.6	1.5
Vopsitori	10.6	6.1	10.0	12.7	-1.6	7.4	-0.5
Zidari	64.1	-29.2	4.1	12.0	-3.4	5.5	-2.2
Zugravi	8.5	6.5	9.7	16.2	-1.2	7.8	-0.1

Calculat după Anexa nr.21 și Anexa nr. 22

N.B. A și B au semnificațiile arătate la tabelul nr. 26

În meseriile specifice construcțiilor, ritmul cel mai rapid de creștere a salariilor nominale a fost de 9,6%, iar cel mai lent de 5,5%. La nivelul activității economice menționate anterior, ritmul mediu anual de creștere a salariului nominal a fost de 8,0%.

În industria alimentară, pe fondul unei majorări într-un ritm mediu anual de 9,9% a salariului nominal, în ceea ce privește salariile diferitelor profesii cel mai rapid ritm de creștere a fost de 12,0%, iar cel mai lent de 8% (tabelul nr. 30).

Tabelul nr. 30
Dinamica salariilor nominale al profesiunilor din industria alimentară, textilă și de pielărie-blănărie în perioada 1924-1928

Profesiunea	Modificare relativă anuală					A	B
	1924	1925	1926	1927	1928		
Industria Alimentară	18.6	8.4	8.7	10.8	3.6	9.9	
Bonbonieri	26.8	14.3	0.1	4.2	0.4	8.7	-1.1
Brutari	19.6	8.1	15.6	1.8	2.4	9.3	-0.6
Bucătari	21.1	15.6	8.6	8.9	4.5	11.6	1.5
Cofetari	11.7	7.8	8.5	7.5	8.5	8.8	-1.0
Fermentatori	5.0	28.6	6.1	13.2	-4.6	9.1	-0.8
Mățari	15.1	5.3	9.4	9.8	3.8	8.6	-1.2
Mezelengii	10.3	9.8	12.6	14.5	4.3	10.2	0.3
Morari	16.7	8.1	7.9	-0.7	8.7	8.0	-1.8
Simigii	15.4	3.0	9.0	25.6	8.3	12.0	1.9
Industria Textilă	2.1	23.8	8.5	9.9	0.9	8.7	
Abagii	24.1	13.1	2.9	12.1	3.3	10.9	1.9
Boiangii	14.4	10.8	5.7	7.6	6.3	8.9	0.2
Frânghieri	12.2	11.5	12.2	6.8	3.9	9.3	0.5
Perieri	7.2	11.6	17.1	10.8	-1.7	8.8	0.1
Plăpumari	2.9	6.7	6.3	13.7	2.8	6.4	-2.2
Tapiteri	17.0	4.9	8.9	6.2	1.0	7.5	-1.2
Tricotagii	13.4	17.8	11.7	9.9	-6.1	9.0	0.3
Țesători	19.4	16.2	3.2	9.7	1.0	9.7	0.9
Industria Pielărie, blănărie	16.5	6.9	9.5	6.9	2.5	8.4	
Blănari	24.0	13.7	11.2	9.9	4.7	12.5	3.8
Cizmari	14.8	5.5	-11.1	27.6	1.3	6.9	-1.4
Cojocari	21.4	4.9	8.3	10.5	-0.9	8.6	0.2
Curelari	9.8	6.7	46.6	-21.1	5.4	7.4	-0.9
Pieptănari	16.7	6.8	7.9	1.4	3.4	7.1	-1.1
Tăbăcari	7.9	9.1	6.1	7.1	1.5	6.3	-1.9

Calculat după Anexa nr. 23 și Anexa nr. 24

În **industria textilă**, ritmul mediu anual de creștere a salariului nominal a fost de 8,7%, valoare apropiată de cea înregistrată în industria de pielărie și blănărie., respectiv de 8,4%. Indicii de devansare a creșterii salariului nominal de la nivelul ramurii de către dinamica salarială înregistrată la nivelul profesiunilor au fost cuprinși între -2,2% și 1,9% în cazul industriei textile și între -1,9% și 3,8% în cazul industriei de pielărie și blănărie.

În **industria de artă și precizie**, ritmul de creștere a salariului mediu a fost printre cele mai reduse în perioada analizată., respectiv de

7,5%. La nivelul profesiunilor reprezentative salariile nominal au sporit sensibil mai rapid, respectiv cu ritmuri medii cuprinse între 8,0% și 10,4% (tabelul nr. 31).

Tabelul nr. 31
Dinamica salariilor nominale al profesiunilor din industria ceramicii, varului și sticlăriei, industria cărții (poligrafică), industria de artă și precizie, industria chimică și industria extractivă în perioada 1924-1928

Profesiunea	Modificare relativă anuală					A	B
	1924	1925	1926	1927	1928		
Industria Ceramicii, varului și sticlăriei	25.2	11.4	7.5	6.8	0.8	10.0	
Cărămidari	18.8	8.2	8.3	2.4	1.8	7.7	-2.1
Ceramisti	12.5	2.2	16.5	18.0	7.2	11.1	1.0
Olari	19.2	-0.2	17.7	2.6	-1.7	7.1	-2.6
Poleitori de sticlă	53.7	16.4	1.0	12.2	13.2	18.1	7.3
Suflători de sticlă	22.6	24.2	13.6	5.3	-15.7	9.0	-1.0
Industria Cărții (Tipografică)	16.7	5.4	10.8	11.7	3.5	9.5	
Legători de cărți	16.5	3.6	10.1	13.3	1.9	8.9	-0.5
Litografi	13.0	8.6	4.2	9.5	9.8	9.0	-0.5
Tipografi	17.0	6.4	9.5	11.4	0.0	8.7	-0.7
Zețari	12.7	6.4	11.5	11.7	4.7	9.3	-0.2
Zincografi	13.4	11.9	15.5	11.5	7.1	11.9	2.2
Industria de Artă și precizie	9.8	18.1	1.6	6.4	2.8	7.5	
Ceasornicari	20.9	39.9	-10.2	4.9	3.0	10.4	2.7
Giuvaergii	13.1	5.6	8.1	11.4	2.3	8.0	0.4
Gravori în lemn	11.9	7.6	8.6	6.1	7.6	8.4	0.8
Gravori în sticlă	13.7	26.0	-2.1	6.2	5.7	9.5	1.8
Industria Chimică	14.6	9.9	2.1	18.3	0.9	8.9	
Lumânarari	13.9	12.5	8.1	11.0	5.6	10.2	1.1
Săpunari	16.7	6.3	10.4	10.9	-4.4	7.8	-1.1
Industria Extractivă	29.0	19.7	19.5	9.2	-9.2	12.8	
Mineri	14.3	5.7	22.5	10.1	-15.0	6.7	-0.9
Sondori	1.7	102.4	24.6	6.0	6.2	23.6	14.8

Calculat după Anexa nr. 25 și Anexa nr. 26

N.B. A și B au semnificațiile arătate la tabelul nr. 26

Ritmuri medii anuale ale salariilor nominale au sporit mai rapid comparativ cu media națională în industria ceramicii, varului și sticlăriei, industria cărții (tipografică), industria chimică și industria extractivă. În cadrul respectivelor industrii, ritmurile de devansare au fost cuprinse

între -2,1% și 7,3% în industria ceramicii, varului și sticlăriei, între -0,7% și 2,2% în industria cărții (tipografică), între -1,1% și 1,1% în industria chimică și între -0,9% și 14,8% în industria extractivă.

5.1.5. Indicatori sintetici ai activității Oficiilor de Plasare a forței de muncă în perioada 1922-1928

În intervalul de timp 1922-1928, numărul de oferte de locuri de muncă înregistrate la Oficiile de Plasare a Forței de Muncă a avut o evoluție sinuoasă. Astfel, între 1922 și 1925, cererea de forță de muncă înregistrată de instituția menționată anterior a crescut de peste 3,5 ori, respectiv de la 45228 persoane la 161612 persoane (Anexa nr. 27). Între 1925 și 1928, s-a conturat o tendință de reducere a ofertei de locuri de muncă. Drept urmare, nivelul înregistrat de respectivul indicator în anul 1928 (127058 persoane) reprezenta 78,6% din maximul atins în 1925. Pe ansamblul perioadei 1922-1928, ritmul mediu anual de creștere a ofertelor de locuri de muncă a fost de 18,79% (tabelul nr. 32).

Cererea de locuri de muncă înregistrată la Oficiile de Plasare a sporit de la 39171 persoane în anul 1922 până la nivelul maxim de 138571 persoane în anul 1925 și a atins 147686 persoane în anul 1928, ritmul mediu anual de creștere fiind superior celui înregistrat în cazul ofertei de locuri de muncă, respectiv de 24,79%.

Tabelul nr. 32
Modificările anuale ale ofertelor de locuri de muncă, cererilor de locuri de muncă și plasărilor de forță de muncă în perioada 1923-1928

Anul	Oferte de locuri de muncă	Cereri de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă
1923	188.39	161.08	201.70
1924	10.09	25.61	26.50
1925	12.55	7.87	9.59
1926	-7.65	-11.54	-7.64
1927	-25.32	-5.59	-20.44
1928	14.00	27.63	25.82
Ritm mediu 1922-1928	18.79	24.76	25.28

Calculat după Anexa nr. 27

Plasările de forță de muncă au sporit într-un ritm mediu anual de 25,28%, superior celui înregistrat în cazul cererii de locuri de muncă.

În aprecierea ritmurilor de creștere a plasărilor de forță de muncă este important să se aibă în vedere raporturile în care s-a aflat respectivul indicator cu oferta și cererea de locuri de muncă.

Raportul dintre cererile și ofertele de locuri de muncă a fost subunitar în intervalul 1922-1926, relevând un anumit deficit de forță de muncă în contextul unei relansări viguroase a economiei. În anii 1927 și 1928, raportul amintit anterior devine supraunitar, atingând valori de 103,82% și 116,24% (tabelul nr. 33), pe fondul încetinirii creșterii cererii de forță de muncă.

Tabelul nr. 33
Raporturile cantitative dintre ofertele de locuri de muncă, cererile de locuri de muncă și plasările de forță de muncă înregistrate de
Oficiile de Plasare în perioada 1922-1928

Anul	Cereri locuri de muncă/Oferte de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă/Oferte de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă/Cereri de locuri de muncă
1922	86.61	57.77	66.70
1923	78.40	60.43	77.08
1924	89.46	69.44	77.62
1925	85.74	67.62	78.86
1926	82.13	67.63	82.34
1927	103.82	72.05	69.40
1928	116.24	79.52	68.41

Calculat după Anexa nr.27

Numărul de plasări realizate prin intermediul Oficiilor de Plasare a forței de muncă a fost semnificativ mai mic atât față de ofertele, cât și față de cererile de locuri de muncă. Decalajul dintre plasări și ofertele de locuri de muncă a avut o tendință de diminuare, fapt ilustrat de tendința fermă de majorare a raportului plasări /oferte de locuri de muncă de la 57,77% în anul 1922 la 79,52% în anul 1928. În schimb, raportul dintre plasări și cererea de locuri de muncă a avut o traiectorie sensibil diferențiată, și anume o creștere continuă între 1922 și 1926, de la 66,70% la 82,34%, urmată de o reducere până la 68,41% în anul 1928.

În explicarea evoluției raportului dintre plasările de forță de muncă, oferta și cererea de forță de muncă, este important să se aibă în vedere structura acestora pe domenii de activitate. Astfel, în perioada 1926-1928, oferta de angajare de personal de serviciu a reprezentat între

26,76% și 36,30% din totalul ofertelor de locuri de muncă, iar cea pentru muncitori agricoli între 17,13% și 21,39% (tabelul nr. 34).

Tabelul nr. 34
Structura ofertelor de locuri de muncă înregistrate la Oficiile de
Plasare a Forței de Muncă în perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	0.31	0.32	0.28
Industria alimentară	4.55	6.10	2.35
Imbrăcămintă, mode	1.93	2.49	2.16
Industria pielăriei	1.04	1.35	1.12
Construcții, pictură, lucrări publice	0.83	1.04	0.87
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0.64	0.74	0.54
Mine și cariere	0.44	0.28	0.54
Industria chimică	0.06	0.04	0.03
Industria lemnului	2.00	2.31	2.28
Imprimerie, fotografie, etc	0.10	0.14	0.13
Industria hârtiei	0.02	0.04	0.03
Industria textilă	0.40	0.33	0.33
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4.31	4.15	4.55
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0.02	0.02	0.02
Personal de comerț și administrație	0.47	0.49	0.40
Personal de educație	1.52	1.83	1.01
Personal de hotel și restaurant	1.68	1.96	1.60
Personal de serviciu	26.76	35.77	36.30
Ucenici pentru comerț	0.57	0.93	1.37
Ucenici pentru industrie	0.55	0.75	0.60
Diverse	0.71	0.59	0.44
Muncitori de pădure	23.76	9.33	13.51
Muncitori de fabrică	10.19	8.47	8.14
Muncitori agricoli	17.13	20.53	21.39
Total oferte de locuri de muncă	100.00	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 28

Cu alte cuvinte, la Oficiile de Plasare a Forței de Muncă erau consemnate de regulă ofertele de locuri de muncă pentru personalul cu o calificare redusă. În aceste condiții, și cererea pentru locuri de muncă înregistrată la respectivele instituții se adopta într-o anumită măsură ofertei. Astfel, în intervalul de timp 1926-1928, cererile pentru încadrarea ca personal de serviciu au deținut între 26,43% și 32,18%, iar ca muncitori agricoli între 16,87% și 20,26% din totalul cererilor de locuri de muncă (tabelul nr. 35).

Tabelul nr. 35
Structura cererilor de locuri înregistrate la Oficiile de Plasare a
Forței de muncă în perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	0.53	0.53	0.45
Industria alimentară	4.72	5.36	2.27
Imbrăcăminte, mode	2.10	2.24	1.93
Industria pielăriei	1.14	1.62	1.33
Construcții, pictură, lucrări publice	0.76	1.26	0.82
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0.53	0.67	0.56
Mine și cariere	0.23	0.27	0.68
Industria chimică	0.07	0.04	0.04
Industria lemnului	2.46	3.05	2.71
Imprimerie, fotografie, etc	0.17	0.21	0.18
Industria hârtiei	0.04	0.05	0.03
Industria textilă	0.18	0.19	0.20
Metalurgie, electrotehnică, mașini	6.02	6.73	6.44
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0.03	0.03	0.02
Personal de comerț și administrație	1.48	1.79	1.44
Personal de educație	1.88	2.00	1.05
Personal de hotel și restaurant	2.15	2.00	1.42
Personal de serviciu	26.43	30.91	32.18
Ucenici pentru comerț	0.66	0.87	1.29
Ucenici pentru industrie	0.30	0.59	0.48
Diverse	0.41	0.73	0.89
Muncitori de pădure	20.46	11.77	15.85
Muncitori de fabrică	10.38	9.49	7.48
Muncitori agricoli	16.87	17.58	20.26
Total cereri de locuri de muncă	100.00	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 29

Așa cum s-a arătat anterior, numărul persoanelor care au dobândit locuri de muncă în urma acțiunii Oficiilor de Plasare a reprezentat în intervalul 1926-1928 între două treimi și patru cincimi din totalul locurilor de muncă oferite. Din totalul plasărilor, personalul de serviciu a reprezentat între 25,40% și 34,83% (tabelul nr. 36), proporție inferioară celei consemnate în cazul ofertei de locuri de muncă. Muncitorii agricoli au deținut o pondere cuprinsă între 19,36% și 24,35% în totalul plasărilor, care a fost superioară celei înregistrate în cazul ofertelor de lucru.

Tabelul nr. 36
Structura plasărilor realizate de Oficiile de Plasare a Forței de
muncă în perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	0,27	0,24	0,23
Industria alimentară	4,23	5,54	2,33
Imbrăcăminte, mode	1,86	2,27	1,97
Industria pielăriei	0,97	1,43	1,19
Construcții, pictură, lucrări publice	0,64	0,89	0,68
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0,59	0,73	0,56
Mine și cariere	0,20	0,23	0,49
Industria chimică	0,06	0,03	0,03
Industria lemnului	2,11	2,73	2,27
Imprimerie, fotografie, etc	0,11	0,12	0,12
Industria hârtiei	0,02	0,03	0,02
Industria textilă	0,17	0,21	0,11
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4,38	4,57	4,37
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0,02	0,02	0,01
Personal de comerț și administrație	0,50	0,49	0,39
Personal de educație	1,23	1,54	0,89
Personal de hotel și restaurant	1,89	2,05	1,48
Personal de serviciu	25,40	34,52	34,83
Ucenici pentru comerț	0,71	0,52	0,37
Ucenici pentru industrie	0,25	1,11	1,60
Diverse	0,30	0,60	0,50
Muncitori de pădure	23,69	8,50	12,16
Muncitori de fabrică	11,01	8,81	9,02
Muncitori agricoli	19,38	22,81	24,35
Total plasări de forță de muncă	100,00	100,00	100,00

Calculat după Anexa nr. 30

Se observă că în perioada analizată personalul de serviciu și muncitorii agricoli au reprezentat 44,8% și 59,2% din totalul persoanelor plasate. De asemenea, muncitorii de fabrică și muncitorii de pădure au deținut împreună o pondere cuprinsă între 17,31% și 30,37% din totalul plasărilor. Celelalte meserii și activități economice au avut, fiecare în parte, contribuții mai mici de 5% în totalul plasărilor.

5.2. Funcționarea instituțiilor pieței forței de muncă în cursul ciclului decenal 1929-1938

Așa cum este bine-cunoscut, evoluția economiei românești în cursul deceniului 1929-1938 a avut loc pe fondul unor turbulențe ale

mediului economic internațional. Practic, perioada analizată este compusă din două subintervale de timp, respectiv a) 1929-1933, când s-a derulat o adâncă depresiune economică, ce a afectat practic toate țările cu economie de piață și b) 1934-1938, când a avut loc o puternică relansare economică, susținută prin măsuri protecționiste referitoare mai cu seamă la activitățile industriale.

În aceste condiții, considerăm că analiza funcționării instituțiilor pieței forței de muncă este recomandabil să țină seama de particularitatea menționată anterior, mai ales dacă avem în vedere că și din punctul de vedere al partidelor care s-au aflat la putere și a politicilor macroeconomice promovate în România în cursul celui de al doilea deceniu interbelic se poate identifica segmentarea în cele două subintervale de timp.

Iar influența desfășurării vieții politice se simte în mod indirect și în modificările care au fost aduse legislației muncii în intervalul de timp analizat.

5.2.1. Modificări ale legislației muncii în perioada 1929-1938

Datorită unor factori obiectivi, dar și subiectivi, amploarea modificărilor aduse legislației muncii se diferențiază sensibil în cele subintervale cincinale care compun cel de al doilea deceniu interbelic. Între 1929 și 1933 au fost adoptate acte normative care au acoperit cea mai mare parte a funcționării instituțiilor pieței forței de muncă, în contextul unei politici economice care avea ca obiectiv deschiderea către fluxurile externe de bunuri, servicii și capital, pe de o parte, și crearea și dezvoltarea unor instituții și mecanisme care să asigure protejarea grupurilor vulnerabile, pe de altă parte. Între 1934 și 1938, schimbările operate în legislația muncii au fost numeric mai puține și au avut în vedere în principal mobilizarea ofertei de forță de muncă în contextul agravării situației economice și politice pe plan internațional.

Perioada 1929-1933

Un prim act normativ major în domeniul legislației muncii din perioada 1929-1933 a fost legea contractelor de muncă adoptată la 5 aprilie 1929. Se avea în vedere nu numai contractul individual de muncă, ci și contractul de ucenicie și contractul colectiv de muncă, instituții care deși erau utilizate în mod practic nu erau încă în mod clar reglementate în legislația din România. Se menținea conceptul potrivit căruia contractul de muncă era un rezultat al voinței părților contractante, dar se adopta și concepul potrivit căruia legiuitorul putea impune părților adoptarea

unor dispoziții prin care să se respecte ordinea publică sau să se protejeze unele drepturi ale salariaților.

Între drepturile care erau acordate salariaților se pot enumera: a) concediul anual plătit, plata salariului să se efectueze numai în zile lucrătoare și în localul firmei, c) încetarea contractului de muncă se putea face numai cu un preaviz de 14 zile, d) posibilitatea încheierii de contracte colective, pe baza cărora se puteau încheia ulterior un număr nelimitat de contracte individuale de muncă, e) amenzile aplicate lucrătorilor puteau fi folosite strict în scopuri sociale, respectiv pentru creșterea nivelului educațional al lucrătorilor sau pentru îmbunătățirea igienei de la locul de muncă.

Tot în anul 1929, respectiv la 2 august, a fost adoptată o nouă lege pentru organizarea ministerelor. În ceea ce privește coordonarea activității din domeniul muncii, care era reunită cu cea referitoare la sănătatea și ocrotirile sociale în cadrul unui singur minister, se fixau ca obiective: întocmirea și aplicarea legislației muncii, supravegherea aplicării contractelor de muncă și a politicilor salariale, prevenirea accidentelor de muncă și protejarea muncii femeilor și a minorilor, precum și gestionarea problemelor generate de migrațiuni și șomaj.

Prin prevederile legii adoptate în anul 1929, se permitea Ministerului Muncii să intervină cu mai multă forță în relațiile industriale și să se reducă eventualele tensiuni dintre sindicate și patronate.

În contextul apariției și permanentizării șomajului în contextul crizei economice începute în anul 1929, au fost adoptate o serie de acte normative care au încercat să reducă nepotrivirile dintre cererea și oferta de forță de muncă.

Astfel, la 3 aprilie 1930, a intrat în vigoare legea pentru protejarea muncii indigene care stipula că cetățenii străini care doreau să vină în România pentru a exercita o profesie trebuiau să ceară autorizarea Ministerului Muncii, care emitea "Biletul de liberă petrecere" și "Livretul de exercitarea profesiei". Aprobarea șederii în țară era acordată pentru o durată limitată și se putea prelungi cu câte un an.

Legea stabilea o serie de excepții referitoare la respectivele restricții. Astfel, cetățenii străini care aveau domiciliul permanent în România înaintea anului 1914, care aveau o firmă înscrisă la Registrul Comerțului, cei căsătoriți cu românce și aveau copii, primeau de drept și definitiv prelungirea livretului pentru prelungirea profesiei, dar cu obligația de a-l viza în fiecare an.

Legea menționată anterior a fost modificată parțial prin legea pentru înființarea și organizarea jurisdicției muncii din 15 februarie 1933, prin a fost introdusă o taxă anuală plătită de patroni pentru fiecare

cetățean străin angajat. Fondurile care se creau din colectarea taxei erau utilizate de Camerele de Muncă pentru acoperirea cheltuielilor ocazionate de funcționarea Judecătoriilor de Muncă.

O altă fațetă a protecției angajaților a fost elaborarea unor legi care să asigure îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru categorii vulnerabile de lucrători, precum lucrătorii din porturi și persoanele minore angajate în muncă.

Astfel, la 21 august 1931, a fost adoptată Legea pentru organizarea muncii în porturi care înființa pentru fiecare port maritim sau fluvial câte o Comisie de muncă în care erau reprezentate autoritățile publice, patronatele și reprezentanții aleși ai lucrătorilor. Se prevedea că tariful muncii se stabilea prin tratative între patroni și lucrători. Dacă nu se putea ajunge la un acord, se aplicau prevederile Legii pentru reglementarea conflictelor colective de muncă.

Pe de altă parte, se înființa "Fondul operelor de asistență, ocrotire și educație a muncitorilor de port", care se constituia dintr-o parte a cotizăției plătite de patroni și lucrători pentru cheltuielile comisiei de muncă, precum și din amenzi. Principalul obiectiv al respectivului Fond era construirea de adăposturi pentru muncitorii portuari.

În ceea ce privește munca minorilor, este de semnalat că la 11 octombrie 1932 au fost modificate unele articole ale legii adoptate în 1928 pentru respectiva categorie de personal. Astfel, se stabilea că pentru minori, durata maximă a zilei de lucru era de 9 ore, în cazurile când era nevoie de prelungirea duratei muncii, dar cu condiția respectării săptămânii de lucru de 48 de ore.

Totodată, au fost adoptate mai multe acte normative prin care se încerca găsirea de soluții la cronicizarea problemei șomajului. Astfel, în Jurnalul Consiliului de Miniștri din 25 mai 1931, se prevedea că pentru contractele care se încheiau de către autoritățile publice pentru executarea de lucrări, era necesar ca antreprenorii implicați să utilizeze din totalul personalului cel puțin 35% șomeri recomandați de Ministerul Muncii.

În 1933, Ministerul Muncii a întocmit un Regulament privitor la prevenirea șomajului, combaterea lui și ajutorarea șomeilor. Prin intermediul regulamentului menționat anterior, se înființa un Comitet Central al șomajului pe lângă Ministerul Muncii și comitete locale pe lângă primăriile comunelor. Comitetele respective aveau ca principală atribuție adoptarea de măsuri pentru prevenirea și combaterea șomajului și pentru asistența socială a șomerilor. În consecință, era studiată situația pieței forței de muncă, erau colectate fonduri și distribuite ajutoare

sociale și înființate cantine pentru șomeri. Totodată, era definită noțiunea de “șomeri îndreptățiți la asistență”.

Veniturile din care era alimentat fondul general de șomaj erau: a) subvenții obligatorii ale autorităților locale (comuna și județul) și subvenția statului, b) cotizația de 1% asupra tuturor salariilor plătite de întreprinderile industriale și comerciale, suportată în proporție egală (50%) de salariați și patroni, c) donații.

În cadrul actelor normative referitoare la funcționarea pieței forței de muncă adoptate în intervalul 1929-1933, se mai poate enumera Legea pentru înființarea și organizarea Camerelor de muncă din 11 octombrie 1932. Camerele de Muncă erau organisme paritare în care intrau reprezentanți ai salariaților, patronilor și ai autorităților publice, ca membri de drept. Existența respectivelor instituții fusese pentru prima dată prevăzută în legea din 14 aprilie 1927 referitoare la înființarea și organizarea camerelor de muncă și a consiliului Superior al Muncii, dar care nu a fost transpusă în practică.

În lege se arăta că instituțiile respective erau organe de reprezentare și ocrotire a intereselor lucrătorilor, funcționarilor particulari și ale meseriașilor. Atribuțiile principale ale Camerelor de Muncă erau: a) informarea autorităților asupra situației lucrătorilor, funcționarilor particulari și a meseriașilor, b) avizarea proiectelor de legi care interesau categoriile sociale menționate anterior, c) colaborarea cu autoritățile publice pentru aplicarea legislației muncii și ocrotirilor sociale.

Fiecare Cameră de Muncă avea un președinte și 3 vicepreședinți. Veniturile Camerelor de Muncă se constituiau dintr-un impozit adițional a cărui cotă era propusă de adunarea generală a Camerelor de Muncă și era aprobată de Ministerul Muncii, din amenzile plătite în favoarea Camerelor de Muncă, din subvenții, precum și dintr-o cotă parte din fondul căminelor.

Este de notat că se prevedea dreptul camerelor de muncă de a alege 2 senatori dintre membrii lor. Fiecare Cameră de Muncă era compusă dintr-un număr de 30-60 membri. Pe baza legii din 1932 au fost înființate 20 de camere de muncă cu sediul în principalele orașe din țară și aveau filiale județene. De asemenea, a fost constituită o Uniune a Camerelor de Muncă.

În intervalul 1934-1938, modificările legislației muncii au vizat cu precădere aspectele legate de funcționarea unora dintre instituțiile create în anii anterior, stimularea îmbunătățirii pregătirii profesionale, mobilizarea ofertei de forță de muncă, dar și reformarea în sens corporatist a relațiilor industriale.

În sprijinul ideilor menționate anterior, se poate aduce adoptarea la 16 august 1934 a Legii pentru utilizarea personalului românesc din

întreprinderi, precum și a Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 1027 din 11 iunie 1935, prin care se stabilea proporția maximă de cetățeni străini care puteau fi angajați în întreprinderile cu mai puțin de 20 salariați.

Un domeniu care a suportat multiple modificări în intervalul de timp analizat a fost cel al organizării Camerelor de Muncă. O primă modificare a avut loc la 20 aprilie 1934, când numărul respectivelor camere a fost redus de la 20 la 14. Ulterior, au fost operate schimbări ale funcționării Camerelor de Muncă, prin intermediul adoptării unor regulamente, decrete și legi în fiecare dintre anii intervalului de timp 1934-1938.

Un exemplu de astfel de modificări este adoptarea la 29 aprilie 1936 a Legii pentru înființarea Consiliului superior economic și organizarea camerelor profesionale. Astfel, se arăta că numărul membrilor Camerei de muncă din București era de 75 și se definitiva procesul de organizare a Uniunii Camerelor de Muncă. Totodată, se înființa Comitetul Muncii în locul Consiliului Superior al Muncii și al Comitetului Permanent al Muncii.

Anul 1936 a fost marcat de adoptarea unui număr impresionant de acte normative referitoare la funcționarea pieței forței de muncă.

Astfel, la 30 aprilie 1936 a fost adoptată Legea pentru pregătirea profesională și exercitarea meseriilor, care dădea dreptul de a înființa școli de ucenici nu numai persoanelor juridice, ci și persoanelor fizice, cu condiția ca acestea din urmă să fie patroni. Respectiva lege se impunea să fie adoptată, deoarece prevederile legale referitoare la învățământul de ucenici erau până la acea dată confuze. În fapt, temeiurile legale pentru desfășurarea învățământului profesional erau căutate în legile referitoare la învățământul primar, la contractele de muncă sau la legea meseriilor.

Cursurile școlilor de ucenici erau obligatorii pentru toți ucenicii din industrie și comerț care aveau vârsta mai mică de 18 ani. Erau prevăzute trei categorii de cursuri și anume: a) pentru ucenici industriali-băieți, b) pentru ucenici comerciali-băieți, c) pentru ucenici –fete.

Se prevedea că în selectarea cadrelor didactice, se acorda preferință persoanelor care posedau studii superioare (ingineri, arhitecți, licențiați ai academiilor comerciale), iar apoi absolvenților școlilor superioare de meserii, în funcție de specificul cursurilor ce urmau a fi organizate.

Pe de altă parte, în contextul eforturilor pentru îmbunătățirea calificării ucenicilor, începând din anul 1938, Ministerul Muncii a înființat Oficii de Orientare Profesională, care aveau ca obiectiv îndrumarea candidaților la ucenicie spre meseria sau meseriile pentru care aveau pronunțate aptitudini. Procesul de orientare profesională consta în două tipuri de examene, și anume un examen medical, pentru depistarea

defectelor sau calităților fizice și un examen de aptitudini efectuat cu aparate specializate.

O altă modificare de natură instituțională a reprezentat-o adoptarea la 22 august 1936 a Decretului-Lege pentru organizarea Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale. Se prevedea că respectivul minister avea drept atribuții principale: "îndrumarea, pregătirea și protejarea muncii, asigurările sociale, opera de construcții muncitorești, aplicarea convențiilor internaționale muncitorești". Este de subliniat faptul că în raport cu atribuțiile din actele normative anterioare în legea din 1936, se include o atribuție nouă și anume aplicarea în România a convențiilor internaționale referitoare la legislația muncii.

În anul 1938, într-un nou context politic, au fost operate o serie de modificări însemnate la legislația muncii. Astfel, la 30 martie a intrat în vigoare legea pentru înființarea Fondului Muncii, care prevedea că încasarea cotei cuvenite Camerelor de muncă se realiza în respectivul fond, iar Camerele de Muncă urmau să își întocmească bugetul în limita alocației stabilite de Ministerul Muncii.

La 4 august 1938, au fost extinse prevederile referitoare la durata muncii de 8 ore pe zi și în cadrul birourilor întreprinderilor industriale și comerciale, precum și în magazine.

La 12 octombrie 1938, a fost adoptată legea pentru recunoașterea și funcționarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și meseriași prin intermediul căreia au fost desființate syndicatele și uniunile sindicale. Scopul legii era constituirea unor organizații profesionale fără caracter de clasă în care să fie atrași stăt lucrătorii , cât și patronii. Breslele urmau să desfășoare activitatea numai la nivel național, interzicându-li-se afilierea la organizații cu caracter internațional sau participarea la activitatea acestora fără aprobarea expresă a Ministerului Muncii.

Printre drepturile conferite breslelor, se pot enumera: a) supravgherea aplicării legislației muncii prin posibilitatea desemnării unor delegați care să însoțească pe inspectorii muncii în inspecțiile pe care aceștia le efectuau, b) dreptul exclusiv de a încheia contracte colective de muncă, c) reprezentarea intereselor membrilor săi în orice comisie sau instanță judecătorească.

Fiecare breaslă avea un statut în care era impusă declarația că se va respecta constituția și legile țării. Organul de conducere al breslei era comitetul de direcție format din cel puțin 7 persoane.

Breslele se puteau constitui în uniuni de bresle pe categorii de profesii, iar în cadrul Ministerului muncii se crease pentru evidență un "registru al breslelor și uniunilor" (de bresle).

5.2.2. Caracteristici ale conflictelor de muncă în perioada 1929-1928

Faptul că în cursul deceniului 1929-1938, a fost parcurs un ciclu economic "clasic", respectiv o criză economică (1929-1933), urmată de o relansare puternică a economiei (1934-1938) și-a pus amprenta și asupra caracteristicilor conflictelor de muncă.

Astfel, între 1928 și 1933, se observă o creștere a numărului de conflicte latente de muncă într-un ritm mediu anual de 9,2% (tabelul nr.37), respectiv de la 143 la 222 (anexa nr. 31) și a numărului de salariați participanți într-un ritm mediu anual de 0,5%, de la 53999 la 54638.

Tabelul nr. 37
Indicatori ai dinamicii conflictelor latente de muncă în perioada 1928-1938

Anul	Nr.conflicte	nr.salariați participanți	nr.participanți organizați
1929	32.9	39.1	87.2
1930	20.5	-34.7	-49.3
1931	-14.8	-1.4	8.8
1932	15.9	-1.9	-3.7
1933	-1.8	16.5	10.4
1934	-15.8	-49.6	-50.7
1935	1.6	125.7	127.0
1936	34.2	11.0	67.8
1937	-17.3	-10.1	-25.6
1938	-12.8	-19.2	-27.5
Ritm mediu 1928-1933	9.2	0.5	1.9
Ritm mediu 1933-1938	-3.7	-1.7	0.3
Ritm mediu 1928-1938	2.6	-0.6	1.1

Calculat după Anexa nr. 31

Între anii 1933 și 1938, numărul de conflicte latente de muncă s-a redus continuu, cu excepția anului 1936, când s-a consemnat o majorare a indicatorului analizat cu 34,2% în raport cu anul precedent, de la 222 la 184. Totodată, numărul de salariați participanți s-a diminuat într-un ritm mediu anual de -1,7%.

Ca urmare a dinamicii diferențiate a numărului de conflicte latente și a numărului de salariați participanți, numărul de salariați participanți care a revenit în medie pe un conflict de muncă latent a avut o

tendință de reducere în subintervalul 1928-1933, de la 373,4 la 246,1 (tabelul nr. 38). Între 1933 și 1938, indicatorul menționat anterior a avut o tendință de creștere, de la 246,1 la 272,7, care s-a conturat în condițiile unor evoluții cu un grad ridicat de instabilitate de la un an la altul.

Tabelul nr. 38

Numărul mediu de lucrători participanți la conflictele latente de muncă și gradul de organizare al acestora în perioada 1928-1938

Anul	Nr. mediu lucrători per conflict latent	Grad de organizare lucrători participanți conflicte latente (%)
1928	373.4	54.3
1929	391.0	73.1
1930	211.9	56.8
1931	245.2	62.7
1932	207.6	61.6
1933	246.1	58.4
1934	147.4	57.1
1935	327.4	57.4
1936	270.7	86.7
1937	294.2	71.8
1938	272.7	64.4

Calculat după Anexa nr. 31

Gradul de organizare a lucrătorilor participanți la conflictele de muncă a sporit de la 54,3% în anul 1928 la 58,4% în anul 1933 și la 64,4% în anul 1938. Valori de peste 70% au fost atinse în 1929, 1936 și 1937.

În cursul deceniului 1929-1938, s-a consolidat rolul tratativelor directe dintre părți sau desfășurate sub conducerea inspecției muncii ca modalitate de soluționare a conflictelor latente de muncă. Respectivul procedeu a fost utilizat în proporție de 63,1% -74,7% pentru a se aplană conflictele latente de muncă din intervalul 1929-1933 și în proporție de 62,0%-72,6% în intervalul 1934-1938 (tabelul nr. 39). În fapt, sporirea rolului tratativelor directe între părți și al negocierilor purtate sub conducerea inspecției muncii s-a manifestat mai cu seamă în cursul crizei economice. Ulterior, în cursul boomului din 1934-1938 se poate constata o ușoară tendință de reducere a importanței relative a modalității de soluționare a conflictelor de muncă anterior menționate.

Tabelul nr. 39
Modul de soluționare a conflictelor latente de muncă în perioada
1928-1938

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obli- gatoriu	Renun- țarea salari- aților la conflict	Plecarea, con- cedierea partici- panților sau lichidarea întreprinderii
1928	63.6	20.3	10.5	5.6
1929	74.2	17.9	5.8	2.1
1930	74.7	19.2	3.5	2.6
1931	63.1	26.7	7.2	3.1
1932	69.5	22.1	5.3	3.1
1933	74.3	21.2	3.6	0.9
1934	68.4	23.5	3.7	4.3
1935	72.6	20.5	3.2	3.7
1936	62.0	25.5	3.9	8.6
1937	68.2	22.7	4.3	4.7
1938	70.7	19.6	4.3	5.4
Medie 1929-1933	71.2	21.4	5.1	2.4
Medie 1934-1938	68.4	22.4	3.9	5.4
Medie 1929-1938	69.8	21.9	4.5	3.9

Calculat după Anexa nr. 32

Arbitrajul voluntar sau obligatoriu a constituit și în cel de al doilea deceniu interbelic cea de a doua modalitate de soluționare a conflictelor latente de muncă, importanța sa relativă oscilând între 17,9% și 26,1% în timpul crizei și între 19,6% și 25,5% cursul boomului economic.

Celelalte modalități de a pune capăt conflictelor latente au deținut împreună ponderi mai mici de 10%, cu excepția anilor 1931 și 1936. Ponderea medie a renunțării salariaților la revendicări a fost de 5,1% între 1929 și 1933 și de 3,9% între 1934 și 1938. Plecarea, concedierea salariaților sau lichidarea întreprinderii au avut ponderi cuprinse între 0,9% și 3,1% între 1929 și 1933 și între 3,7% și 8,6% între 1934 și 1938.

Conflictele latente de muncă au fost soluționate în proporție de 41,0%-55,4% prin admiterea punctului de vedere al salariaților în perioada 1929-1933 și de 50,2% -60,0% în perioada 1934-1938 (tabelul nr. 40). Tendința de creștere a proporției a aditerii punctului de vedere a salariaților în totalul conflictelor soluționate s-a conturat o dată cu apariția crizei economice și s-a amplificat în cursul boomului.

Tabelul nr. 40
Indicatori de rezultate a conflictelor latente de muncă în perioada
1928-1938

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Com-promis	Admitere punct de vedere patronal
1928	18.9	51.7	29.4
1929	47.4	31.1	21.6
1930	45.9	28.8	25.3
1931	41.0	37.9	21.0
1932	44.2	28.3	27.4
1933	55.4	24.8	19.8
1934	64.7	17.6	17.6
1935	60.0	23.7	16.3
1936	50.2	25.5	24.3
1937	55.5	22.7	21.8
1938	57.1	19.0	23.9
Medie 1929-1933	46.8	30.2	23.0
Medie 1934-1938	57.5	21.7	20.8
Medie 1929-1938	52.1	26.0	21.9

Calculat după Anexa nr. 32

Soluționarea conflictelor de muncă prin acceptarea unor soluții de compromis și-a diminuat drastic importanța relativă de la 51,7% în anul 1928 la 19,0% în anul 1938. Și în acest caz, schimbarea ponderii deținute în rezultatele ocnflictelor latente s-a produs în cursul crizei și s-a consolidat în contextul boomului.

Acceptarea punctului de vedere al patronilor pentru aplanarea conflictelor latente a deținut în intervalul 1929-1938 ponderi cuprinse între 17,6% și 25,3%, sensibil mai reduse decât nivelul de 29,4% atins în anul 1929.

Tendențele relevate anterior relevă faptul că izbucnirea crizei economice în anul 1929 a produs o serie de schimbări deloc neglijabile în modul de desfășurare a conflictelor latente și percepției acestora de către factorii implicați în declanșarea și gestionarea acestora. Se observă în mod relativ o întărire a poziției sindicatelor în raport cu patronatele, care s-a concretizat prin creșterea importanței relative a acceptării punctului de vedere al salariaților în aplanarea conflictelor latente, pe fondul extinderii rolului tratativelor directe între sindicate și patronate sau desfășurate sub conducerea inspecției muncii.

În ceea ce privește **conflictele deschise de muncă (grevele)**, se poate arăta că numărul acestora a avut o tendință de scădere pe ansamblul întregului deceniu 1929-1938, de la 56 în anul 1928 la 24 în anul 1938 (anexa nr. 32), într-un ritm mediu anual de -8,1%. Dinamica

numărului de astfel de conflicte de muncă s-a diferențiat în cursul crizei și respectiv al relansării economiei.

În 1929, primul an al crizei economice, numărul de greve s-a multiplicat de peste 2,2 ori în comparație cu anul precedent (tabelul nr. 41). Ulterior, se înregistrează o tendință de reducere a numărului de greve în perioada 1930-1933, pe fondul unor oscilații anuale de mare intensitate, cuprinse între -39,1% și 33,3%. Drept urmare, în anul 1933, numărul de greve a fost egal cu cel înregistrat în anul 1928. Pe ansamblul intervalului 1929-1933, numărul mediu anual de greve a fost de 86,3.

În intervalul 1934-1936, numărul de greve a sporit sensibil de la 56 la 88, sporurile relative anuale fiind cuprinse între 9,9% și 26,8%. În anii 1937 și 1938 numărul de greve se reduce în mod drastic, respectiv la 69 în anul 1937 și la 24 în anul 1938. În consecință, pe ansamblul perioadei 1934-1938, numărul de greve s-a redus într-un ritm mediu anual de -15,6%. Pe ansamblul intervalului de timp 1934-1938, numărul mediu anual de greve a fost de 66.

Dacă se compară media anuală a numărului de greve, în fiecare dintre cele două subintervale de timp avute în vedere, se constată, cel puțin la o primă vedere intensificarea incidenței conflictelor deschise de muncă în comparație cu anul 1928.

Tabelul nr. 41
Modificări relative anuale ale indicatorilor sintetici ai grevelor în
perioada 1929-1938

Anul	Nr.greve	Nr.salariați participanți	Nr.salariați participanți organizați	Nr.zile de lucru pierdute
1929	121.4	187.6	208.7	292.3
1930	-25.8	-50.2	-47.6	-54.4
1931	-25.0	-19.6	-16.6	3.8
1932	33.3	20.8	-68.0	-50.2
1933	-39.1	-41.0	-42.8	-37.9
1934	26.8	24.3	213.8	173.4
1935	9.9	26.2	72.5	129.3
1936	12.8	6.8	-12.8	-45.9
1937	-21.6	-55.8	-53.2	-62.5
1938	-65.2	-38.5	-50.9	-28.3
Ritm mediu 1928-1933	0.0	-3.8	-24.4	-10.5
Ritm mediu 1933-1938	-15.6	-14.5	1.6	-1.9
Ritm mediu 1928-1938	-8.1	-9.3	-12.3	-6.3

Calculat după Anexa nr. 32

În cursul deceniului 1929-1938, numărul lucrătorilor participanți la acțiunile greviste s-a redus într-un ritm mediu anual de -9,3%, mai rapid decât numărul de greve (-8,1%) și al numărului de zile de lucru pierdute (-6,3%) dar mai rapid decât numărul de lucrători participanți organizați (-12,3%). Este de notat că între 1928 și 1933, numărul de lucrători greviști s-a redus într-un ritm mediu anual de -3,8%, în timp ce între 1933 și 1938 tendința de reducere a numărului de greve se accelerează, ritmul mediu anual a fost de -14,5%. Concomitent, numărul de zile de lucru pierdute s-a redus într-un ritm mediu anual de -10,5% între 1928 și 1933 și de -1,9% între 1933 și 1938.

În aceste condiții, numărul mediu de participanți per grevă a scăzut de la 190,3 în anul 1928 la 156,5 în anul 1933 (tabelul nr. 42). În intervalul 1933-1938 s-a conturat o tendință de majorare a respectivului indicator, în contextul unei evoluții sinuoase, valoarea maximă fiind de 176,3 în 1935, iar cea minimă de 94,1 în 1937.

Tabelul nr. 42
Numărul mediu de lucrători participanți la greve, gradul de organizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lucrător participant în perioada 1928-1938

Anul	Nr. mediu participanți per grevă	Grad de organizare participanți grevă (%)	Nr. mediu de zile pierdute per participant grevă
1928	190.3	57.1	9.3
1929	247.2	61.3	12.7
1930	166.0	64.4	11.6
1931	178.1	66.7	15.0
1932	161.3	17.7	6.2
1933	156.5	17.1	6.5
1934	153.4	43.3	14.3
1935	176.3	59.2	26.0
1936	166.8	48.3	13.2
1937	94.1	51.1	11.2
1938	166.5	40.8	13.0

Calculat după Anexa nr.

Gradul de organizare al salariaților antrenați în respectivul tip de proteste a prezentat mari variații, oscilând între 17,1% și 66,7% în perioada crizei economice și între 43,3% și 59,2% în cursul boomului.

Numărul de zile de lucru pierdute per lucrător grevist s-a corelat într-o anumită măsură și în perioada analizată cu numărul mediu de participanți la grevă. Excepțiile au fost înregistrate în anii 1932 și 1933, când

durata medie grevelor a fost foarte scăzută (6,2 și respectiv 6,5 zile), iar numărul mediu de participanți a fost foarte mare (3500,9 și respectiv 3801,1) în contextul unui grad scăzut de organizare a salariaților participanți (17,7 și 17,1%).

Cea mai răspândită formă de soluționare a grevelor a constituit-o și în cel de al doilea deceniu interbelic tratativele directe între părți sau sub conducerea inspecției muncii. Importanța relativă a respectivei forme de soluționare a conflictelor de muncă deschise a fost cuprinsă între 71,0% și 88,7%, în perioada 1929-1933 și între 79,2% și 94,2% în perioada 1934-1938 (tabelul nr. 43).

Tabelul nr. 43
Modul de soluționare a grevelor în perioada 1928-1938

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obligatoriu	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii
1928	69.6	5.4	14.3	10.7
1929	88.7	6.5	0.8	4.0
1930	73.9	2.2	16.3	7.6
1931	71.0	2.9	13.0	13.0
1932	85.9	4.3	1.1	8.7
1933	76.8	3.6	5.4	14.3
1934	85.9	2.8	4.2	7.0
1935	80.8	3.8	10.3	5.1
1936	93.2	2.3	1.1	3.4
1937	94.2	1.4	1.4	2.9
1938	79.2	8.3	8.3	4.2

Calculat după Anexa nr. 32

În deceniul 1929-1938 în cadrul modalităților de soluționare a grevelor se observă descreșterea importanței relative a arbitrajului voluntar sau obligatoriu, care a fost de regulă mai mică de 4,5%, cu excepția anilor 1929 și 1938.

Cât privește celelalte forme de aplanare a grevelor se poate observa că renunțarea salariaților la revendicări a avut o pondere cuprinsă între 0,8% și 16,3%, iar plecarea, concedierea salariaților sau închiderea întreprinderilor între 2,9% și 13,0%.

Comparativ cu anul 1928, în intervalul de timp 1929-1933, se observă o tendință de creștere a importanței relative a admitterii punctului de vedere al salariaților ca rezultat al desfășurării și soluționării grevelor. Astfel, importanța relativă a oscilat între 14,5% și 53,2% (tabelul nr. 44).

În paralel, a avut loc o diminuare a proporției soluțiilor de compromis, care a fost cuprinsă între 23,2% și 47,8% și cea a admiterii punctului de vedere patronal, care a oscilat între 20,2% și 39,3%. Tendința menținută anterior se continuă și în intervalul 1934-1938.

Tabelul nr. 44
Indicatori de rezultate ale grevelor în perioada 1928-1938

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compro-mis	Admitere punct de vedere pa-tronal
1928	19.6	41.1	39.3
1929	53.2	26.6	20.2
1930	32.6	32.6	34.8
1931	14.5	47.8	37.7
1932	31.5	40.2	28.3
1933	37.5	23.2	39.3
1934	53.5	14.1	32.4
1935	41.0	32.1	26.9
1936	39.8	39.8	20.5
1937	37.7	46.4	15.9
1938	58.2	20.8	20.8

Calculat după Anexa nr. 32

Este de notat că dacă se ia ca bază de comparație anul 1933, în perioada 1934-1938 se poate detecta o majorare certă a importanței relative a admiterii punctului de vedere al salariaților și o reducere a importanței relative a punctului de vedere patronal. Totodată, se remarcă tendința de sporire a importanței relative a soluțiilor de compromis, în condițiile unei evoluții care nu a exclus diminuări ale respectivului indicator în anii 1934 și 1938.

Starea generală a economiei a influențat semnificativ și numărul de lock-out-uri. Astfel, între 1928 și 1932 respectivele forme ale conflictelor de muncă au sporit de la 10 (Anexa nr. 33). Ulterior, între 1933 și 1938, numărul acestora nu a fost mai mare de 2, cu excepția anului 1936, când au fost înregistrate 6 lock-out-uri.

Dat fiind numărul mic de astfel de conflicte, condițiile particulare ale fiecăruia dintre ele a influențat o serie de indicatori sintetici în sensul unei variabilități excesive a acestora. Astfel, numărul mediu de salariați implicați a fost cuprins între 37,4 și 3257,0 (tabelul nr. 45).

Tabelul nr. 45
Numărul mediu de lucrători implicați în lock-out-uri, gradul de or-
ganizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lu-
crător participant în perioada 1928-1938

Anul	Nr. mediu lucrători implicați per lock-out	Grad de organizare lucrători implicați lock-out (%)	Nr. mediu de zile pierdute per lucrător implicat lock-out
1928	145.0	0.0	71.0
1929	268.7	62.3	26.9
1930	130.7	19.6	5.2
1931	42.0	19.0	
1932	37.4	48.9	31.5
1933	3257.0	43.8	...
1934	43.0	0.0	0.5
1935	142.0	17.8	3.5
1936	139.0	5.0	7.5
1937	94.0	100.0	14.0
1938	71.0	58.5	2.7

Calculat după Anexa nr. 33

Gradul de organizare a lucrătorilor implicați în lock-out-uri a fost cuprins între 0 și 100%. Numărul mediu de zile de lucru pierdute per lucrător implicat a fost, de regulă, mai mic de 15. Excepțiile au fost consemnate în anii 1929 și 1932, când au fost pierdute în medie 26,9 și respectiv 31,5 zile de lucru per lucrător implicat.

Soluționarea lock-out-urilor s-a realizat în cursul crizei economice prin intermediul tratativelor directe între părți sau sub conducerea inspecției muncii în proporție de 66,7%-100%, (tabelul nr. 46). Excepția de la regulă a consemnată în anii 1930 și 1931, când nu s-a apelat la respectivul procedeu de aplanare și rezolvare a conflictelor de muncă. Arbitrajul voluntar sau obligatoriu a deținut ponderi cuprinse între 0% și 33,3% în toată perioada crizei, cu excepția anului 1930, când a contribuit cu 55,6% la soluționarea lock-out-urilor. De regulă, alte forme de soluționare a lock-out-urilor nu au fost utilizate, cu excepția anilor 1930 și 1931, când plecarea, concedierea salariaților implicați sau închiderea întreprinderilor au pus capăt conflictelor de muncă în proporție de 44,4% și 100,0%.

Tabelul nr. 46
Modul de soluționare a lock-out-uri-lor în perioada 1928-1938

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj (voluntar sau obligatoriu)	Reprimirea salariaților la lucru	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea lucrătorilor sau lichidarea întreprinderii
1928		100.0			
1929	66.7	33.3			
1930		55.6			44.4
1931					100.0
1932	90.0	10,0			
1933	100.0				
1934	100,0				
1935	50.0		33.3		16.7
1936	100.0				
1937	100.0				
1938	50.0				50.0

Calculat după Anexa nr. 33

Între 1934 și 1938, se consolidează statutul tratativelor directe între părți sau sub conducerea inspecției muncii, ca principală formă de soluționare a lock-out-urilor, proporția sa fiind de 50-100%. Reprimirea salariaților la lucru a avut o pondere de 33,% în anul 1935, iar plecarea, concedierea lucrătorilor sau închiderea întreprinderii a deținut o pondere de 16,7% în anul 1935 și de 50% în 1938.

Tabelul nr. 47
Indicatori de rezultate ale lock-out-urilor în perioada 1928-1938

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compromis	Admitere punct de vedere patronal
1928		100.0	
1929		66.7	33.3
1930	55.6	33.3	11.1
1931			100.0
1932	10.0	70.0	20.0
1933	100.0		
1934	100.0		
1935	16.7	50.0	33.3
1936		100.0	
1937	100.0		
1938	50.0		50.0

Calculat după Anexa nr. 33

Analiza rezultatelor lock-out-urilor pe ansamblul deceniului 1929-1938, relevă preponderența (ponderi de peste 50%) admitterii punctului de vedere al salariaților în 4 ani. (tabelul nr. 47) Soluțiile de compromis au fost preponderente în 3 ani, iar punctul de vedere al patronilor a fost preponderent într-un singur an. În concluzie, se poate spune că evoluția ciclică a economiei românești în perioada 1929-1938 a imprimat o serie de noi caracteristici conflictelor de muncă. Astfel, dacă la începutul crizei situația de pe piața forței de muncă a tins să devină tot mai tensionată, ulterior, pe măsura derulării crizei și a intrării în perioada de relansare economică, conflictele de muncă au fost tot mai mult rezolvate prin intermediul tratativelor directe și a crescut importanța relativă a admitterii punctului de vedere al salariaților implicați în respectivele conflicte.

5.2.3. Modificări ale numărului, modului de încheiere și duratei contractelor colective de muncă în perioada 1929-1938

Fluctuațiile însemnate ale activității economice și redefinirea raporturilor dintre lucrători și întreprinzători ca urmare a desfășurării unor conflicte de muncă au avut o influență considerabilă asupra dinamicii contractelor colective de muncă, a modalităților de încheiere, precum și a duratei acestora.

Tabelul nr. 48
Modificările anuale ale numărului de contractelor colective de muncă, numărului de salariați participanți și ale întreprinderilor contractante în perioada 1929-1938

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante	%
1929	61.5	62.9	40.7	
1930	-20.2	-39.3	-0.3	
1931	1.7	9.1	-10.8	
1932	-42.9	-50.1	-30.6	
1933	-20.8	-6.3	-54.4	
1934	15.0	1.9	230.7	
1935	15.2	76.5	-26.1	
1936	9.4	-40.9	-4.8	
1937	2.6	18.9	2.2	
1938	31.9	7.5	15.9	
Ritm mediu 1928-1933	-9.9	-12.8	-16.9	
Ritm mediu 1933-1938	14.4	6.3	22.5	
Ritm mediu 1928-1938	1.5	-3.7	0.9	

Calculat după Anexa nr. 34

Astfel, în anul 1929, în raport cu anul precedent, numărul de contracte colective de muncă a înregistrat o creștere de 61,5%, cel al salariaților participanți cu 62,9%, iar cel al întreprinderilor contractante cu 40,7% (tabelul nr. 48). În contextul comprimării activității economice, în perioada 1930-1933, numărul de contracte colective de muncă a înregistrat o tendință de reducere accentuată, modificările anuale fiind cuprinse între -42,9% și 1,7%. O tendință de reducere a fost consemnată și în cazul numărului salariaților participanți, care a cunoscut schimbări anuale cuprinse între -50,1% și 9,1%. Totodată, numărul de întreprinderi contractante a înregistrat o continuă reducere în perioada analizată. Drept urmare, în anul 1933 numărul de întreprinderi contractante reprezenta doar 28,2% din numărul consemnat în anul 1930, respectiv 369 față de 1307 (Anexa nr. 34)

Între 1934 și 1938, pe fondul relansării economice, instituția contractelor colective de muncă a cunoscut o revigorare. Astfel, între 1933 și 1938, ritmul mediu de creștere al numărului de contracte colective de muncă a fost de 14,4%, cel al salariaților cuprinși în contractele colective de muncă de 6,3%, iar cel al întreprinderilor contractante de 22,5%.

Dinamicile sensibil diferențiate ale indicatorilor sintetici ai contractelor colective de muncă au determinat modificări ale dimensiunilor medii ale respectivelor tipuri de înțelegeri între sindicate și patronate. Astfel, numărul mediu de salariați per contract colectiv de muncă a avut o tendință de reducere atât în intervalul 1928-1933, de la 347,8 la 296,2, cât și în intervalul 1933-1938, de la 296,2 la 205,3. (tabelul nr. 49).

Tabelul nr. 49
Dimensiuni cantitative ale contractelor colective de muncă în perioada 1928-1938

Anul	Nr. mediu salariați / contract colectiv	Nr. mediu întrepr. / contract colectiv	Nr. mediu salariați / întrepr. Contractantă
1928	347.8	6.9	50.5
1929	350.9	6.0	58.5
1930	267.0	7.5	35.7
1931	286.3	6.6	43.6
1932	250.5	8.0	31.3
1933	296.2	4.6	64.4
1934	262.5	13.2	19.8
1935	402.1	8.5	47.4
1936	217.2	7.4	29.4
1937	251.8	7.4	34.2
1938	205.3	6.5	31.8

Calculat după Anexa nr. 34

Numărul mediu de contracte colective de muncă per întreprindere a avut o tendință de diminuare în timpul crizei economice, de la 6,0 în 1928 la 4,6 în 1933 și de majorare în cursul relansării economice, de la 4,6 în 1933 la 6,5 în 1938. Numărul mediu de salariați participanți la contracte colective de muncă a avut o evoluție sinuoasă în cursul deceniului 1929-1938. Se poate aprecia că a existat o tendință de majorare a respectivului indicator în intervalul 1928-1933, de la 50,5 la 64,4 și o tendință de diminuare a acestuia în intervalul 1933-1938, de la 64,4 la 31,8.

Pe anamblul perioadei 1929-1938, cea mai utilizată metodă pentru încheierea contractelor colective de muncă a fost intervenția inspecției muncii, proporția fiind cuprinsă între 48,6% și 64,1%, cu excepția anului 1931, când nivelul înregistrat a fost de 36,2% (tabelul nr. 50). Este de notat că exceptând anul 1931, în perioada crizei economice, ponderea respectivei metode în numărul total de contracte colective de muncă încheiate a sporit considerabil, de la 43,7% în 1928 la 63,8% în 1933. În cursul boomului, ponderea menționată anterior a atins 63,2%-66,4%, cu excepția anului 1938, când a coborât la 50,3%.

Tabelul nr. 50
Structura numărului de contracte colective de muncă după modul de încheiere în perioada 1928-1938

Anul	Interv.in-spect.muncii	Tratative directe între părți	Arbitraj obligatoriu	Arbitraj facultativ
1928	43.7	39.3	15.6	1.5
1929	48.6	36.2	11.0	4.1
1930	54.6	35.1	10.3	0.0
1931	36.2	46.3	14.7	2.8
1932	53.5	28.7	13.9	4.0
1933	63.8	22.5	11.3	2.5
1934	64.1	18.5	15.2	2.2
1935	63.2	18.9	16.0	1.9
1936	63.8	12.9	18.1	5.2
1937	66.4	11.8	20.2	1.7
1938	50.3	28.7	15.9	5.1

Calculat după Anexa nr. 35

Tratativele directe între părți și-au redus considerabil rolul în încheierea contractelor colective de muncă, importanța lor relativă diminuându-se de la 39,3% în 1928 la 28,7% în 1932. Între 1932 și 1938 proporția metodei de negociere a contractelor colective de muncă menționate anterior a fost cuprinsă între 11,8% și 28,7%.

Arbitrajul obligatoriu a cunoscut o reducere a importanței sale relative în totalul numărului de contracte colective de muncă încheiate între 1928 și 1933, de la 15,6% la 11,3%, urmată de o majorare în intervalul 1933-1938, când au fost atinse niveluri cuprinse între 15,2% și 20,2%.

Arbitrajul a fost de regulă utilizat în mai puțin de 5% dintre cazurile de încheiere a contractelor colective de muncă. Este de notat tendința de creștere a importanței relative a acestei forme de arbitraj de la 1,5% în anul 1928 la 2,5% în anul 1933 și la 5,1% în anul 1938.

Din punctul de vedere al numărului de salariați participanți relevă faptul că în intervalul 1929-1938, de regulă, intervenția inspecției muncii și arbitrajul obligatoriu au contribuit la încheierea contractelor colective de muncă pentru mai mult de 70% dintre salariații participanți. Excepțiile de la regulă au fost consemnate în anii 1931 și 1932, când proporția a fost de 50,7% și respectiv 58,9%. Proporția deținută de intervenția inspecției muncii în totalul contractelor colective de muncă încheiate a fost de regulă mai mare decât cea a arbitrajului obligatoriu, excepțiile fiind consemnate în anii 1932 și 1935 (tabelul nr. 51).

Tabelul nr. 51
Structura numărului de contracte colective de muncă după modul de încheiere în perioada 1928-1938

Anul	Interv.in-spect.muncii	Tratatative directe între părți	Arbitraj obligatoriu	Arbitraj facultativ
1928	39.7	14.5	44.6	1.2
1929	70.9	10.2	16.5	2.4
1930	74.6	11.5	13.9	0.0
1931	30.3	19.0	20.4	30.3
1932	28.1	12.6	30.8	28.4
1933	50.8	11.5	33.7	4.1
1934	70.0	12.7	17.3	0.1
1935	35.5	5.3	45.5	13.8
1936	54.5	8.6	23.6	13.3
1937	41.2	22.5	34.4	1.9
1938	49.0	26.9	21.2	2.9

Calculat după Anexa nr. 36

Proporția tratativelor directe între părți a fost mai mică de 20%, cu excepția anilor 1937 și 1938, când au fost atinse niveluri de 22,5% și respectiv 26,9%, iar cea a arbitrajului facultativ a fost mai mică de 14%, cu excepția anilor 1931 și 1932, când s-au înregistrat valori de 30,3% și respectiv 28,4%.

Analiza evoluției structurii pe forme de încheiere a contractelor colective de muncă în ceea ce privește numărul de contracte și numărul de salariați participanți în perioada 1929-1938 confirmă păstrarea tendinței relevate anterior pentru intervalul 1925-1928 și anume că, de regulă, contractele colective de muncă pentru un număr relativ mic de salariați erau încheiate prin tratative directe sau arbitraj facultativ, în timp ce contractele colective de muncă care cuprindeau un număr mare de salariați erau perfectate în cele mai multe cazuri prin apelarea la inspecția muncii sau la arbitrajul obligatoriu.

Analiza numărului de contracte colective de muncă în perioada 1929-1938, după durata acestora relevă faptul că ponderea celor încheiate pentru 7-12 luni a fost mai mare de 50%, respectiv între 50,9% și 68,9%, cu excepția anului 1932, când a fost înregistrată o valoare de 43,6% (tabelul nr. 52). Totodată, este de notat că ponderea contractelor colective de muncă încheiate pe o perioadă nedeterminată a fost de regulă mai mare de 21%, excepțiile apărând în anii 1930 și 1931, când proporția a fost de 12,6% și respectiv de 12,4%.

Tabelul nr. 52
Structura numărului de contracte colective de muncă după durata acestora în perioada 1928-1938

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-4 ani	Durată ne- determ.	Val. mediană (luni)	%
1928	13.3	63.0	0.7	0.0	23.0	9.5	
1929	17.4	59.2	0.9	0.0	22.5	9.3	
1930	21.3	59.2	4.0	2.9	12.6	8.9	
1931	15.3	68.9	1.1	2.3	12.4	9.0	
1932	25.7	43.6	2.0	3.0	25.7	9.3	
1933	16.3	50.0	3.8	1.3	28.8	10.1	
1934	17.4	53.3	5.4	2.2	21.7	9.7	
1935	22.6	50.9	0.0	0.0	26.4	9.2	
1936	16.4	54.3	4.3	0.9	24.1	9.7	
1937	14.3	55.5	3.4	0.8	26.1	9.9	
1938	9.6	56.7	0.6	0.6	32.5	10.3	

Calculat după Anexa nr. 37

Pe parcursul crizei economice, valoarea mediană a duratei contractelor colective de muncă a tins să fie mai redusă în raport cu nivelul înregistrat în anul 1928 și anume 9,5 luni. Astfel, media respectivului indicator în intervalul 1929-1933 a fost de 9,3 luni.

În contextul relansării economiei, durata mediană a numărului de contracte colective de muncă a avut o evoluție sinuoasă, și anume a înregistrat o diminuare de la 10,1 luni la 9,2 luni între 1933 și 1935, urmată de o majorare de la 9,2 luni la 10,3 luni între 1935 și 1938. Pe ansamblul perioadei 1934-1938, se poate admite o majoare a valorii mediane a contractelor colective de muncă, avându-se în vedere că media respectivului indicator a fost de 9,8 luni, comparativ cu 9,3 luni aferentă intervalului 1929-1933.

Analiza repartizării numărului de salariați în funcție de durata contractelor colective de muncă, relevă faptul că în cursul crizei economice a sporit ponderea respectivelor contracte cu o durată mai mică de 6 luni, de la 10,2% în anul 1928 la 26,5% în anul 1933 și a descrescut ponderea celor cu o durată cuprinsă între 7 și 12 luni. Este de notat că ponderea salariaților cu contracte colective de muncă mai mici de 12 luni a oscilat în intervalul 1929 și 1933 între 61,4% și 85,8%. Drept urmare, valoarea mediană a duratei contractelor colective de muncă în funcție de numărul de salariați a fost cuprinsă între 8,5 luni și 10,6 luni (tabelul nr. 53). Media respectivului indicator a fost de 9,5 luni, superioară nivelului înregistrat în anul 1928.

Tabelul nr. 53
Structura numărului de salariați participanți după durata contractelor colective de muncă în perioada 1928-1938

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-5 ani	Durată ne- determ.	val. mediană (luni)
1928	10.2	75.4	0.3	0.0	14.1	9.2
1929	13.2	72.6	1.4	0.0	12.8	9.0
1930	10.8	50.6	1.4	28.3	8.8	10.6
1931	15.0	65.1	0.1	3.1	16.7	9.2
1932	21.3	43.0	1.0	6.8	28.0	10.0
1933	26.5	56.4	0.8	3.9	12.4	8.5
1934	7.9	48.8	23.5	5.1	14.6	11.2
1935	10.9	67.5	0.0	0.0	21.6	9.5
1936	4.8	68.5	14.6	0.4	11.7	10.0
1937	7.3	72.5	0.8	3.3	16.1	9.5
1938	7.9	76.3	0.2	0.2	15.4	9.3

Calculat după Anexa nr. 38

În cursul relansării economiei dintre 1934 și 1938, se observă o reducere a importanței relative a salariaților care aveau contracte colective de

muncă pe o durată mai mică de 6 luni, de la 26,5% în 1933 la 7,9% în anul 1938 și a celor cu contracte colective de muncă de 2-5 ani de la 5,1% la 0,2%. Majorări ale ponderilor au fost înregistrate în cazul contractelor colective de muncă pe o durată de 7-12 luni, de la 56,4% la 76,3% și a celor pe durată nedeterminată, de la 8,5% la 9,3%. Drept urmare, media valorilor mediane ale duratei contractelor de muncă în funcție de numărul salariaților participanți a fost de 9,9 luni, în creștere față de intervalul 1929-1933.

Media valorilor mediane ale duratei contractelor colective după numărul de salariați în ambele faze ale evoluției economiei a fost superioară, dar foarte apropiată de nivelul respectivului indicator calculat în raport cu numărul de contracte. Acest fapt sugerează absența unei asimetrii pronunțate dintre durata contractelor și numărul de salariați participanți.

Pe de altă parte, se relevă o ușoară tendință ca durata contractelor colective de muncă încheiate pentru un număr mai mare de salariați să aibă o durată de aplicabilitate mai mare decât cele concepute pentru un număr relativ restrâns de salariați.

5.2.4. Fluctuațiile activității economice și evoluția salariilor în deceniul 1928-1938

În cursul deceniului 1929-1938, modificările operate în modul de încheiere a contractelor colective de muncă, pe fondul unor fluctuații de amploare ale activității economice, a influențat într-o măsură însemnată dinamica salarială în cadrul diferitelor ramuri și activități. Criza economică din 1929-1933 a avut un puternic efect deflaționist atât asupra prețurilor factorilor de producție implicit și asupra salariilor. Perioada de boom economic care a urmat între 1934 și 1938 a determinat o creștere a cererii de factori de producție, care au condus la sporuri ale salariilor nominale.

Este de notat că procesele deflaționiste nu s-au manifestat încă din 1929. Pentru respectivul an, datele statistice, relevă o majorare a salariului mediu nominal cu 0,6% (tabelul nr. 54). Ulterior, salariul mediu nominal calculat pe ansamblul economiei a înregistrat reduceri anuale succesive cuprinse între -3,9% și -19,2%. Pe ansamblul perioadei 1929-1933, respectivul indicator s-a redus cu un ritm mediu anual de -8,7%.

Tabelul nr. 54
Indicatori ai dinamicii salariilor nominale în perioada 1929-1933,
pe ramuri ale economiei

Ramura economică	Modificare relativă anuală					Ritm mediu 1928-1933
	1929	1930	1931	1932	1933	
Ind. Alimentară	0.4	-3.5	-9.8	-17.2	-8.9	-8.0
Ind. Textilă	0.3	-4.3	-9.4	-17.3	-7.9	-7.9
Ind. Îmbrăcăminte și toaletei	1.3	-6.8	-13.2	-20.8	-7.9	-9.8
Ind. Pielăriei și blănăriei	1.3	-5.9	-13.7	-17.6	-9.3	-9.3
Ind. Ceramicii	1.2	-7.3	-14.2	-22.5	-1.6	-9.3
Ind. lemnului	0.1	-3.8	-12.8	-20.6	-10.1	-9.7
Ind. arte grafice	5.6	-0.6	-10.1	-19.8	-11.1	-7.6
Ind. artă și precizie	1.2	-2.9	-11.3	-19.3	-8.2	-8.4
Ind. chimică	0.0	-0.8	-11.2	-19.1	-7.4	-8.0
Ind. Extractivă	1.1	0.3	-18.6	-18.0	-2.2	-7.9
Ind. Transport și depozitare	25.1	-26.1	-8.3	-12.9	-8.8	-7.6
Profesiuni comerciale	0.0	-2.4	-2.3	-16.3	-5.8	-5.6
Profesiuni agricole	-0.4	-9.1	-16.6	-33.8	-5.1	-13.9
Salariați necalificați	-0.6	2.1	-27.3	-13.5	-7.7	-10.1
Construcții	-0.6	-4.6	-9.4	-20.4	-7.9	-8.8
Ind. Metalurgică	2.6	-4.2	-10.8	-16.3	-9.4	-7.8
Ansamblul economiei	0.6	-3.9	-11.3	-19.2	-8.4	-8.7
Val max	25.1	0.3	-2.3	-12.9	-2.2	-5.6
Val min	-0.6	-26.1	-27.3	-33.8	-11.1	-13.9
Ritm de devans. max/min	25.9	35.7	34.4	31.6	10.0	9.6

Calculat după Anexele nr. 39

Pe ramuri și activități economice, dinamica salarială s-a diferențiat sensibil. Ritmul de devansare dintre ramura sau activitatea cu cea mai rapidă creștere salarială și ramura sau activitatea economică cu cea mai lentă creștere salarială calculat pentru fiecare an al perioadei analizate a luat valori cuprinse între 10,0% și 35,7%. Ritmul mediu de devansare aferent ansamblului perioadei analizate a fost de 9,6%, ceea ce relevă existența unui mecanism de temperare a reducerilor salariale în funcție de modificările survenite în raportul dintre cererea și oferta de forță de muncă.

Calculul indicilor de devansare a salariului mediu de la nivel național de către salariul mediu de la nivelul ramurilor și activităților economice pune în evidență faptul că nivelul cel mai ridicat ale respectivului indicator au fost consemnat în cazul profesiunilor comerciale (118,5%). Indici de devansare de peste 106% au fost specifici pentru industria de

arte grafice (tipografică) și pentru activitățile de transporturi și depozitare (tabelul nr. 55).

Tabelul nr. 55
Indici de devansare ai salariilor nominale pe ramuri ale economiei
în perioada 1929-1933

Ramura economică	Indice de devansare anual					Indice de devansare 1929-1933
	1929	1930	1931	1932	1933	
Ind. Alimentară	99.8	100.4	101.7	102.6	99.5	103.9
Ind. Textilă	99.8	99.6	102.1	102.4	100.6	104.5
Ind. Îmbrăcăminte și toaletelor	100.7	96.9	97.9	98.0	100.5	94.1
Ind. Pielăriei și blănăriei	100.8	97.9	97.3	102.0	99.0	96.9
Ind. Ceramicii	100.6	96.4	96.7	95.9	107.4	96.7
Ind. lemnului	99.5	100.1	98.3	98.3	98.2	94.5
Ind. arte grafice	105.0	103.5	101.3	99.3	97.1	106.1
Ind. artă și precizie	100.7	101.0	100.0	99.9	100.3	101.8
Ind. chimică	99.4	103.2	100.1	100.2	101.1	104.1
Ind. Extractivă	100.5	104.4	91.8	101.5	106.8	104.4
Ind. Transport și depozitare	124.3	76.9	103.4	107.9	99.5	106.1
Profesiuni comerciale	99.4	101.5	110.2	103.6	102.8	118.5
Profesiuni agricole	99.0	94.6	94.0	81.9	103.7	74.7
Salariați necalificați	98.9	106.2	82.0	107.0	100.8	92.8
Construcții	98.8	99.3	102.1	98.6	100.6	99.3
Ind. Metalurgică	102.0	99.7	100.6	103.6	98.9	104.8
Ansamblul economiei	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Calculat după anexa nr. 39

Indici de devansare mai mici de 100%, semnalizând reduceri ale salariilor nominale mai accentuate decât media națională au fost specifici profesiunilor agricole, salariaților necalificați, industriei îmbrăcăminte și toaletelor, precum și industriei lemnului și mobilei. Se poate observa că o bună parte dintre ramurile unde au fost consemnate cele mai mari reduceri ale salariului nominal erau producătoare de bunuri de consum.

Relansarea activității economice în perioada 1934-1938 a avut loc pe fondul unei dinamici moderate a salariilor medii nominale, atât la nivelul întregii economii, cât și la nivelul ramurilor și activităților economice. Ritmul mediu de creștere a salariului mediu pe ansamblul economiei a fost în perioada analizată de 1,2%. Este de menționat faptul că în anii 1934 și 1935, salariul mediu nominal au continuat la nivel național să scadă cu -2,2% și respectiv -1,2% (tabelul nr. 56).

Tabelul nr. 56
Indicatori ai dinamicii salariilor nominale în perioada 1934-1938,
pe ramuri ale economiei

Ramura economică	Modificare relativă anuală					Ritm mediu 1933-1938
	1934	1935	1936	1937	1938	
Ind. Alimentară	-3.3	0.6	1.3	6.9	3.1	1.7
Ind. Textilă	-0.7	2.9	2.4	3.4	-0.4	1.5
Ind. Îmbrăcăminte și toaletei	-2.7	0.4	1.5	5.5	2.6	1.4
Ind. Pielăriei și blănăriei	-2.0	-0.8	0.5	5.4	3.8	1.3
Ind. Ceramicii	-2.5	1.0	3.3	0.7	-1.9	0.1
Ind.lemnului	0.0	-2.9	2.3	5.5	3.6	1.6
Ind.artes grafice	-2.5	-1.5	2.0	5.1	3.1	1.2
Ind.artă și precizie	-1.3	-2.1	4.1	1.4	-2.6	-0.1
Ind.chimică	-4.2	-2.3	4.9	7.3	0.9	1.2
Ind. Extractivă	10.1	-0.3	-1.8	-0.3	8.5	3.1
Ind. Transport și depozitare	-2.3	-1.5	2.5	4.0	0.6	0.6
Profesiuni comerciale	-3.8	-2.2	3.5	5.4	-1.0	0.3
Profesiuni agricole	-0.4	-3.4	-4.0	17.5	4.5	2.6
Salariați necalificați	-6.1	-4.8	2.8	9.4	3.6	0.8
Ind. Construcției	-3.2	-1.3	4.2	4.6	1.4	1.1
Ind. Metalurgică	-0.5	-1.1	3.0	5.3	1.0	1.5
Ansamblul economiei	-2.2	-1.2	2.4	5.3	1.9	1.2
Val max	10.1	2.9	4.9	17.5	4.5	3.1
Val min	-6.1	-4.8	-1.8	-0.3	-2.6	-0.1
Ritm de devans. max/min	17.3	8.1	6.8	17.9	7.3	3.2

Calculat după Anexele nr. 40

Este de remarcat faptul că în anul 1934, salariul mediu nominal a înregistrat reduceri în fiecare ramură și activitate economică, excepția fiind consemnată în industria lemnului și mobilei și în industria extractivă. În anul 1935, scăderea salariului mediu nominal a fost caracteristică pentru marea majoritate a ramurilor și activităților economice. În intervalul 1936-1938, pe fondul creșterii moderate a salariilor nominale în cea mai mare parte a ramurilor și activităților economice, au fost consemnate și unele reduceri ale nivelurilor respectivului indicator în ramuri precum: industria extractivă, profesiunile agricole, industria de artă și precizie. Desigur că oscilațiile salariului mediu la nivelul ramurilor a fost modelat și în această perioadă de mecanismele ajustare a cererii și ofertei de forță de muncă. În sprijinul acestei idei se poate aduce faptul că ritmul mediu de devansare dintre dinamica cea mai rapidă și dinamica cea mai lentă a salariilor medii la nivel de ramură a fost de 3,2%, comparativ cu valorile

respectivului indicator aferente fiecărui an, care au fost cuprinse între 7,3% și 17,9%.

Examinarea indicilor de devansare a creșterii salariului nominal mediu la nivel național de către salariul nominal mediu de la nivelul ramurilor dezvăluie faptul că respectivul indicator a luat valori cuprinse între 93,4% și 109,6% (tabelul nr. 57), interval considerabil mai restrâns comparativ cu perioada 1928-1933.

Tabelul nr. 57
Indici de devansare ai salariilor nominale pe ramuri ale economiei
în perioada 1933-1938

Ramura economică	Indici de devansare anual					Indice de devansare 1933-1938
	1934	1935	1936	1937	1938	
Ind. Alimentară	98.9	101.8	98.9	101.5	101.2	102.2
Ind. Textilă	101.5	104.1	99.9	98.1	97.7	101.2
Ind. Îmbrăcăminte și toaletei	99.5	101.6	99.1	100.1	100.6	100.9
Ind. Pielăriei și blănăriei	100.2	100.4	98.1	100.1	101.9	100.6
Ind. Ceramicii	99.6	102.2	100.8	95.6	96.2	94.5
Ind. Lemnului și mobilei	102.2	98.3	99.8	100.2	101.6	102.1
Ind. Arte grafice	99.6	99.7	99.6	99.8	101.1	99.8
Ind. Artă și precizie	100.9	99.0	101.6	96.3	95.5	93.4
Ind. Chimică	97.9	98.9	102.4	101.9	99.0	100.0
Ind. Extractivă	112.5	100.9	95.8	94.6	106.5	109.6
Ind. Transport și depozitare	99.9	99.6	100.0	98.8	98.7	97.0
Profesiuni comerciale	98.3	98.9	101.0	100.1	97.2	95.6
Profesiuni agricole	101.8	97.8	93.7	111.5	102.6	106.7
Salariați necalificați	96.0	96.3	100.4	103.8	101.6	97.9
Construcții	99.0	99.9	101.7	99.3	99.5	99.3
Ind. Metalurgică	101.7	100.0	100.6	100.0	99.0	101.4
Ansamblul economiei	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Calculat după anexa nr.

Indici de devansare mai mari de 102% au fost înregistrați în industria extractivă, profesiunile agricole, industria alimentară și industria lemnului și mobilei. Activitățile respective au susținut în perioada analizată în mod deosebit dezvoltarea economică a României.

5.2.5. Caracteristici ale șomajului în perioada 1928-1938

Fluctuația activității economice din deceniul 1928-1938 nu a influențat doar dinamica salarială, ci și natura dezechilibrelor de pe piața forței de muncă. În contextul creșterii ponderii activităților neagricole, dar și al

unei migrații din mediul rural către mediul urban problema șomajului a devenit una tot mai persistentă. În fapt, chiar de la începutul anilor 1920, autoritățile de resort au manifestat o preocupare constantă pentru combaterea “lipsei de lucru” și au încercat prin intermediul Oficiilor de Plasare a Forței de Muncă să o rezolve. Dar problema nu a fost în esență rezolvată, astfel că începând din anul 1927 au început să fie publicate date statistice coerente referitoare la unele dintre caracteristicile șomajului.

Declanșarea crizei economice în anul 1929 a tensionat și mai mult piața forței de muncă și a modificat unele dintre caracteristicile șomajului prezente în anul 1928.

Astfel, după o scădere sensibilă în cursul anului 1929, de la 10535 persoane la 7449 persoane (Anexa nr. 43), în 1930, numărul mediu al șomerilor s-a majorat de peste 2,13 ori (tabelul nr. 58). Șomajul a avut o tendință de creștere și în cursul anilor 1931 și 1932. Primele semne ale reducerii șomajului apar în trimestrul al IV-lea din anul 1932. Numărul mediu al șomerilor înregistrați se reduce în cursul anului 1933, dar se menține la un nivel de peste 2,75 ori mai ridicat decât cel consemnat în anul 1928.

Tabelul nr. 58
Modificările relative anuale și trimestriale ale șomajului în perioada 1929-1938

Anul	Medie trimestru I	Medie trimestru II	Medie trimestru III	Medie trimestru IV	Medie anuală
1929	-31.5	-31.3	-46.1	-3.1	-29.3
1930	18.0	189.8	540.7	371.2	213.7
1931	212.8	67.6	-6.0	24.5	52.9
1932	27.6	17.2	12.5	-19.7	9.0
1933	-18.3	-23.2	-30.3	-35.9	-25.4
1934	-38.3	-53.0	-36.0	-31.7	-40.6
1935	-26.6	-11.5	-22.2	-14.5	-20.1
1936	5.5	-3.6	-18.0	1.5	-1.7
1937	-13.1	-19.7	-25.8	-28.1	-19.9
1938	-37.6	-36.6	-20.5	-27.9	-33.0
Ritm mediu 1928-1933	21.4	24.6	20.6	24.0	22.5
Ritm mediu 1933-1938	-23.7	-27.2	-24.8	-21.0	-24.2
Ritm mediu 1928-1938	-3.7	-4.8	-4.8	-1.0	-3.6

Calculat după Anexa nr. 43

În intervalul 1934-1938, numărul mediu al șomerilor s-a redus continuu, într-un ritm mediu anual de -24,2%. Drept urmare, în anul 1938, numărul mediu de șomeri înregistrați reprezenta 97,5% din cel consemnat în anul 1929.

Numărul mediu de șomeri a prezentat variații considerabile nu numai de la un an la altul ci și în cursul trimestrelor și lunilor din cadrul aceluiași an. În fapt, se manifesta fenomenul de sezonalitate a șomajului prezent în orice economie, dar care tinde să fie mai accentuat în condițiile unei structuri economice cu grad scăzut de diversificare. Analiza dinamicii trimestriale ale numărului mediu de șomeri și compararea acestora relevă tendința șomajului de a crește mai rapid în condiții de criză în trimestrul II și IV și de a se reduce mai accelerat în trimestrul II și III în timpul relansării economiei.

Calculul unor coeficienți de sezonalitate evidențiază nivelul relativ ridicat al șomajului în cursul trimestrului I și nivelul relativ scăzut în cursul trimestrelor II și III (tabelul nr.59). La conturarea respectivei sezonalități o contribuție însemnată au adus-o activitățile agricole, care se intensifică în cursul verii și toamnei.

Tabelul nr. 59
Coeficienții de sezonalitate ai șomajului în perioada 1928-1938

Anul	Trim.I	Trim.II	Trim.III	Trim.IV
1928	1.6139	0.9746	0.7301	0.6796
1929	1.5641	0.9475	0.5568	0.9317
1930	0.5881	0.8754	1.1372	1.3993
1931	1.2030	0.9593	0.6988	1.1390
1932	1.4077	1.0314	0.7215	0.8394
1933	1.5423	1.0616	0.6743	0.7217
1934	1.6028	0.8399	0.7269	0.8304
1935	1.4726	0.9308	0.7078	0.8889
1936	1.5799	0.9125	0.5899	0.9176
1937	1.7148	0.9151	0.5463	0.8239
1938	1.5983	0.8665	0.6483	0.8870
Media 1929-1933	1.2610	0.9750	0.7577	1.0062
Media 1934-1938	1.5937	0.8930	0.6438	0.8695

Calculat după Anexa nr. 43

Se mai poate observa că sezonalitatea șomajului a fost mai accentuată în cursul perioadei de boom, comparativ cu anii de criză economică.

5.2.6. Indicatorii sintetici ai activității desfășurate de Oficiile de Plasare a forței de muncă în perioada 1929-1938.

Persistența șomajului în cursul deceniului 1929-1938 a avut consecințe notabile asupra activității Oficiilor de Plasare a Forței de Muncă.

Astfel, în cursul crizei din 1929-1933, numărul de oferte de locuri de muncă înregistrate la Oficiile de Plasare a Forței de Muncă a avut o tendință de creștere, ritmul mediu anual fiind de 1,22% (tabelul nr. 60). Cererile de locuri de muncă au sporit mai rapid decât oferta, respectiv într-un ritm mediu anual de 1,80%, iar plasările de forță de muncă într-un ritm mediu anual de 4,57%.

Tabelul nr. 60
Modificările anuale ale ofertelor de locuri de muncă, cererilor de locuri de muncă și plasărilor de forță de muncă în perioada 1923-1928

Anul	Oferte de locuri de muncă	Cererile de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă
1929	10.76	14.51	12.04
1930	-16.52	-11.92	-14.74
1931	-3.68	3.79	-3.44
1932	-0.75	6.24	3.49
1933	20.19	-1.71	20.06
1934	-13.85	-17.94	-14.24
1935	-2.45	-9.47	-5.46
1936	0.79	-5.98	-3.84
1937	11.50	1.23	7.07
1938	-7.45	-5.54	-5.29
Ritm mediu 1928-1938	-0.74	-3.10	-0.98
Ritm mediu 1928-1933	1.22	1.80	2.76
Ritm mediu 1934-1938	-2.66	-7.75	-4.59

Calculat după Anexa nr. 44

Între 1933 și 1938, se observă o reducere a celor trei indicatori sintetici ai activității Oficiilor de Plasare a Forței de Muncă și anume: oferta de locuri de muncă într-un ritm mediu anual de -2,66% , cererea de locuri de muncă într-un ritm mediu anual de -7,75%, iar plasările de forță de muncă într-un ritm mediu anual de 4,59%.

Dinamicile diferențiate ale indicatorilor menționați anterior au avut ca efect modificarea raporturilor dintre valorile absolute ale cererii și ofertei de forță de muncă. Astfel, raportul dintre cererea și oferta de locuri de

muncă a cunoscut în perioada majorării numărului de șomeri dintre 1928 și 1932 o sporire a valorii de la 116,24% la 146,24% (tabelul nr. 61).

Tabelul nr. 61
Raporturile cantitative ofertele de locuri de muncă, cererile de locuri de muncă și plasările de forță de muncă înregistrate de
Oficiile de Plasare în perioada 1928-1938

Anul	Cereri locuri de muncă/Oferte de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă/Oferte de locuri de muncă	Plasări de forță de muncă/Cereri de locuri de muncă
1928	116.24	79.52	68.41
1929	120.17	80.43	66.93
1930	126.79	82.15	64.79
1931	136.62	82.35	60.27
1932	146.24	85.86	58.71
1933	119.58	85.77	71.72
1934	113.91	85.38	74.95
1935	105.72	82.74	78.27
1936	98.62	78.94	80.05
1937	89.53	75.81	84.67
1938	91.39	77.57	84.88

%

Calculat după Anexa nr. 44

Între 1932 și 1938, raportul cerere-ofertă de locuri de muncă a cunoscut o scădere practic continuă, corelându-se în mod implicit cu dinamica numărului de șomeri. De notat că raportul menționat anterior a fost subunitar între 1936 și 1938.

Plasările de forță de muncă au reprezentat mai mult de 80% din oferta de forță de muncă atît timp cît raportul dintre cererea și oferta de locuri de muncă a fost mai mare de 100%. În anii 1936-1938 respectiva proporție a oscilat între 75,81% și 78,94%. Modificările raportului dintre plasări și oferta de locuri de muncă au fost un rezultat al schimbărilor majore pe care diferitele faze ale ciclului economic le-au avut asupra cererii de forță de muncă generate și de alte sectoare și activități economice.

În fapt, oferta de locuri de muncă înregistrată la Oficiile de Plasare a rămas și pe parcursul deceniului 1929-1938 una reziduală în care locuri de muncă precum personal de serviciu sau muncitori agricoli au fost cele mai reprezentative. Astfel ponderea medie a personalului de serviciu în totalul ofertelor de locuri de muncă a fost de 40,63% între 1929- și 1933 și de 38,60% între 1934 și 1938, în timp ce ponderea muncitorilor agricoli a fost de 19,88% și respectiv de 16,24% (tabelul nr. 62).

Tabelul nr. 62
Structura ofertelor de locuri înregistrate la Oficiile de Plasare a
Forței de muncă în perioada 1928-1938

Anul	1928	Media 1929-1933	Media 1933-1938
Agricultură, silvicultură, grădini	0.28	0.23	0.24
Industria alimentară	2.35	2.19	2.42
Imbrăcămintă, mode	2.16	1.75	1.36
Industria pielăriei	1.12	1.38	0.80
Construcții, pictură, lucrări publice	0.87	1.48	1.97
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0.54	0.42	0.66
Mine și cariere	0.54	0.80	0.60
Industria chimică	0.03	0.05	0.15
Industria lemnului	2.28	1.89	2.19
Imprimerie, fotografie, etc	0.13	0.09	0.06
Industria hârtiei	0.03	0.01	0.01
Industria textilă	0.33	0.60	0.90
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4.55	3.11	4.38
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0.02	0.01	0.01
Personal de comerț și administrație	0.40	0.49	0.43
Personal de educație	1.01	0.88	0.73
Personal de hotel și restaurant	1.60	1.10	0.81
Personal de serviciu	36.30	40.63	38.60
Ucenici pentru comerț	1.37	0.85	0.65
Ucenici pentru industrie	0.60	0.44	0.50
Diverse	0.44	0.99	0.64
Muncitori de pădure	13.51	11.48	10.57
Muncitori de fabrică	8.14	9.27	15.05
Muncitori agricoli	21.39	19.88	16.24
Total oferte de locuri de muncă	100.00	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 45 și Anexa nr. 48

De asemenea, este de remarcat sporirea ponderii medii ale ofertelor pentru muncitori de fabrică la 9,27% în intervalul 1929-1933 și la 15,05% în intervalul 1934-1938.

În ceea ce privește structura cererii de locuri de muncă, este de remarcat tendința de diminuare a ponderii muncitorilor agricoli (17,41% între 1929 și 1933 și 16,24% între 1934 și 1938) și a muncitorilor de pădure (15,66% și respectiv 9,67%) concomitent cu sporirea proporției muncitorilor de fabrică (9,87% și respectiv 15,89%) în condițiile în care media ponderilor personalului de serviciu a fost de 31,25% și respectiv 35,33% (tabelul nr. 63).

Tabelul nr. 63
Structura cererilor de locuri înregistrate la Oficiile de Plasare a
Forței de muncă în perioada 1928-1938

Anul	1928	Media 1929- 1933	Media 1933- 1938
Agricultură, silvicultură, grădini	0.45	0.41	0.46
Industria alimentară	2.27	2.12	2.58
Imbrăcăminte, mode	1.93	1.86	1.43
Industria pielăriei	1.33	1.83	1.11
Construcții, pictură, lucrări publice	0.82	2.01	2.24
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0.56	0.43	0.54
Mine și cariere	0.68	1.01	0.45
Industria chimică	0.04	0.08	0.29
Industria lemnului	2.71	3.05	2.36
Imprimerie, fotografie, etc	0.18	0.32	0.16
Industria hârtiei	0.03	0.03	0.03
Industria textilă	0.20	0.48	0.83
Metalurgie, electrotehnică, mașini	6.44	5.99	5.53
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0.02	0.03	0.02
Personal de comerț și administrație	1.44	1.39	1.16
Personal de educație	1.05	0.98	0.84
Personal de hotel și restaurant	1.42	1.11	0.93
Personal de serviciu	32.18	31.25	35.33
Ucenici pentru comerț	1.29	0.71	0.78
Ucenici pentru industrie	0.48	0.34	0.41
Diverse	0.89	1.63	0.72
Muncitori de pădure	15.85	15.66	9.67
Muncitori de fabrică	7.48	9.87	15.89
Muncitori agricoli	20.26	17.41	16.24
Total cereri de locuri de muncă	100.00	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 46 și Anexa nr. 49

Structura plasărilor de forță de muncă a reflectat în bună măsură structura ofertei de locuri de muncă. Astfel, peste 70% dintre persoanele plasate au acceptat meserii care presupuneau activități fizice cu un nivel redus de calificare și anume personal de serviciu, muncitori de fabrică, muncitori de pădure , muncitori agricoli (tabelul nr. 64).

Tabelul nr. 64
Structura plasărilor realizate de Oficiile de Plasare a Forței de
muncă în perioada 1928-1938

Anul	1928	Media 1929-1933	Media 1933-1938
Agricultură, silvicultură, grădini	0.23	0.23	0.25
Industria alimentară	2.33	2.13	2.48
Imbrăcăminte, mode	1.97	1.67	1.31
Industria pielăriei	1.19	1.38	0.81
Construcții, pictură, lucrări publice	0.68	1.40	1.91
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	0.56	0.40	0.58
Mine și cariere	0.49	0.78	0.44
Industria chimică	0.03	0.04	0.17
Industria lemnului	2.27	1.90	2.10
Imprimerie, fotografie, etc	0.12	0.06	0.05
Industria hârtiei	0.02	0.01	0.01
Industria textilă	0.11	0.46	0.77
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4.37	3.16	4.11
Ceasornicărie, bijuterie, optică	0.01	0.00	0.01
Personal de comerț și administrație	0.39	0.47	0.45
Personal de educație	0.89	0.84	0.71
Personal de hotel și restaurant	1.48	1.10	0.88
Personal de serviciu	34.83	38.38	36.70
Ucenici pentru comerț	0.37	0.85	0.66
Ucenici pentru industrie	0.37	0.41	0.51
Diverse	0.50	0.96	0.72
Muncitori de pădure	12.16	11.51	10.09
Muncitori de fabrică	9.02	10.24	15.68
Muncitori agricoli	24.35	21.64	18.62
Total oferte de locuri de muncă	98.77	100.00	100.00

Calculat după Anexa nr. 47 și Anexa nr. 50

În ceea ce privește celelalte profesii și meserii în care au fost efectuate plasările de forță demuncă este de notat sporirea spectaculoasă a ponderii construcțiilor de la 0,60% în anul 1928 la 1,40% în intervalul 1929-1933 și la 1,91% în intervalul 1934-1938.

5.3. Aspecte ale evoluției instituțiilor pieței forței de muncă în perioada 1939-1947

Așa cum este binecunoscut, perioada 1939-1947 este una deosebit de contorsionată în istoria economică a României. Desfășurarea celui de al doilea război mondial, între 1939 și 1945, iar apoi imprimarea în

primii ani postbelici (1945-1947) a unui curs către impunerea economiei de comandă au avut puternice reverberații asupra definirii și funcționării pieței forței de muncă. Pentru o mai bună înțelegere a transformărilor nu de puține ori contradictorii la care au fost supuse instituțiile pieței forței de muncă și relațiile industriale, este necesară o segmentare a perioadei analizate în trei intervale de timp și anume: a) 1939-1940 b) 1941-1944, c) 1945-1947. În acest fel, se poate evidenția impactul pe care schimbările din regimul politic, implicarea României în cel de al doilea război mondial și derularea procesului de reconstrucție economică în primii ani postbelici le –au avut asupra problematicii studiate în prezenta lucrare.

Perioada 1939-1940

Funcționarea instituțiilor pieței forței de muncă în anii 1939 și 1940 a fost puternic influențată de agravarea relațiilor internaționale, care au condus la declanșarea celui de al doilea război mondial și care a înrăutățit situația economico-socială a României. În aceste condiții, au fost adoptate o serie de acte normative care în esență au înăsprit controlul exercitat de autorități asupra activității economice și a modului de organizare a lucrătorilor. Astfel, la 1 noiembrie 1939, a intrat în vigoare Decretul-Lege pentru stabilirea salariilor minimale în întreprinderile particulare comerciale, industriale și de transporturi cu scopul de a înlătura cazurile de injustiție flagrantă din sistemele de salarizare. Până la momentul adoptării respectivului act normativ, existau mari diferențe ale nivelului salariilor, dependente în bună măsură și de gradul de sindicalizare al întreprinderilor.

În respectivul act normativ, se prevedea că nu se puteau acorda salarii mai mari decât cele obținute prin contractele colective de muncă. Pentru transpunerea în practică a principiilor enunțate anterior se înființa, în cadrul fiecărui inspectorat general al muncii câte o comisie în care intrau reprezentanții lucrătorilor și ai patronilor, care avea ca atribuție principală stabilirea salariilor minime din fiecare întreprindere industrială, comercială și de transporturi.

Legea recomanda Comisdiilor să țină seama de salariile fixate prin contractele colective de muncă, precum și de mărimea salariului mediu din regiune.

Hotărârile comisiei deveneau definitive și executorii numai după emiterea unei decizii a Ministerului Muncii publicate în Monitorul Oficial. Ministerul Muncii avea dreptul de a retrimte comisiei hotărârile adoptate pentru a fi reexamineate.

Legea sus-amintită nu se aplica întreprinderilor aflate în proprietate publică, meseriașilor –patroni cu mai puțin de 5 salariați, precum și întreprinderilor care aveau încheiate contracte colective de muncă pentru lucrătorii lor.

În anul 1940, pe fondul unei situații economico-sociale tot mai precare, s-a încercat, prin modificările aduse legislației muncii, să se îmbunătățească modul de organizare a pregătirii ucenicilor, dar și creșterea duratei și intensității muncii.

Astfel, la 21 august 1940, a intrat în vigoare Decretul-Lege privind organizarea cursurilor profesionale pentru ucenici, care, în fapt, aducea unele completări la legea din 1936 referitoare la pregătirea profesională și exercitarea meseriilor. În respectivul act normativ se definea mai bine scopul cursurilor profesionale de ucenici, se preconizau măsuri pentru asigurarea înscrierii la cursuri și frecventarea acestora, precum și definirea corpului didactic implicat în această formă de pregătire profesională. Totodată, se statua principiul colaborării între Ministerul Muncii și Ministerul Economiei Naționale pentru stabilirea programelor de curs.

Condițiile de admitere în cadrul personalului didactic pentru respectiva formă de învățământ profesional a fost mai cuprinzător reglementată prin Decretul-Lege pentru funcționarea corpului didactic din învățământul profesional al ucenicilor din 13 noiembrie 1942, care mai prevedea și obligativitatea promovării examenului de capacitate pentru profesorii din această formă de pregătire profesională.

La 24 august 1940 este adoptat Decretul-Lege pentru stabilirea regimului muncii în împrejurări excepționale care limita o serie de prevederi referitoare la repaosul duminical.

La 18 decembrie 1940, a fost adoptat Decretul-lege pentru desființarea breslelor de lucrători, funcționari particulari și funcționari. În fapt, desființarea formelor de asociere existente până la momentul adoptării respectivului act normativ era făcută în principal din motive politice, deoarece acestea erau o creație a regimului carlist. Totodată, se arăta că dreptul de organizare profesională a categoriilor sociale care fuseseră reprezentate în bresle urma să fie reglementat printr-un act normativ ulterior, lucru care nu s-a întâmplat în cursul războiului.

În aceste condiții, numărul conflictelor latente muncă a sporit de la 184 în anul 1938 la 529 în anul 1940 (anexa nr.). Ritmul de creștere al numărului de conflicte latente de muncă a fost de 69,6%, mai rapid decât cel al salariaților implicați, respectiv 45,1% (tabelul nr. 65).

Tabelul nr. 65
Indicatori ai dinamicii conflictelor latente de muncă în perioada
1938-1940

Anul	Nr.conflicte	nr.salariați par- ticipanți	nr.participanți organizați
1939	74.5	32.5	31.2
1940	64.8	59.0	74.0
Ritm mediu 1938-1940	69.6	45.1	51.1

%

Calculat după Anexa nr. 51

În consecință, numărul mediu de salariați per conflict latent de muncă s-a redus de la 272,7 în anul 1938 la 207,1 în anul 1939 și la 119,7 în anul 1940 (tabelul nr. 66).

Tabelul nr. 66
Numărul mediu de lucrători participanți la conflictele latente de
muncă și gradul de organizare al acestora în perioada 1938-1940

Anul	Nr. mediu lucrători per con- flict latent	Grad de organizare lucrători participanți con- flicte latente (%)
1938	272.7	64.4
1939	207.1	63.8
1940	199.7	69.8

Calculat după Anexa nr. 51

Gradul de organizare a lucrătorilor participanți la conflictele de muncă a sporit de la 64,% în 1938 la 69,8% în anul 1940.

Tabelul nr. 67
Modul de soluționare a conflictelor latente de muncă în perioada
1938-1940

Anul	Tratative di- recte între părți sau sub conducerea in- spect.muncii	Arbitraj voluntar sau obli- gatoriu	Renun- țarea salari- aților la conflict	Plecarea, con- cedierea partici- panților sau lichidarea întreprinderii
1938	70.7	19.6	4.3	5.4
1939	84.1	10.9	3.1	1.9
1940	80.7	10.2	5.7	3.4
Medie 1939-1940	82.4	10.6	4.4	2.6

%

Calculat după Anexa nr. 51

Soluționarea conflictelor latente de muncă în anii 1939 și 1940 s-a făcut în proporție de peste 80% prin tratative directe între părți sau prin intervenția inspecției muncii (tabelul nr. 67). Concomitent, s-a redus importanța relativă a arbitrajului voluntar sau obligatoriu la circa 10%.

Conflictele latente de muncă din anii 1939 și 1940 au fost soluționate în proporție de peste 81% prin admiterea punctului de vedere al salariaților, în creștere sensibilă față de nivelul de 57,1% consemnat în anul 1938 (tabelul nr. 68).

Tabelul nr. 68
Indicatori de rezultate a conflictelor latente de muncă în perioada 1938-1940

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Com-promis	Admitere punct de vedere patronal	%
1938	57.1	19.0	23.9	
1939	81.0	8.1	10.9	
1940	81.9	5.9	12.3	
Medie 1939-1940	81.4	7.0	11.6	

Calculat după Anexa nr. 51

În contextul adoptării unor modificări ale legislației muncii de esență corporatistă, numărul de greve s-a redus continuu de la 24 în 1938 la 18 în 1939 și la 14 în anul 1940 (anexa nr. 52). Numărul de greve s-a diminuat pe fondul unor oscilații puternice a salariaților implicați, care s-a redus cu 21,9% în anul 1939 și sa- majorat cu 175,2% în anul 1940 (tabelul nr. 69).

Tabelul nr. 69
Modificări relative anuale ale indicatorilor sintetici ai grevelor în perioada 1939-1940

Anul	Nr.greve	Nr.salariați participanți	Nr.salariați participanți organizați	Nr.zile de lucru pierdute	%
1939	-25.0	-21.9	46.9	-68.7	
1940	-22.2	175.2	202.6	325.1	
Ritm mediu 1938-1940	-10.2	16.5	34.8	5.9	

Calculat după Anexa nr. 52

În consecință, numărul mediu de participanți per grevă a crescut de la 166,5 în anul 1938 la 613,0 în anul 1940 (tabelul nr. 70).

Tabelul nr. 70
Numărul mediu de lucrători participanți la greve, gradul de organizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lucrător participant în perioada 1938-1940

Anul	Nr. mediu participanți per grevă	Grad de organizare participanți grevă (%)	Nr. mediu de zile pierdute per participant grevă
1938	166.5	40.8	13.0
1939	173.3	76.7	5.2
1940	613.0	84.4	8.1

Calculat după Anexa nr. 52

Gradul de organizare a salariaților antrenați în greve s-a majorat sensibil, de la 40,8% în 1938 la 84,4% în 1940. Numărul de zile de lucru pierdute per lucrător grevist s-a redus de la 13,0 în 1938 la 5,2 în 1939 și la 8,1 în 1940.

Soluționarea grevelor s-a realizat în proporții covârșitoare prin tratative directe între părți, respectiv (83,3% în 1939 și 71,4% în 1940). Este de remarcat dispariția arbitrajului ca metodă utilizată pentru stingerea acestui tip de conflicte de muncă și sporirea de la 8,3% în 1938 la 14,3% în 1940 a ponderii deținute de renunțarea salariaților la conflict (tabelul nr. 71).

Tabelul nr. 71
Modul de soluționare a grevelor în perioada 1938-1940

Anul	Tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii	Arbitraj voluntar sau obligatoriu	Renunțarea salariaților la conflict	Plecarea, concedierea participanților sau lichidarea întreprinderii
1938	79.2	8.3	8.3	4.2
1939	83.3	0.0	11.1	5.6
1940	71.4	0.0	14.3	14.3

Calculat după Anexa nr. 52

Cele mai des întâlnite rezultate ale grevelor au fost admiterea revendicărilor salariaților, respectiv în proporție de 66,7% în anul 1939 și de 57,1% în anul 1940. Este de notat că soluțiile de compomis au avut o pondere de 21%-22% (tabelul nr. 72).

Tabelul nr. 72
Indicatori de rezultate ale grevelor în perioada 1938-1940

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compro-mis	Admitere punct de vedere patronal
1938	58.3	20.8	20.8
1939	66.7	22.2	11.1
1940	57.1	21.4	21.4

Calculat după Anexa nr. 52

Numărul de lock-out-uri a fost de 1 în 1939 și de 7 în 1940 (anexa nr. 53). Gradul de organizare al lucrătorilor implicați a fost deosebit de ridicat, respectiv de 87,0% în anul 1939 și de 100% în anul 1940. Numărul mediu de zile de lucru pierdute per salariat implicat a fost de 15,8 în 1939 și de 6,9 în 1940 (tabelul nr. 73).

Tabelul nr. 73
Numărul mediu de lucrători implicați în lock-out-uri, gradul de organizare al acestora și numărul mediu de zile pierdute per lucrător participant în perioada 1938-1940

Anul	Nr. mediu lucrători implicați per lock-out	Grad de organizare lucrători implicați lock-out (%)	Nr. mediu de zile pierdute per lucrător implicat lock-out
1938	71.0	58.5	2.7
1939	23.0	87.0	15.8
1940	48.7	100.0	6.9

Calculat după Anexa nr. 53

Cel mai răspândit rezultat al lock-out-urilor a fost acceptarea unor soluții de compromis, proporția acestora în numărul de cazuri reprezentând 100% în 1939 și 57,1% în 1940 (tabelul nr. 74). Acceptarea punctului de vedere al patronilor a avut o pondere de 28,6% în anul 1940.

Tabelul nr. 74
Indicatori de rezultate ale lock-out-urilor în perioada 1938-1940

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Compro-mis	Admitere punct de vedere patronal
1938	50.0		50.0
1939	0.0	100.0	0.0
1940	14.3	57.1	28.6

Calculat după Anexa nr. 54

În anii 1939 și 1940 numărul de contracte colective de muncă a înregistrat o creștere vertiginoasă ca urmare a modificărilor operate în legislația muncii, de la 157 în 1938 la 289 în 1939 și la 366 în anul 1940. Ritmul mediu anual de creștere a numărului de contracte colective de muncă a fost de 52,7%, superior celor înregistrate în cazul numărului de salariați participanți și ai întreprinderilor contractante, respectiv de 45,5% și de 46,7% (tabelul nr. 75).

Tabelul nr. 75
Modificările anuale ale numărului contractelor colective de muncă, numărului de salariați participanți și ale întreprinderilor contractante în perioada 1939-1940

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante	%
1939	84.1	11.8	13.0	
1940	26.6	89.4	90.4	
Ritm mediu 1928-1938	52.7	45.5	46.7	

Calculat după Anexa nr. 55

Drept urmare, numărul mediu de salariați per contract colectiv de muncă a avut o tendință de reducere, de la 205,3 în anul 1938 la 124,7 în anul 1939 și la 186,5 în anul 1940 (tabelul nr. 76).

Tabelul nr. 76
Dimensiuni cantitative ale contractelor colective de muncă în perioada 1938-1940

Anul	Nr. mediu salariați / contract colectiv	Nr. mediu întrepr. / contract colectiv	Nr. mediu salariați / întrepr. Contractantă
1938	205.3	6.5	31.8
1939	124.7	4.0	31.4
1940	186.5	6.0	31.3

Calculat după Anexa nr. 55

O evoluție sinuoasă a avut și numărul mediu de întreprinderi per contract colectiv, care a fost egal cu 4,0 în 1939 și cu 6,0 în 1940.

Perioada 1941-1944

Implicarea directă a României în cel de al doilea război mondial a determinat modificarea legislației muncii în sensul reducerii unor

drepturi ale lucrătorilor referitoare la posibilitățile de asociere și la respectarea regimului orelor de lucru câștigate anterior.

O dovadă în acest sens a constituit-o adoptarea la 2 octombrie 1941 a Decretului-Lege asupra muncii de război, care modifica în mod substanțial legea conflictelor de muncă. Pe durata războiului, se interzicea orice încetare colectivă a lucrului în orice fel de întreprindere. Neînțelegerile colective de muncă trebuiau să fie supuse analizei inspectorului de muncă.

Dacă se perpetuau neînțelegerile, se făcea apel la arbitrajul unei comisii de pe lângă inspectoratul muncii. Inspectorul de muncă înainta raportul referitor la conflictul colectiv de muncă și recomanda 2 salariați cu mai multă vechime, care să reprezinte lucrătorii aflați în conflict colectiv de muncă. Comisia era numită pentru o perioadă de 3 ani și era compusă din delegații patronilor recomandați de Camera de comerț și industrie și din salariații recomandați de Camera de muncă.

Pentru rezolvarea conflictelor colective de muncă în care erau implicate mai multe întreprinderi, se putea face apel la Comisia Superioară de Arbitraj, din care făceau parte delegați ai Ministerului Muncii, Camerei de Comerț și Industrie și ai Camerei de Muncă, precum și profesorii de Economie Politică și legislația muncii de la Facultatea de Drept și Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale. Hotărârile respectivei comisii erau definitive și nu mai puteau fi atacate în nici o altă instanță.

Tot prin același act normativ se prevedea că durata normală de lucru în cadrul întreprinderilor industriale militarizate se putea prelungi până la maximum 12 ore pe zi sau 72 ore pe săptămână de către comandanții militari, cu aprobarea inspectorilor de muncă. De asemenea, se putea suspenda acordarea concediului de odihnă.

La 4 octombrie 1941, a fost adoptat Decretul-Lege pentru stabilirea prețurilor care decidea încetarea activității comisiilor salariilor minimale și impunea practic o înghețare a salariilor la nivelul de la 1 septembrie 1941.

La 3 ianuarie 1942, se modificau unele dispoziții ale Decretului – Lege privind regimul muncii în timp de război și cu acest prilej se stabilea imposibilitatea acordării de către comisiile de arbitraj a unor majorări salariale peste nivelul de 30% aplicat salariilor din 1 septembrie 1941.

În contextul unei puternice reprimări a posibilității de organizare a lucrătorilor, numărul de conflicte latente s-a diminuat continuu de la 560 în anul 1940 la 237 în anul 1942 și la 80 în anul 1944 (anexa nr. 54). Soluțiile găsite pentru aplanarea respectivului tip de conflicte relevă o reducere a importanței relative a admiterii punctului de vedere al salariaților de la 81,9% în 1940 la 75,6% în 1942 și la 42,0% în anul 1944.

Totodată, soluțiile de compromis și-au sporit ponderea de la 5,9% în 1940 la 13,8% în 1942 și la 42,0% în 1944 (tabelul nr. 77).

Tabelul nr. 77
Indicatori de rezultate a conflictelor latente de muncă în perioada 1940-1944

Anul	Admitere punct de vedere salariați	Com-promis	Admitere punct de vedere patronal	%
1940	81.9	5.9	12.3	
1941	78.4	8.2	13.4	
1942	75.6	13.8	10.6	
1943	86.2	5.9	7.9	
1944	42.0	42.0	15.9	
Medie 1940-1944	70.6	17.5	11.9	

Calculat după Anexa nr. 54

Restricțiile impuse în funcționarea unora dintre instituțiile pieței forței de muncă și-au găsit reflectarea și în dinamica numărului de contracte colective de muncă. Datele statistice disponibile relevă faptul că în cursul anilor 1941 și 1942 s-a înregistrat o reducere într-un ritm mediu anual de -24,3% a numărului de contracte colective de muncă (tabelul nr. 78). Numărul de salariați participanți s-a diminuat într-un ritm mediu anual de -26,8%, iar cel al întreprinderilor contractante de -40,8%.

Tabelul nr. 78
Modificările anuale ale numărului contractelor colective de muncă, numărului de salariați participanți și ale întreprinderilor contractante în perioada 1941-1942

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante	%
1941	-18.9	-1.1	-54.2	
1942	-29.3	-45.8	-23.4	
Ritm mediu 1940-1942	-24.3	-26.8	-40.8	

Calculat după Anexa nr. 55

În aceste condiții, numărul mediu de salariați per contract colectiv de muncă a avut o evoluție sinuoasă, respectiv 186,5 în anul 1940, 227,2 în anul 1941 și 174,2 în anul 1942 (tabelul nr. 79).

Tabelul nr. 79
Dimensiuni cantitative ale contractelor colective de muncă în perioada 1938-1940

Anul	Nr. mediu salariați / contract colectiv	Nr. mediu întrepr. /contract colectiv	Nr. mediu salariați / întrepr. Contractantă
1940	186.5	6.0	31.3
1941	227.2	3.4	67.5
1942	174.2	3.6	47.8

Calculat după Anexa nr.55

Numărul mediu de întreprinderi per contract colectiv de muncă a fost în 1941 și 1942 mai mic decât cel din 1940 și anume 3,4 și 3,6, comparativ cu 6,0. În schimb, numărul mediu de salariați per întreprindere contractantă a fost superior celui din 1940, respectiv 67,5 și 47,8 față de 31,5.

Perioada 1945-1947

Condițiile social-politice în care s-a desfășurat participarea României la cel de-al doilea război mondial, după 23 august 1944 și în primii ani potbelici au avut un puternic impact asupra funcționării pieței forței de muncă.

Astfel, la 14 noiembrie 1944 a fost reorganizat Ministerul Muncii, prin desființarea Ministerului Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale și crearea a trei noi ministere și anume: Ministerul Muncii, Ministerul Sănătății și Asistenței Sociale și Ministerul Asigurărilor Sociale.

La 21 ianuarie 1945, a intrat în vigoare Decretul –Lege asupra sindicatelor profesionale al cărui scop imediat era reglementarea dreptului de organizare profesională, care fusese suspendat în 1940, o dată cu abrogarea legii breslelor. În respectivul act normativ se arăta că obiectivele sindicatelor erau apărarea și dezvoltarea intereselor profesionale ale membrilor lor, dar fără urmărirea împărțirii de beneficii.

Se puteau înființa sindicate numai de către persoanele fizice, numărul minim de membri fiind de 15. Categoriile sociale care se puteau asocia în sindicate erau dintre cele mai diverse: muncitori, patroni, liber profesioniștii din industrie, comerț și agricultură, funcționarii particulari și funcționarii publici. De asemenea, se arăta că nici o persoană nu putea fi constrânsă să facă parte dintr-un sindicat.

Personalitatea juridică a sindicatului se obținea o dată cu admiterea cererii de către judecătoria de ocol. Sindicatul trebuia să aibă statute în care să se prezinte modul de organizare și funcționare și să trimită în

fiecare an Ministerului Muncii o situație referitoare la numărul membrilor și a fondurilor de care dispunea.

Drepturile sindicatului erau cele de care în epocă se bucurau persoanele juridice. Legea nu prevedea nimic referitor la dreptul la grevă. În mod implicit, se pornea, de la premisa că libertățile acordate sindicatelor, precum și posibilitatea reprezentării acestora în diferite comisii care deliberau și luau decizii asupra situației economico-sociale a membrilor săi sau acordarea de subvenții și puteau să înlăture posibilitatea declanșării grevelor ca formă de manifestare a unor conflicte de muncă deschise.

Adoptarea legii privind activitatea sindicală a acționat în direcția schimbării raportului de forțe din relațiile industriale în favoarea salariaților și în defavoarea patronilor. O dovadă în acest sens o constituie numărul de conflicte latente de muncă înregistrate în cursul anului 1945 și rezultatele acestora. Conform datelor statistice, numărul de conflicte latente de muncă în anul amintit anterior a fost de 362, de peste 4,1 ori mai mare decât cel din anul precedent. Soluțiile găsite pentru aplanarea respectivelor conflicte au reprezentat admiterea punctului de vedere al salariaților în proporție de 95,6%, adoptarea unor soluții de compromis în proporție de 3,6% și admiterea punctului de vedere al patronilor în proporție de 0,8%.

Totodată, a fost realizată o concentrare a forțelor sindicale prin crearea Conferației Generale a Muncii la 11 iunie 1945.

Schimbările din legislația muncii, care la prima vedere avantajau partea sindicală și salariații, au continuat și în cursul anului 1946.

Astfel, la 26 aprilie 1945 a fost abrogat Decretul-Lege asupra muncii pe timp de război, prin Legea nr. 314. Cu acest prilej, au fost redată salariaților drepturile de care aceștia fuseseră privați în legătură cu repausul duminical și concediile de odihnă.

Pe de altă parte, au fost duse tratative între Confederația Generală a Muncii (CGM), Uniunea Generală a Industriașilor din România (UGIR) și alte asociații patronale pe baza cărora a fost determinat conținutul contractelor colective de muncă tip pe ramuri de activitate, care s-au aplicat în anul 1946.

La 6 septembrie 1946, a fost adoptată legea nr. 711 privind reorganizarea jurisdicției muncii. Se prevedea că nu pot exista conflicte de muncă referitoare la activitatea funcționarilor publici îndeplinită în exercițiul funcțiunilor. În instituțiile publice, se puteau constitui organizații sindicale care să reprezinte interesele salariaților.

În întreprinderi, membrii sindicatelor puteau constitui comitete de fabrică pentru reprezentarea intereselor salariaților referitoare la

condiții de muncă, salarizare, activități culturale sau aspecte morale. Respectivul comitete erau compuse dintr-un număr de 3-30 membri.

Un alt domeniu în care au fost aduse reglementări prin legea nr. 711/1946 a fost cel al soluționării conflictelor de muncă. Principalul obiectiv a fost scurtarea perioadelor în care trebuiau să fie soluționate conflictele de muncă, precum și crearea condițiilor pentru o mai mare cooperare între organizațiile sindicale în acțiunile întreprinse pentru rezolvarea conflictelor respective.

Pentru atingerea respectivelor obiective, legea a prevăzut:

- a) o definiție mai largă pentru definirea conflictelor de muncă
- b) trecerea în competența instanțelor specializate pentru problemele muncii și a conflictelor de muncă din agricultură și a celor din munca ocazională
- c) reducerea considerabilă a termenelor în care instanțele judecătorești era necesar să rezolve conflictele de muncă.

Pentru rezolvarea conflictelor colective de muncă se constituiau comisii de arbitraj colectiv, pe lângă tribunalele de muncă, tribunalele comerciale sau tribunalele județene. Recursurile erau judecate de Comisia de recurs a muncii, înființată pe lângă Curtea de Apel București, secția muncă. De asemenea, se înființa un Consiliu permanent al jurisdicției muncii, pe lângă Ministerul Muncii.

Legislația muncii a fost amendată și în cursul anului 1947, cea mai importantă dintre modificări fiind cea realizată prin legea din 4 august prin care au fost restituite proprietățile fostelor uniuni sindicale care fuseseră înstrăinate în contextul dizolvării acestora din perioada 1926-1940.

La prima vedere, măsurile adoptate în favoarea lucrătorilor industriali și a sindicatelor acestora cu scopul declarat de a îmbunătăți nivelul de trai deosebit de precar pentru largi categorii sociale. Desigur că într-o anumită măsură, respectivele măsuri erau justificate de specificul perioadei care urma unui conflict mondial de proporții nemaiîntâlnite până atunci, dar și de neîmplinirile deceniilor interbelice referitoare la dezvoltarea domeniului social.

Dar, în același timp măsurile adoptate în remodelarea instituțiilor pieței forței de muncă au acționat și în direcția blocării mecanismelor specifice unei economii de piață, prin generarea unui raport disproporționat de forțe în favoarea sindicatelor și în defavoarea patronatelor și ulterior la netezirea drumului către impunerea economiei de comandă.

6. CONCLUZII. CICLURILE MACROECONOMICE TRI-DECENALE CA FACTOR EXPLICATIV AL EVOLUȚIEI INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA

Din analizele efectuate pe parcursul capitolelor anterioare a rezultat că, pe termen lung, evoluția instituțiilor pieței forței de muncă în România a fost corelată în mod semnificativ cu mutațiile care au avut loc și în alte domenii ale activităților economice și sociale, precum cu gradul de sincronizare cu evoluțiile înregistrate pe plan extern. În mod concret, apariția și dezvoltarea instituțiilor pieței forței de muncă în România a avut loc în condițiile descompunerii relațiilor economice și sociale specifice unei orânduiri feudale și avansului inițial lent către o economie de piață, pe parcursul secolului al XIX-lea.

În aceste condiții, evoluția instituțiilor pieței forței de muncă a fost în bună măsură modelată de extinderea mecanismelor concurențiale, de deschiderea economiei către schimburile internaționale, precum și de structura pe ramuri a economiei.

Între problemele la care au trebuit să răspundă pe termen lung instituțiile pieței forței de muncă se pot evidenția: susținerea acumulării capitalului și a competitivității produselor oferite în cadrul schimburilor economice externe, pe de o parte, și asigurarea cu forță de muncă a domeniilor de activitate noi, concomitent cu evitarea unor tensiuni sociale majore, pe de altă parte. În funcție de imperativele care au fost percepute de sistemul politico-administrativ ca fiind cele mai importante, dar și de reacția actorilor sociali s-a modelat și fizionomia instituțiilor pieței forței de muncă.

În fapt, se poate stabili o corelație între caracteristicile regimului de acumulare a capitalului, mutațiile din structura pe ramuri și domenii de activitate, precum și existența unor organisme internaționale emitente de recomandări privind legislația muncii și specificitatea instituțiilor pieței forței de muncă din România.

Analiza evoluției pe termen lung a instituțiilor pieței forței de muncă prin prisma ciclurilor tri-decenale oferă o serie de avantaje de natură metodologică. Astfel, se pot evidenția elementele de continuitate și

implicit de stabilitate, dar și de discontinuitate și implicit de inovare în ceea ce privește crearea, dezvoltarea și negarea unor structuri instituționale specifice pieței forței de muncă. În decursul intervalului de timp cuprins între 1831 și 1947 se pot identifica patru cicluri macroeconomice tri-decenale, pe parcursul cărora a avut loc faza pregătitoare a primei tranziții la economia de piață, prima tranziție la economia de piață, consolidarea mecanismelor concurențiale în contextul unei structuri economice preponderent agrare și începutul blocării mecanismelor concurențial în vederea impunerii economiei de comandă. În aceste condiții, fiecare dintre cele patru cicluri macroeconomice tri-decenale posedă din punctul de vedere al instituțiilor pieței forței de muncă o serie de trăsături specifice.

Astfel, **în cursul fazei pregătitoare a primei tranziții la economia de piață**, derulată practic sub auspiciile Regulamentului Organic, se poate observa menținerea unei structuri economice covârșitor agrare, cu instituții ale pieței forței de muncă acționând în favoarea proprietarilor agrari și în defavoarea lucrătorilor agricoli. În aceste condiții, au fost generate o serie de progrese economice și o modernizare a societății, dar cu prețul generării unor disparități sociale majore. Pe de o parte, au fost acumulate noi averi de către o nouă pătură a boierimii implicate în administrația statului. Pe de altă parte, s-a înrăutățit în mod constant situația economică și socială a țăranimii clăcașe.

Totodată, s-a asistat și la o serie de blocaje în modul de desfășurare a activității breslelor care își aveau originea în evul mediu și care acționau ca un mijloc de protecție a intereselor meseriașilor-patroni, negustorilor și a lucrătorilor. Între factorii perturbatori se numără primirea unor meseriași străini în cadrul breslelor, generatoare de concurență în chiar interiorul breslelor, și desființarea privilegiilor obținute în esență în anul 1774, atunci când Regulamentul Organic a început să fie aplicat în anul 1831.

În cursul ciclului tri-decenal 1859-1887, sunt realizate mutații de esență în cadrul instituțiilor pieței forței de muncă în mod indirect, prin adoptarea unor legi care defineau raporturile juridice civile și reglementau dreptul de asociere. De asemenea, au fost desființate în mod oficial breslele care se dovedeau tot mai anacronice în noul context economic și social. În perioada analizată, agricultura a continuat să reprezintă ramura cu o contribuție covârșitoare la desfășurarea activității economice. Promovarea unei politici de deschidere către mediul extern a favorizat creșterea economică și a stimulat în mod implicit interesul pentru creșterea profitabilității exploatațiilor agricole.

Dar, în contextul unei slabe dotări tehnice și implicit a unor randamente scăzute la unitatea de suprafață agricolă, sporirea părții din valoarea adăugată care revenea marilor proprietari funciari s-a căutat a fi obținută prin impunerea unor învoieli agricole nefavorabile țăranilor și a exercitării de constrângeri economice, extraeconomice și legislative pentru satisfacerea intereselor marilor proprietari agricoli. Din aceste motive, condițiile de muncă și nivelul de trai pentru o parte importantă a lucrătorilor agricoli s-au menținut precare sau chiar s-au agravat pe măsura trecerii timpului, ceea ce a fost de natură să genereze blocaje și tensiuni sociale.

Ciclul tri-decenal 1888-1915-1918, este caracterizat în raport cu precedentul prin schimbarea raportului dintre agricultură și activitățile industriale. Adoptarea unei politici de comerț exterior protecționist și de încurajare a întreprinzătorilor din domeniul industrial a determinat o sporire considerabilă a cererii pentru forța de muncă posedând un nivel de calificare pentru respectivul domeniu de activitate. În aceste condiții, instituțiile pieței forței de muncă au suferit modificări considerabile. Astfel, au fost adoptate legi pentru protejarea sănătății lucrătorilor industriali și îmbunătățirea nivelului de calificare. De asemenea, s-a avut în vedere ca prin adoptarea unor măsuri legislative să fie satisfăcute, cel puțin parțial, interesele meseriașilor care reprezentau o parte importantă a populației ocupate.

Perioda analizată a fost caracterizată prin stabilitatea prețurilor și a salariilor. Din punctul de vedere al salariilor este de remarcat faptul că s-au menținut importante discrepanțe între remunerarea muncii lucrătorilor din industrie și agricultură, pe de o parte, și salariile din administrația de stat. Chiar dacă au fost realizate o serie de progrese în realizarea obiectivelor primei revoluții industriale și îmbunătățirea unor servicii publice, condițiile de muncă și standardul de viață au continuat să fie precare pentru o parte deloc neglijabilă a populației.

În consecință, s-au manifestat tensiuni, atât în raporturile dintre proprietarii agricoli și arendași, pe de o parte, și lucrătorii agricoli, pe de altă parte. În cadrul activităților neagricole, s-au menținut condiții precare de muncă și salarizare pentru o componentă importantă a personalului. Drept urmare, în viața economică și socială din perioada analizată s-a manifestat tot mai mult militantismul sindical, care a căpătat o intensitate apreciabilă în anii care au premers izbucnirea primului război mondial. Sporirea numărului de greve și demonstrații organizate de sindicatele muncitorești au fost în fapt un rezultat al acțiunii unor factori de natură atât obiectivă, cât și subiectivă.

Factorii de natură obiectivă erau reprezentați în principal de condițiile precare de muncă și remunerare a activității prestate. Factorii subiectivi au fost reprezentați de creșterea nivelului de organizare a sindicatelor și ulterior de apariția unei mișcări sindicale la nivel național, precum și de intrarea în legătură cu mișcările sindicale din alte țări. De asemenea, nu trebuie ignorate adoptarea pe plan internațional a unor convenții referitoare la legislația muncii, care au fost semnate de Guvernul României și care au trebuit să fie implementate.

Ciclul tri-decenal 1919-1947, este caracterizat printr-o complexitate deosebită a evoluțiilor instituțiilor pieței forței de muncă. Un prim aspect care se cere remarcat este că în primii ani interbelici, este instituționalizată în mod distinct activitatea legată de domeniul muncii și protecției sociale, prin crearea Ministerului Muncii. În acest context, sunt reglementate un număr considerabil de domenii legate de funcționarea pieței forței de muncă și sunt proiectate, implementate și /sau reformate o multitudine de instituții ale pieței forței de muncă.

Concretizarea mutațiilor din cadrul instituțional al pieței forței de muncă a depins nu numai de viziunea guvernelor aflate la putere în diferitele momente ale perioadei analizate, ci și de raportul de forțe dintre sindicate și patronate, precum și de situația de ansamblu a economiei. Militantismul sindical s-a manifestat și s-a concretizat în diferite tipuri de conflicte de muncă mai cu seamă în perioadele de criză economică și socială (1919-1922 și 1929-1933).

Modificările operate în cadrul instituțiilor pieței forței de muncă s-au desfășurat nu numai ca un răspuns la existența unor probleme sau tensiuni ale utilizării resurselor umane în România, ci și ca un efort de adaptare la tendințele care se manifestau în epocă pe plan european, a prevederilor unor convenții internaționale referitoare la legislația muncii, precum și la recomandările unor organisme specializate din cadrul Ligii Națiunilor. Pe această cale, s-a reușit adoptarea unor acte normative care au asigurat premisele îmbunătățirii învățământului profesional, a condițiilor de viață ale lucrătorilor, precum și a protecției sociale a șomerilor.

Totodată, au fost inițiate și forme ale dialogului social dintre sindicate și patronate. În mod concret este vorba de precizări juridice clare referitoare la modul de soluționare a conflictelor de muncă și respectiv de încheiere a contractelor colective de muncă.

Tendința de modernizare a instituțiilor pieței forței de muncă în consens cu evoluțiile din țările cu economie de piață consolidată din Europa de Vest a fost întreruptă de instaurarea regimului autoritar carlist și ulterior de antrenarea României în cel de -al doilea război mondial.

ANEXE STATISTICE REFERITOARE LA FUNȚIONAREA INSTITUȚIILOR PIEȚEI FORȚEI DE MUNCĂ ÎN PERIOADA 1870-1915 7

Perioada 1870-1885

Anexa nr. 1

Prețul mediu al unei zile de muncă în agricultură în anii 1870 și 1885

Lei

Anul	Cu brațele	Cu carul
1870	0.98	2.22
1880	1.02	2.44

Sursa: Calculat după datele din Creșterea arendei pământului în bani și dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870-1906, București, 1906, (Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1949, vol.II, Agricultură, pag.303.)

Anexa nr. 2

Salariile nominale brute lunare ale unor categorii de personal, din întreprinderile de stat din România în perioada 1875-1885

Lei

Funcția, gradul și profesia/anul	1875	1880	1885
Inginer șef clasa II	665	665	665
Inginer ordinar clasa II	460	460	460
Inginer stagier	186	186	186
Conducător clasa II	200	220	220
Desenator	223	180	180
Contabil	150	150	150
Arhitect	480	480	480
Șef gară	250	250	250
Impeșat de mișcare	175	175	175
Șef de tren	125	125	125
Conducător de tren	90	90	90
Telegrafist	125	125	125

⁷ Datele din anexele statistice nr. 1- 55 au fost culese și prelucrate parțial de asistent de cercetare Patrick Ștefan Mehedințeanu

Funcția, gradul și profesia/anul	1875	1880	1885
Casier	200	200	200
Medic de circumscripție	100	100	100
Tipograf	120	120	120
Șef de atelier	450	450	450
Maistru de atelier	200	200	200
Mecanic de locomotivă	225	225	225
Fochist	70	70	70
Șef de manevră	125	125	125
Lucrător de manevră	60	60	60
Lucrător la telegraf	90	90	90
Montor de aparate telegraf	180	180	180
Revizor de vagoane	175	175	175
Magazioner	120	120	120
Frânar	75	75	75
Lampist	60	60	60
Acar	60	60	60
Picher	160	160	160
Cantonier	60	60	60

Sursa: Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, pag.537, 538.

Perioada 1885-1915

Anexa nr. 3 Prețul mediu al unei zile de muncă în agricultură în anii 1890, 1900 și 1906

Lei

Anul	Cu brațele	Cu carul
1890	1.18	2.83
1900	1.22	2.89
1906	1.33	3.07

Sursa: Calculat după datele din Creșterea arendei pământului în bani și dijmă, a pășunatului și a prețului muncilor agricole de la 1870-1906, București, 1906, (Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1949, vol.II, Agricultura, pag.303.)

Anexa nr. 4
Salariile nominale brute lunare ale unor categorii de personal, din
întreprinderile de stat din România în perioada 1885-1915

Lei

Funcția, gradul și profesia/anul	1885	1890	1895	1900	1901	1905	1910	1915
Inginer șef clasa II	665	665	665	750	594	594	675	750
Inginer ordinar clasa II	460	460	460	500	430	430	465	600
Inginer stagier	186	186	280	300	272	222	380	---
Conducător clasa II	220	220	220	250	227	227	250	250
Desenator	180	180	180	200	183	183	240	240
Contabil	150	150	190	190	178	178	225	325
Arhitect	480	480	480	550	500	500	550	550
Șef gară	250	250	250	250	207	207	210	275
Impegat de mișcare	175	175	175	175	163	163	165	200
Șef de tren	125	125	125	125	119	119	120	175
Conducător de tren	90	90	90	90	85	85	90	110
Telegrafist	125	125	125	125	119	119	120	150
Casier	200	200	200	200	185	185	200	250
Medic de circum- scripție	100	100	100	100	100	100	100	200
Tipograf	120	120	120	120	114	114	120	150
Șef de atelier	450	450	450	450	430	430	450	490
Maistru de atelier	200	200	200	200	209	200	209	200
Mecanic de locomotivă	225	225	225	225	207	207	230	230
Fochist	70	70	70	70	70	70	90	120
Șef de manevră	125	125	125	125	118	118	125	120
Lucrător de manevră	60	60	60	72	72	72	75	115
Lucrător la telegraf	90	90	90	90	114	114	114	115
Montor de aparate telegraf	180	180	180	180	165	165	185	200
Revizor de vagoane	175	175	175	175	160	160	170	230
Magazioner	120	120	120	120	118	118	120	150
Frânar	75	75	75	75	75	77	85	100
Lampist	60	60	60	60	72	72	75	125
Acar	60	60	60	60	77	77	80	110
Picher	160	160	160	160	160	160	185	200
Cantonier	60	60	60	67	60	60	67	80

Sursa: Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, pag.537, 538.

Anexa nr. 5
Fondul de salarii lunar al “Primei Societăți de Credit Funciar Român în anii 1898 și 1899

lei

Anul	1898	1899
<i>Direcțiunea</i>		
I. Director	2240	2240
I. Sub-Director	2240	2240
II. Sub-Director	1000	1000
<i>Secretariatul și Contenciosul</i>		
7 Advocați(din cari 2 a 1120, 2 a 1110, 2 a 700 și 1 a 500 lei pe lună)	6340	6340
1 Inginer hotarnic	1100	1100
1 Secretar și șef al contenciosului	750	800
2 Ajutore(1 a 300 și 1 a 200 lei pe lună)	300	500
1 Conservator al documentelor	640	400
1 Ajutor	308	308
1 Archivar	400	430
1 Ajutor	250	275
1 Caligraf și desenator	350	350
10 Copiști din cari 7 clasa I și 3 clasa II	1890	1422
1 Cusător de dosare	100	100
<i>Comptabilitatea și urmărirea</i>		
1 Șef al serviciului comptabilității și urmărirea	700	800
1 Ajutor	560	560
1 Preparator al scrisului funciar	560	560
1 Șef al serviciului de urmărire	400	-
1 Șef verificador al cuponelor și scrisurilor funciare prezentate la plată	450	450
3 Ajutore din cari 2 a 286 și 1 a 200 lei pe lună	772	772
2 Anulatori de cupone a 150 lei fiecare	330	300
14 Impiegați de cancelarie(țititori de registre, factori de chitanțe, Ordonator, și ajutore din cari 1 a 375 lei, 1 a 325, 1 a 316, 1 a 300, 5 a 250, 1 a 220 și 4 a 200.	3411	3586
6 Copiști clasa I a 150 lei pe lună fiecare	270	900
3 Inspectori pentru moșiile urmărite: (1 a 525, 1 a 500 și 1 a 300 lei pe lună)	1225	1325
1 Agent silvicultor	-	200
<i>Serviciul Casierie I</i>		
1 Casier	800	800
1 Ajutor	600	646
<i>Intendența</i>		
1 Intendent	120	150
1 Portar	100	120
6 Ușieri a 110	660	660
3 Rândași a 80 lei pe lună fiecare	240	240

Anul	1898	1899
1 Curier	80	80
Total	29186	30288

Sursa: Monitorul Oficial pag.8991 din 21 feb.1899

N.B. Au fost păstrate cifrele prezentate în Monitorul Oficial menționat anterior, chiar dacă există unele inadvertențe între numărul de personal, salariile individuale și totalul fondului de salarii pentru respectiva categorie de personal.

Anexa nr. 6

Salariile lunare pe ramuri de activitate și categorii de lucrători din București în anul 1914

Ind. Lemn și mobile		Ind. Metalurgică și mecanică		Ind. Îmbrăcăminte		Construcții	
Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)
Media aritmetică	188.9	Media aritmetică	188.5	Media aritmetică	182.1	Media aritmetică	211.8
Auritori de lemn	240	Arāmari	200	Căciulari	100	Coșari	100
Cadratori (rame)	200	Armurieri	200	Ceaprazari	250	Elec-tricieni	300
Calapodari	180	Ascuțitori	150	Corsetiere	150	Instalatori de apă	200
Ciurari	150	Cazangii	180	Croitori	175	Instalatori de calorifere	250
Construc-tori de bil-iarde	300	Căldărari	150	Croi-torese	150	Instalatori de electricitate	250
Construc-tori de coșciuge	150	Cuțitari	150	Formieri	180	Sculptori în piatră	300
Construc-tori căruțe din lemn	120	Fierari	175	Lingereșe	150	Sobari	150
Cufărări	120	Focari	120	Modela-tori	200	Spoitori de case	150
Dogari	125	Galvani-zatori	250	Modiste	200	Vopsitori	200
Dulgheri	125	Lăcătuși	250	Pălării	130	Zidari	180
Gateriști	300	Mecanici	120	Șepcari	200	Zugravi	250
Împletitori în lemn, papură etc.	180	Montatori	350	Strungari în os	300		
Parchetari	300	Potcovari	90				

Rotari	100	Strungari în fier	250				
Rudari	120	Tinichigii	120				
Sculptori în lemn	300	Turnători	250				
Strungari în lemn	250	Uneltari	200				
Tâmplari	140						
Ind. Alimentară		Ind. Textilă		Ind. Pielăriei și blănăriei		Ind. Ceramică, var, sticlărie	
Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)
Media aritmetică	175.6	Media aritmetică	168.8		131.7	Media aritmetică	270
Bonbonieri	150	Abagii	180	Blănari	120	Cărămidari	150
Brutari	100	Boiangii	120	Cizmari	100	Ceramisti	300
Bucătari	250	Frânghieri	120	Cojocari	120	Olari	300
Cofetari	150	Perieri	180	Curelari	120	Poleitori de sticlă	300
Fermentatori	350	Plăpumi	100	Pieptănari	180	Suflători de sticlă	300
Mățari	100	Tapițeri	250	Tăbăcari	150		
Mezelengii	150	Tricotagii	200				
Morari	180	Țesătorii	200				
Simigii	150						
Ind. Cărții		Ind. de Artă și precizie		Ind. Chimică		Profesiuni comerciale	
Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)
Media aritmetică	236	Media aritmetică	300	Media aritmetică	165	Media aritmetică	216.6667
Legători de cărți	180	Cea-sornicari	250	Lumânări	180	Bărbieri, coafori de dame	100
Litografi	250	Giuvaergii	350	Săpunari	150	Operatori de cinema	300
Tipografi	250	Gravori în lemn	300			Voiajori comerciali	250
Zețari	250	Gravori în sticlă	300				
Zincografi	250						

Profesiuni agricole		Transport		Salariați necalificați			
Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)	Meserie	Salariu lunar (lei)		
Media aritmetică	90	Media aritmetică	80	Media aritmetică	73.8		
Agricultori	90	Birjari	80	Muncitori forestieri	60		
				Oameni de pază	100		
				Salahori	75		
				Servitori	60		

Sursa: Mișcarea salariilor în 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale, pag.26-29.

Anexa nr. 7

Repartizarea meseriașilor pe grupe de vârstă în anul 1911

Grupe de vârstă	Patroni-meseriași			Calfe și ucenici			Total Meseriași
	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei	Total	
Până la 15 ani	-	-	-	3677	1998	5675	5675
16-20 ani	396	416	812	9578	3741	13319	14131
21-25 ani	2022	845	2867	7871	1353	9224	12091
26-30 ani	4786	612	5398	8080	435	8515	13913
31-35 ani	5408	460	5868	5783	259	6042	11910
36-40 ani	5232	311	5543	4677	151	4828	10371
41-45 ani	4371	275	5006	3633	91	3724	8730
46-50 ani	3829	156	3985	2709	61	2770	6755
51-60 ani	4760	155	4915	3296	60	3356	8271
Peste 61 ani	2236	48	2284	1482	17	1499	3783
Total	33400	3278	36678	50786	8166	58952	95630

Sursa: Anuarul Statistic al României 1912, pag.408.

Anexa nr. 8

Numărul calfelor și ucenicilor din meserii în anul 1911, după salariu în România

Mărimea salariului	Bărbați	Femei	Total
Fără salariu, cu și fără întreținere	5847	1653	7500
Întreținere și salariu până la 1 leu/ zi	647	26	673
Salariu până la 1 leu/zi	4219	2202	6421
1-2 lei/zi	14020	2828	16848
2-3 lei/zi	12368	1040	13408
3-4 lei/zi	6672	289	6961

Mărimea salariului	Bărbați	Femei	Total
4-5 lei/zi	3648	77	3725
5-6 lei/zi	1852	25	1877
6-7 lei/zi	900	9	909
7-8 lei/zi	352	6	358
8-9 lei/zi	91	1	92
9-10 lei/zi	85	8	93
10-11 lei/zi	19	1	20
11-12 lei/zi	13	-	13
12-15 lei/zi	18	1	19
Peste 15 lei/zi	35	-	35
Total	50786	8166	58952

Sursa: Anuarul Statistic al României 1912, pag.408.

Anexa nr. 9

Distribuția populației ocupate pe clase de profesii la 1 ianuarie 1913

Clase de profesii	Nr.persoane	Structura (%)
Exploatare agricole	3158955	78.25
Industria	308320	7.64
Servitori	113294	2.81
Comert și Credit	106824	2.65
Armata	103719	2.57
Transporturi	71475	1.77
Culte, justiție, învățământ	52431	1.30
Profesii diverse și nedenumite	50878	1.26
Persoane rentiere	27895	0.69
Administrația Publică	25925	0.64
Pers.tehnic și lucratori ind.extractivă	6166	0.15
Muncitori cu ziua întrebuințați	10884	0.27
Total activi	4036766	100

Sursa: Ministerul Industriei și Comerțului, Statistica profesiunilor din România la 1 ian.1913.

Perioada 1920-1928

Anexa nr. 10

Indicatori ai conflictelor de muncă latente în perioada 1920-1928

Anul	Număr			Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1920	123	8181	5854	83	25	15	116	7	-	-
1921	635	38745	26230	239	199	197	510	125	-	-
1922	1122	60791	52761	537	555	30	932	188	1	1
1923	369	81978	65819	273	60	36	286	77	3	3
1924	297	63028	43891	221	23	53	232	63	-	2

1925	245	60286	45071	42	156	47	200	45	-	-
1926	273	72679	51777	89	126	58	233	34	-	6
1927	148	54532	32980	21	76	51	118	27	-	3
1928	143	53399	29012	27	74	42	91	29	15	8

Nr. conflicte de muncă latente

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți. C= nr.participanți organizați,

Rezultate conflicte latente

D= admitere punct de vedere salariați E= compromis F= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

G= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, H= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), I= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă J= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.89.

Anexa nr. 11 **Indicatori ai conflictelor de muncă deschise (greve) în perioada 1920-1928**

Anul	Număr				Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1920	580	116091	70739	1702402	64	98	418	118	65	375	22
1921	87	11685	8088	80592	42	15	30	61	10	13	3
1922	180	17500	15174	197988	90	67	23	162	9	6	3
1923	112	16841	12608	287822	62	34	16	97	5	5	5
1924	85	11453	8956	208488	59	10	16	84	1	-	-
1925	69	19683	12290	208501	22	27	20	66	3	-	-
1926	85	20338	11993	326035	20	44	21	76	4	-	5
1927	48	5535	3377	47981	13	19	16	43	1	-	4
1928	56	10656	6082	99371	11	23	22	39	3	8	6

Nr. conflicte de muncă deschise (greve)

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucru pierdute

Rezultate conflicte de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați F= compromis G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), J= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă K= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.87.

Anexa nr. 12
Indicatori ai lock-out-urilor în perioada 1920-1928

Anul	Număr				Rezultate conflicte			Modul de soluționare				
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1920	35	1473	87	-	4	3	3	1	2	-	-	-
1921	32	7790	7214	-	8	20	4	15	15	-	2	-
1922	39	5319	3880	108738	10	25	4	34	1	-	1	3
1923	10	433	362	3223	5	1	4	7	-	-	1	2
1924	3	296	284	3877	2	-	1	3	-	-	-	-
1925	4	274	154	1390	-	2	2	4	-	-	-	-
1926	3	104	104	51	-	-	1	2	1	-	-	2
1927	3	969	602	10310	2	-	1	3	-	-	-	-
1928	1	145	-	10295	-	1	-	-	1	-	-	-

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.88.

Nr. de lock-out-uri

A= nr. lock-out-uri , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucru pierdute

Rezultate conflicte de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați; F= compromis; G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), J= prin reprimirea salariaților la lucru, K=prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă, L= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii.

Anexa nr. 13
Numărul de contracte colective de muncă, număr de salariați participanți și numărul de întreprinderi contractante în perioada 1920-1928

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante
1920	71	27498	---
1921	161	32964	---
1922	167	63704	---
1923	329	90511	---
1924	255	85128	---
1925	261	94821	1451
1926	269	97431	2531
1927	148	41505	1013
1928	135	46956	929

Surse: Calculat după Buletinul muncii, cooperăției și ocrotirilor sociale 1924-1927, Anuarul Statistic al României 1939/40, Buletinul muncii 1936-1943, Victor Axenciuc, Volumul I, Industria, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, pag.527,

Note: Fără salariații din Moldova, Muntenia și Bucovina în anul 1920, Fără salariații din Bucovina în anul 1921

Anexa nr. 14
Distribuția numărului de contracte colective de muncă după
modul de încheiere în perioada 1920-1928

Anul	Interv.in- spect.muncii	tratative di- recte între părți	arbitraj obligato- riu si facultativ	Total con- tracte
1920	37	24	10	71
1921	70	52	39	161
1922	108	35	24	167
1923	186	86	57	329
1924	131	71	53	255
1925	129	85	47	269
1926	144	83	39	275
1927	68	58	22	154
1928	59	53	23	137

Sursa: A.S. al României 1939/40, pag.321 (pentru anii 1927, 1928), A.S. al României 1926, pag.237, A.S. al României 1925, pag.209.

Anexa nr. 15
Distribuția numărului de salariați participanți după modul de în-
cheiere a contractelor colective de muncă în perioada 1925-1928

Anul	Interv.in- spect.muncii	tratative di- recte între părți	Arbitraj ob- ligatoriu si facultativ	Total con- tracte	
1925	55930	12065	26826	94821	
1926	43089	26030	13515	82634	
1927	23327	5984	12194	41505	
1928	18651	6824	21481	46956	

Sursa: A.S. al României 1939/40, pag.321 (pentru anii 1927, 1928), A.S. al României 1926, pag.237, A.S. al României 1925, pag.209.

Anexa nr. 16
Numărul contractelor de muncă după durată în perioada 1920-
1928

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-4 ani	durată nedeterm.	Total
1920	2	31	16	0	22	71
1921	96	28	1	0	36	161
1922	76	54	2	0	35	167
1923	113	149	7	0	60	329
1924	74	115	6	0	60	255
1925	58	140	4	0	59	261
1926	48	139	5	4	70	266
1927	15	96	1	0	36	148
1928	18	85	0	1	31	135

Surse: A.S. al României 1928, pag.265, A.S. al României 1927, pag.309.

Anexa nr. 17
Durata contractelor colective de muncă după numărul salariaților
în perioada 1925-1928

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-4 ani	durată ne- determ.	Total
1925	50483	30539	977	0	9402	91401
1926	20515	34229	1788	2184	23918	82634
1927	5753	25638	476	0	9638	41505
1928	4803	35425	0	127	6601	46956

Surse: A.S. al României 1928, pag.265, A.S. al României 1927, pag.309.

Anexa nr. 18
Indicele salariului nominal pe ramuri ale economiei în perioada
1923-1928

1914=100

Ramuri industriale	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Lemn și mobile	1841	2123	2324	2505	2567	2726
Metalurgică și me- canică	1762	2042	2226	2323	2532	2511
Îmbrăcăminte și toa- letă	1801	2047	2227	2478	2662	2681
Construcții	1797	2052	2211	2360	2598	2635
Alimentară	1842	2184	2368	2575	2854	2958
Textilă	1755	1792	2218	2406	2644	2668
Pielărie, Blănărie	1985	2312	2471	2706	2894	2966
Ceramică, varul, sti- clăria	1916	3399	2673	2873	3067	3092
Cărți	1783	2080	2192	2429	2713	2808
Artă și precizie	1734	1904	2248	2283	2428	2495
Chimică	1728	1980	2176	2222	2628	2651
Extractivă	1678	2165	2592	3097	3381	3069
Transport și depozitare	1783	2300	2474	2651	2901	2881
Indice general	1838	2109	2316	2490	2714	2748

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 19
**Indicele salariului nominal pe profesii în cadrul industriei lem-
nului și mobilei în perioada 1923-1928**

1914=100

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Lemn și mobilă</i>	1841	2123	2324	2505	2567	2726
Auritori pe lemn	1636	1717	1991	2137	2170	2211
Cadratori(rame)	1690	1933	2094	2368	2527	2564

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Calapodari	1974	2172	2416	2483	2843	2763
Ciurari	1855	2391	2405	2526	2724	2812
Constructori de biliarde	1946	1841	3218	3596	4102	3951
Constructori de coșciuge	2064	2344	2477	2769	2979	3006
Constructori căruțe lemn	1864	2207	2399	2545	2597	2579
Cufărari și lădari	1719	1978	2101	2270	2465	2628
Dogari	-	-	-	-	-	2764
Dulgheri	2286	2451	2600	2846	3037	3053
Gateriști	1716	2097	2341	2623	2722	2740
Impletitori în lemn, papură, etc.	1709	1992	2172	2422	2660	2695
Parchetari	1814	2048	2229	2314	2383	2651
Rotari	1824	2130	2288	2465	2651	2624
Rudari	1669	1872	2063	2230	3176	2908
Sculptori în lemn	1772	1959	2148	2444	2751	2842
Strungari în lemn	1634	1875	2066	2093	2268	2295
Tâmplari	2131	2421	2500	2731	2943	2823

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 20

Indicele salariului nominal pe profesii în cadrul industriei metalurgică și mecanică în perioada 1923-1928

1914=100

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Metalurgică și mecanică</i>						
Arāmari	1718	2069	2190	2155	2275	2312
Armurieri	1690	1934	1969	1957	2100	2215
Ascuțitori	1515	1839	1904	2139	2458	2226
Cazangii	1692	2042	2168	2375	2721	2596
Căldārari	1786	2057	2169	2427	2800	2707
Cuțitari	1817	2036	2271	2408	2695	2595
Fierari	2064	2292	2405	2539	2717	2632
Focari	1821	2158	2367	3322	2758	2755
Galvanizatori	1508	1605	1932	2220	2449	2065
Lăcătuși	1611	2014	2118	2252	2375	2403
Mecanici	1991	2196	2334	2355	2513	2513
Montatori	1677	1974	1989	2187	2456	2778
Potcovari	1990	2198	2286	2578	2826	2699
Strungari în fier	1582	1844	1967	2407	2151	2115
Tinichigii	2017	2194	2269	2599	2818	2816
Turnători	1584	1854	1990	2142	2555	2553
Uneltari	1558	1804	1990	2081	2427	2567

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 21
Indicele salariului nominal pe profesii în cadrul industriei de
îmbrăcăminte și toaletă în perioada 1923-1928

1914=100

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Îmbrăcăminte și toaletă</i>						
Căciulari	1824	2214	2424	2577	2677	2691
Ceaprazari	1511	1842	1989	2258	2309	2421
Corsetiere	1647	1710	2011	2295	2553	2669
Croitori	2028	2316	2551	2726	2906	2834
Croitorese	2021	2319	2610	2783	2897	2974
Formieri	1823	1919	2389	2492	2729	2924
Lingereze	1904	2150	2340	2491	2804	2859
Modelatori	1648	1867	2095	2189	2457	2701
Modiste	1726	1959	2228	2376	2566	2448
Pălărieri	2055	2259	2401	2674	2926	2880
Șepcari	1647	1704	1889	2125	2281	2265
Strungari în os	1776	1755	1801	2009	2005	2083

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 22
Indicele salariului nominal pe profesii din construcții în
perioada 1923-1928 (1914=100)

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Construcții</i>						
Coșari	1990	2467	2637	2853	2967	3118
Electricieni	1609	1923	2090	2242	2329	2413
Instalatori de apă	1701	1880	2046	2220	2317	2445
Instalatori de calorifere	1665	1683	1933	2207	2404	2630
Instalatori de electricitate	1665	1945	2139	2238	2417	2445
Sculptori în piatră	1560	1714	2016	2146	2396	2467
Sobari	1769	1892	2093	2211	2487	2493
Spoitori de case	2144	2583	2776	2753	3258	3391
Vopsitori	1856	2052	2177	2394	2697	2654
Zidari	1945	3192	2261	2354	2637	2548
Zugravi	1862	2020	2152	2360	2742	2710

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 23
Indicele salariului nominal pe profesii din industria alimentară
în perioada 1923-1928

1914=100

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Alimentară</i>						
Bonbonieri	1857	2355	2692	2694	2808	2818
Brutari	1986	2376	2568	2969	3022	3095
Bucătari	1894	2294	2653	2880	3137	3277
Cofetari	1858	2076	2238	2429	2611	2833
Fermentatori	1515	1591	2046	2170	2456	2343
Mățari	1933	2225	2343	2564	2815	2922
Mezelengii	1692	1866	2048	2307	2641	2754
Morari	2089	2437	2635	2843	2822	3067
Simigii	1760	2031	2092	2280	2863	3100

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 24
Indicele salariului nominal pe profesii din industriile textilă și
de pielărie-blănărie în perioada 1923-1928

1914=100

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Textilă</i>						
Abagii	1475	1830	2070	2131	2389	2469
Boiangii	1647	1884	2088	2208	2375	2524
Frânghieri	1867	2095	2336	2620	2799	2908
Perieri	1837	1969	2198	2573	2850	2802
Plăpumari	2105	2165	2310	2456	2792	2870
Tapiteri	1716	2008	2106	2294	2436	2460
Tricotagii	1733	1966	2315	2586	2843	2669
Țesători	1656	1978	2299	2373	2604	2629
<i>Ind. Pielărie, blănărie</i>						
Blănari	1820	2256	2566	2854	3136	3282
Cizmari	2230	2561	2703	2402	3066	3107
Cojocari	1789	2172	2278	2466	2725	2701
Curelari	2153	2364	2523	3699	2919	3078
Pieptănari	1803	2104	2247	2425	2460	2544
Tăbăcari	2112	2278	2485	2637	2824	2866

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 25

Indicele salariului nominal pe profesii din industriile ceramică, var, sticlărie, poligrafică, artă și precizie, chimică în perioada 1923-1928

1914=100						
Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>Ind. Ceramica, varul, sticlăria</i>						
Cărămidari	2122	2521	2728	2954	3025	3078
Ceramiști	1712	1926	1969	2293	2705	2899
Olari	1981	2361	2357	2774	2845	2797
Poleitori de sticlă	2178	3348	3897	3936	4417	4998
Suflători de sticlă	1585	1944	2415	2743	2889	2435
<i>Ind. Poligrafică</i>						
Legători de cărți	1824	2125	2201	2423	2745	2798
Litografi	1788	2021	2194	2287	2505	2751
Tipografi	1876	2195	2336	2558	2849	2850
Zețari	1769	1994	2121	2365	2642	2765
Zincografi	1660	1883	2108	2434	2714	2908
<i>Ind. De Artă și precizie</i>						
Ceasornicari	1484	1794	2509	2253	2364	2436
Fotografi	-	-	-	-	-	-
Giuvaergii	1527	1727	1824	1971	2195	2246
Gravuri în lemn	2018	2258	2429	2639	2801	3015
Gravuri în sticlă	1906	2167	2730	2674	2839	3001
<i>Ind. Chimică</i>						
Lumânari	1654	1884	2119	2290	2541	2683
Săpunari	1801	2101	2233	2466	2735	2616

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 26

Indicele salariului nominal pe profesii din industria extractivă, transporturi și depozitare, comerț, agricultură și salariați necalificați în perioada 1923-1928

1914=100						
Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
<i>12. Extractivă</i>						
Mineri	2037	2329	2462	3017	3322	2823
Sondori	1322	1345	2722	3392	3597	3821
<i>13. Transport și depozitare</i>						
Birjari	1783	2300	2474	2651	2901	2881
II. COMERȚ						
Bărbieri, coafori de dame	1761	2378	2559	2728	2892	3204
Operatori de cinema	1512	1652	1861	2068	2289	2343
Voiajori comerciali	1614	1889	2017	2207	2295	2206
III. AGRICULTURA						

Anul	1923	1924	1925	1926	1927	1928
Agricultori	1847	2649	2807	3179	3217	3125
<i>B)SALARIAȚI NECALIFICAȚI</i>						
Muncitori forestieri	2264	2726	2879	3156	3553	3398
Muncitori în porturi	3346	3506	3741	2819	2943	3048
Oameni de pază	2160	2494	2762	3018	3274	3147
Salahori	2643	3169	3417	3398	3464	3537
Servitori	1966	2269	2453	2783	2935	2837

Sursa: Mișcarea salariilor din 1929, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale.

Anexa nr. 27

Indicatori ai activității oficiilor de plasare a forței de muncă în perioada 1922-1928

Anul	Oferte de lucru	Cereri de lucru	Plasări
1922	45228	39171	26128
1923	130435	102267	78827
1924	143594	128460	99716
1925	161612	138571	109276
1926	149241	122573	100929
1927	111459	115716	80302
1928	127058	147686	101033

Buletinul Muncii, Ministerului Muncii 1939/40, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338, Anuarul Statistic al României 1927, pag.310, Anuarul Statistic al României 1926, pag.239.

Anexa nr. 28

Ofertele de lucru pe ramuri și tipuri de profesii în perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	462	352	354
Industria alimentară	6786	6799	2990
Imbrăcămintă, mode	2878	2775	2749
Industria pielăriei	1554	1510	1427
Construcții, pictură, lucrări publice	1232	1155	1102
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	951	824	684
Mine și cariere	655	314	687
Industria chimică	92	43	40
Industria lemnului	2990	2570	2896
Imprimerie, fotografie, etc	148	161	163
Industria hârtiei	34	46	43
Industria textilă	599	367	414
Metalurgie, electrotehnică, mașini	6430	4623	5785
Ceasornicărie, bijuterie, optică	29	20	24
Personal de comerț și administrație	708	542	510
Personal de educație	2273	2039	1287

Anul	1926	1927	1928
Personal de hotel și restaurant	2513	2182	2031
Personal de serviciu	39939	39874	46137
Ucenici pentru comerț	857	1031	1747
Ucenici pentru industrie	827	839	766
Diverse	1067	663	553
Muncitori de pădure	35453	10402	17165
Muncitori de fabrică	15205	9443	10346
Muncitori agricoli	25559	22885	27188

Sursa: Anuarul Statistic al României 1926, pag. 239, Anuarul Statistic al României 1928, pag.277.

Anexa nr. 29 Cererile de lucru pe ramuri și tipuri de profesii în perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	652	616	669
Industria alimentară	5785	6205	3346
Imbrăcămintă, mode	2572	2590	2857
Industria pielăriei	1396	1879	1968
Construcții, pictură, lucrări publice	934	1462	1214
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	654	779	829
Mine și cariere	287	313	1001
Industria chimică	88	51	56
Industria lemnului	3013	3525	3996
Imprimerie, fotografie, etc	210	239	268
Industria hârtiei	53	62	45
Industria textilă	222	224	290
Metalurgie, electrotehnică, mașini	7385	7787	9512
Ceasornicărie, bijuterie, optică	38	38	26
Personal de comerț și administrație	1811	2066	2121
Personal de educație	2299	2316	1555
Personal de hotel și restaurant	2636	2318	2104
Personal de serviciu	32390	35763	47522
Ucenici pentru comerț	804	1010	1899
Ucenici pentru industrie	363	679	706
Diverse	497	849	1313
Muncitori de pădure	25076	13617	23415
Muncitori de fabrică	12729	10981	11052
Muncitori agricoli	20679	20347	29922

Sursa: Anuarul Statistic al României 1926, pag. 239, Anuarul Statistic al României 1928, pag.277.

Anexa nr. 30
Plasările de forță de muncă pe ramuri și tipuri de profesii în
perioada 1926-1928

Anul	1926	1927	1928
Agricultură, silvicultură, grădini	269	190	234
Industria alimentară	4270	4451	2357
Imbrăcăminte, mode	1872	1821	1987
Industria pielăriei	979	1152	1207
Construcții, pictură, lucrări publice	644	718	686
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	599	586	568
Mine și cariere	197	183	499
Industria chimică	60	27	34
Industria lemnului	2124	2192	2298
Imprimerie, fotografie, etc	108	99	123
Industria hârtiei	24	25	18
Industria textilă	170	165	108
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4412	3667	4420
Ceasornicărie, bijuterie, optică	19	15	14
Personal de comerț și administrație	502	395	391
Personal de educație	1243	1234	896
Personal de hotel și restaurant	1910	1645	1499
Personal de serviciu	25615	27717	35193
Ucenici pentru comerț	713	420	375
Ucenici pentru industrie	256	895	1616
Diverse	305	483	509
Muncitori de pădure	23888	6827	12283
Muncitori de fabrică	11106	7077	9115
Muncitori agricoli	19544	18318	24603

Sursa: Anuarul Statistic al României 1926, pag. 239, Anuarul Statistic al României 1928, pag.277.

Perioada 1928-1938

Anexa nr. 31
Conflicte de muncă latente în perioada 1928-1938

Anul	Număr			Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1928	143	53399	29012	27	74	42	91	29	15	8
1929	190	74299	54303	90	59	41	141	34	11	4
1930	229	48514	27556	105	66	58	171	44	8	6
1931	195	47817	29988	80	74	41	123	52	14	6
1932	226	46908	28889	100	64	62	157	50	12	7
1933	222	54638	31894	123	55	44	165	47	8	2
1934	187	27559	15726	121	33	33	128	44	7	8

Anul	Număr			Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1935	190	62213	35697	114	45	31	138	39	6	7
1936	255	69033	59885	128	65	62	158	65	10	22
1937	211	62079	44549	117	48	46	144	48	9	10
1938	184	50177	32315	105	35	44	130	36	8	10

Nr. conflicte de muncă latente

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți. C= nr.participanți organizați,

Rezultate conflicte latente

D= admitere punct de vedere salariați E= compromis F= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

G= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, H= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), I= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă J= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.89.

Anexa nr. 32

Indicatori ai conflictelor de muncă manifeste (greve) în perioada 1928-1938

Anul	Număr				Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1928	56	10656	6082	99371	11	23	22	39	3	8	6
1929	124	30650	18778	389864	66	33	25	110	8	1	5
1930	92	15275	9832	177851	30	30	32	68	2	15	7
1931	69	12286	8197	184593	10	33	26	49	2	9	9
1932	92	14842	2625	91898	29	37	26	79	4	1	8
1933	56	8763	1502	57093	21	13	22	43	2	3	8
1934	71	10892	4713	156065	38	10	23	61	2	3	5
1935	78	13748	8132	357875	32	25	21	63	3	8	4
1936	88	14677	7093	193509	35	35	18	82	2	1	3
1937	69	6493	3318	72535	26	32	11	65	1	1	2
1938	24	3995	1629	51981	14	5	5	19	2	2	1

Nr. conflicte de muncă deschise (greve)

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucru pierdute

Rezultate conflicte de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați F= compromis G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), J= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă K= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.87

Anexa nr. 33
Indicatori ai lock-out-urilor în perioada 1928-1938

Anul	Număr				Rezultate conflictive			Modul de soluționare				
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1928	1	145	-	10295	-	1	-	-	1	-	-	-
1929	3	806	502	21708	-	2	1	2	1	-	-	-
1930	9	1176	230	6151	5	3	1	-	5	-	-	4
1931	2	84	16	-	-	-	2	-	-	-	-	2
1932	10	374	183	11775	1	7	2	9	1	-	-	-
1933	2	6514	2850	-	2	-	-	2	-	-	-	-
1934	1	43	-	21	1	-	-	1	-	-	-	-
1935	6	852	152	2992	1	3	2	3	-	2	-	1
1936	2	278	14	2096	-	2	-	2	-	-	-	-
1937	1	94	94	1316	1	-	-	1	-	-	-	-
1938	2	142	83	378	1	-	1	1	-	-	-	1

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.88.

Nr. de lock-out-uri. A= nr. lock-out-uri , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucru pierdute

Rezultate conflictive de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați; F= compromis; G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), J= prin reprimirea salariaților la lucru, K=prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă, L= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii.

Anexa nr. 34
Numărul de contracte colective de muncă, număr de salariați participanți și numărul de întreprinderi contractante în perioada 1928-1938

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante
1928	135	46956	929
1929	218	76495	1307
1930	174	46461	1303
1931	177	50670	1162
1932	101	25296	807
1933	80	23693	368
1934	92	24154	1217
1935	106	42623	899
1936	116	25196	856
1937	119	29967	875
1938	157	32227	1014

Surse: Calculat după Buletinul muncii, cooperăției și ocrotirilor sociale 1924-1927, Anuarul Statistic al României 1939/40, Buletinul muncii 1936-1943, Victor Axenciuc, Volumul I, Industria, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, pag.527.

Anexa nr. 35
Distribuția numărului de contracte colective de muncă după modul de încheiere în perioada 1920-1928

Anul	Intervenție inspecto- rat muncă	Tratative directe între părți	Arbitraj obliga- toriu	Arbitraj fac- ultativ	Total contracte
1928	59	53	21	2	135
1929	106	79	24	9	218
1930	95	61	18	-	174
1931	64	82	26	5	177
1932	54	29	14	4	101
1933	51	18	9	2	80
1934	59	17	14	2	92
1935	67	20	17	2	106
1936	74	15	21	6	116
1937	79	14	24	2	119
1938	79	45	25	8	157

Surse: Anuarul Statistic al României 1939/40, pag. 321

Anexa nr. 36
**Distribuția numărului de salariați participanți după modul de în-
cheiere a contractelor colective de muncă în perioada 1925-1928**

Anul	Intervenție in- spectorat muncă	Tratative directe în- tre părți	Arbitraj obliga- toriu	Arbitraj facultativ	Total con- tracte
1928	18651	6824	20937	544	46956
1929	54204	7814	12629	1848	76495
1930	34645	5356	6460	-	46461
1931	15359	9622	10346	15343	50670
1932	7105	3196	7802	7193	25296
1933	12297	2773	8143	980	24193
1934	16897	3061	4168	28	24154
1935	15110	2252	19382	5879	42623
1936	13722	2174	5951	3349	25196
1937	12337	6747	10323	560	29967
1938	15687	8606	6792	942	32027

Anuarul Statistic al României 1939/40, pag. 321

Anexa nr. 37
Numărul contractelor de muncă după durată în perioada 1928-1938

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-5 ani	durată ne-determ.	Total
1928	18	85	1		31	135
1929	38	129	2		49	218
1930	37	103	7	5	22	174
1931	27	122	2	4	22	177
1932	26	44	2	3	26	101
1933	13	40	3	1	23	80
1934	16	49	5	2	20	92
1935	24	54			28	106
1936	19	63	5	1	28	116
1937	17	66	4	1	31	119
1938	15	89	1	1	51	157

Surse: Anuarul Statistic al României 1939/40, pag. 321.

Anexa nr. 38
Durata contractelor colective de muncă după numărul salariaților în perioada 1928-1938

Anul	1-6 luni	7-12 luni	13-24 luni	2-5 ani	durată ne-determ.	Total
1928	4803	35425	127		6601	46956
1929	10095	55573	1068		9759	76495
1930	5028	23523	656	13144	4110	46461
1931	7623	32993	39	1558	8457	50670
1932	5380	10872	245	1724	7075	25296
1933	6271	13364	192	924	2942	23693
1934	1920	11795	5666	1237	3536	24154
1935	4637	28770			9216	42623
1936	1197	17258	3678	105	2958	25196
1937	2191	21719	244	982	4821	29957
1938	2557	24594	58	70	4948	32227

Surse: Anuarul Statistic al României 1939/40, pag. 321

Anexa nr. 39
Indicele salariului nominal pe ramuri ale economiei în perioada 1928-1933

1914=100

Activite.economice	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Ind. Alimentară	2958	2969	2864	2583	2140	1950
Ind. Textilă	2668	2677	2563	2321	1920	1769
Ind. Îmbrăcăminte și toaletei	2681	2716	2530	2197	1739	1601
Ind. Pielăriei și blănăriei	2966	3006	2829	2441	2011	1823

Activit.economice	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Ind. Ceramicii	3092	3130	2900	2488	1928	1897
Ind.lemnului	2723	2726	2623	2287	1815	1632
Ind.artes grafice	2808	2965	2948	2649	2124	1889
Ind.artă și precizie	2495	2526	2452	2174	1754	1611
Ind.chimică	2651	2651	2630	2335	1890	1751
Ind. Extractivă	3069	3103	3113	2534	2077	2032
Ind. Transport și depozitare	2881	3603	2661	2441	2127	1939
Profesiuni comerciale	2584	2583	2520	2463	2062	1942
Profesiuni agricole	3125	3112	2828	2358	1560	1481
Salariați necalificați	3193	3175	3241	2356	2037	1880
Ind. Construcției	2635	2619	2499	2263	1802	1660
Ind. Metalurgică	2511	2577	2468	2202	1843	1669
Total activit. Economice	2748	2764	2656	2356	1903	1743

Sursa: Calculat după Anuarul Statistic al României 1939/40 (capitolul Industria mare)

Notă: Pentru anul 1930 s-a calculat la profesiunile comerciale și agricole și salariați necalificați o medie pentru trimestrele I și II.

Anexa nr. 40 Indicele salariului nominal pe ramuri ale economiei în perioada 1933-1938

1914=100

Activit.economice	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Ind. Alimentară	1950	1886	1897	1921	2054	2118
Ind. Textilă	1769	1756	1807	1850	1912	1904
Ind. Îmbrăcăminte și toaletei	1601	1558	1564	1587	1674	1717
Ind. Pielăriei și blănăriei	1823	1787	1773	1781	1877	1949
Ind. Ceramicii	1897	1849	1868	1929	1943	1906
Ind.lemnului	1632	1632	1585	1621	1710	1771
Ind.artes grafice	1889	1841	1814	1851	1945	2005
Ind.artă și precizie	1611	1590	1556	1620	1643	1600
Ind.chimică	1751	1677	1639	1719	1845	1861
Ind. Extractivă	2032	2237	2230	2189	2182	2368
Ind. Transport și depozitare	1939	1894	1865	1911	1988	2000
Profesiuni comerciale	1942	1868	1826	1890	1993	1974
Profesiuni agricole	1481	1475	1425	1368	1607	1680
Salariați necalificați	1880	1765	1680	1727	1889	1957
Ind. Construcției	1660	1607	1586	1652	1728	1752
Ind. Metalurgică	1669	1661	1642	1692	1782	1799
Total activit. Economice	1743	1705	1685	1726	1818	1853

Sursa: Calculat după Anuarul Statistic al României 1939/40 (capitolul Industria mare)

Anexa nr. 41

Distribuția șomajului pe luni în perioada 1928-1933

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Ianuarie	14476	11507	12576	38804	51612	44797
Februarie	16615	13080	15636	42000	57606	45371
Martie	19915	10365	13016	48166	55306	44294
Aprilie	11659	9277	13419	41519	47206	37532
Mai	10129	6234	24996	33464	39654	30336
Iunie	9014	5662	22950	27860	33679	24685
Iulie	6393	3689	23142	29247	32809	21084
August	7265	3587	27661	22708	29654	20153
Septembrie	9418	5166	28916	22969	21862	17551
Octombrie	6581	5471	27861	28800	28172	17031
Noiembrie	7754	6926	34863	43917	30651	20125
Decembrie	7143	8423	35370	49393	39283	25765
Media aritm.	10535	7449	23367	35737	38958	29060

Sursa: Buletinul Muncii și Asigurărilor Sociale, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale 1935-1936, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.173, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.334, 335.

Anexa nr. 42

Distribuția șomajului pe luni în perioada 1933-1938

Anul	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Ianuarie	44797	28323	20669	22247	18778	12096
Februarie	45371	27721	21704	23458	19653	11887
Martie	44294	26915	18495	18514	17392	10867
Aprilie	37532	16462	15140	14878	12609	7927
Mai	30336	12527	12003	12923	10784	5618
Iunie	24685	14482	11332	9291	6396	5348
Iulie	21084	12758	10792	7628	5822	3836
August	20153	13069	9392	7496	5878	4807
Septembrie	17551	11795	9071	8852	6083	5493
Octombrie	17031	12570	8667	9549	6343	5290
Noiembrie	20125	13887	11034	11526	8341	5382
Decembrie	25765	16523	17040	16224	12135	8668
Media aritm.	29060	17253	13778	13549	10851	7268

Sursa: Buletinul Muncii și Asigurărilor Sociale, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale 1935-1936, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.173, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.334, 335.

Anexa nr. 43

Numărul mediu de șomeri pe trimestre în perioada 1928-1938

Anul	Trim.I	Trim.II	Trim.III	Trim.IV	Annual
1928	17002	10267	7692	7159	10535
1929	11651	7058	4147	6940	7449

Anul	Trim.I	Trim.II	Trim.III	Trim.IV	Annual
1930	13743	20455	26573	32698	23367
1931	42990	34281	24975	40703	35737
1932	54841	40180	28108	32702	38958
1933	44821	30851	19596	20974	29060
1934	27653	14490	12541	14327	17253
1935	20289	12825	9752	12247	13778
1936	21406	12364	7992	12433	13549
1937	18608	9930	5928	8940	10851
1938	11617	6298	4712	6447	7268

Sursa: Calculat după Buletinul Muncii și Asigurărilor Sociale, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale 1935-1936, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.173, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.334, 335.

Anexa nr. 44

Indicatori ai activității Oficiilor de Plasare a Forței de Muncă în perioada 1928-1938

Anul	Oferte de lucru	Cereri de lucru	Plasări
1928	127058	147686	101033
1929	140729	169116	113194
1930	117484	148956	96509
1931	113160	154602	93186
1932	112315	164245	96436
1933	134997	161434	115782
1934	116298	132478	99291
1935	113449	119933	93866
1936	114348	112765	90266
1937	127495	114151	96648
1938	117995	107832	91532

Sursa: Buletinul Muncii și Asigurărilor Sociale, Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale 1935-1936, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Buletinul Muncii, Ministerului Muncii 1939/40, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338.

Anexa nr. 45

Oferte de lucru pe activități economice în perioada 1928-1933

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Agricultură, silvicultură, grădini	354	265	243	246	264	410
Industria alimentară	2990	3076	2786	2632	2424	2539
Îmbrăcăminte, mode	2749	2213	2092	2162	2138	2108
Industria pielăriei	1427	1419	1529	1710	2259	1418
Construcții, pictură, lucrări publice	1102	1093	1259	1651	1687	3500
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	684	597	467	352	432	781

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Mine și cariere	687	514	835	590	1546	1358
Industria chimică	40	48	66	88	83	40
Industria lemnului	2896	2306	1876	2275	2405	2772
Imprimerie, fotografie, etc	163	104	87	89	89	165
Industria hârtiei	43	20	30	14	10	6
Industria textilă	414	292	264	538	1174	1383
Metalurgie, electrotehnică, mașini	5785	5228	3529	3641	3289	3622
Ceasornicărie, bijuterie, optică	24	4	11	7	2	7
Personal de comerț și administrație	510	456	564	762	566	634
Personal de educație	1287	1249	1225	966	908	1098
Personal de hotel și restaurant	2031	1736	1566	1412	1107	939
Personal de serviciu	46137	50180	51697	48431	48735	50185
Ucenici pentru comerț	1747	1556	1226	906	769	832
Ucenici pentru industrie	766	726	584	521	443	427
Diverse	553	1831	1831	1093	701	675
Muncitori de pădure	17165	30860	10510	9085	9062	14015
Muncitori de fabrică	10346	10469	7781	10951	11960	16123
Muncitori agricoli	27188	24487	25426	23078	20269	29460

Sursa: Anuarul Statistic al României 1928, pag.277, A.S. al României 1929, pag.297, Anuarul Statistic al României 1930, pag. 241, Anuarul Statistic al României 1931-1932, pag.239, Anuarul Statistic al României 1934, pag. 303, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Anexa nr. 46

Cereri de lucru pe activități economice în perioada 1928-1933

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Agricultură, silvicultură, grădini	669	627	609	600	642	770
Industria alimentară	3346	3787	3506	3254	3096	3275
Imbrăcăminte, mode	2857	2854	2738	3026	3094	3098
Industria pielăriei	1968	2135	2141	3330	4464	2560
Construcții, pictură, lucrări publice	1214	1728	2746	2649	2609	6298
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	829	651	603	617	594	966
Mine și cariere	1001	1635	1436	1148	2122	1783
Industria chimică	56	78	82	177	184	151
Industria lemnului	3996	4152	4384	4535	5509	5794
Imprimerie, fotografie, etc	268	249	337	461	878	623
Industria hârtiei	45	41	47	58	54	38

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Industria textilă	290	293	269	774	985	1498
Metalurgie, electrotehnică, mașini	9512	9999	8996	10040	10316	8398
Ceasornicărie, bijuterie, optică	26	31	30	49	39	51
Personal de comerț și administrație	2121	2142	1968	2312	2371	2322
Personal de educație	1555	1767	1691	1486	1480	1400
Personal de hotel și restaurant	2104	2002	2028	1733	1641	1399
Personal de serviciu	47522	51264	50826	48253	49057	49626
Ucenici pentru comerț	1899	1842	1300	999	674	842
Ucenici pentru industrie	706	637	488	591	496	490
Diverse	1313	3912	2751	2197	2262	1929
Muncitori de pădure	23415	30258	21292	26544	30187	17033
Muncitori de fabrică	11052	13081	11673	15760	17460	20922
Muncitori agricoli	29922	33951	27015	24009	24029	30168

Sursa: Anuarul Statistic al României 1928, pag.277, A.S. al României 1929, pag.297, Anuarul Statistic al României 1930, pag. 241, Anuarul Statistic al României 1931-1932, pag.239, Anuarul Statistic al României 1934, pag. 303, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Anexa nr. 47

Plasările de forță de muncă pe activități economice și tipuri de profesii în perioada 1928-1933

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Agricultură, silvicultură, grădini	234	196	182	209	219	366
Industria alimentară	2357	2505	2223	2085	2000	2129
Îmbrăcăminte, mode	1987	1729	1543	1869	1731	1640
Industria pielăriei	1207	1067	1176	1529	2020	1169
Construcții, pictură, lucrări publice	686	609	778	1392	1381	3140
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	568	378	326	319	357	716
Mine și cariere	499	421	690	456	1325	1098
Industria chimică	34	20	22	72	31	35
Industria lemnului	2298	1819	1483	1976	2089	2368
Imprimerie, fotografie, etc	123	58	49	62	60	102
Industria hârtiei	18	7	12	13	8	4
Industria textilă	108	112	94	299	739	1171
Metalurgie, electrotehnică, mașini	4420	4029	2748	3227	2909	3383
Ceasornicărie, bijuterie,	14	1	4	7	1	6

Anul	1928	1929	1930	1931	1932	1933
optică						
Personal de comerț și administrație	391	359	409	522	503	593
Personal de educație	896	950	950	809	760	844
Personal de hotel și restaurant	1499	1502	1231	1128	933	807
Personal de serviciu	35193	38729	39524	37704	39545	40842
Ucenici pentru comerț	375	1353	988	731	608	695
Ucenici pentru industrie	375	690	303	375	367	370
Diverse	509	927	1649	1054	585	626
Muncitori de pădure	12283	24785	9762	7309	7779	11123
Muncitori de fabrică	9115	8979	6983	10191	11250	15554
Muncitori agricoli	24603	21969	23380	19848	19236	27001

Sursa: Anuarul Statistic al României 1928, pag.277, A.S. al României 1929, pag.297, Anuarul Statistic al României 1930, pag. 241, Anuarul Statistic al României 1931-1932, pag.239, Anuarul Statistic al României 1934, pag. 303, Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Anexa nr. 48

Oferte de lucru pe activități economice în perioada 1933-1938

Anul	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Agricultură, silvicultură, grădini	410	383	294	317	243	196
Industria alimentară	2539	2570	2799	3115	2961	2800
Îmbrăcăminte, mode	2108	2055	1931	1349	1577	1076
Industria pielăriei	1418	1105	1160	928	694	793
Construcții, pictură, lucrări publice	3500	2735	2534	2180	2100	2005
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	781	719	635	763	1388	431
Mine și cariere	1358	569	422	371	1345	910
Industria chimică	40	173	89	64	326	239
Industria lemnului	2772	2756	2951	2396	2522	2235
Imprimerie, fotografie, etc	165	87	98	43	78	31
Industria hârtiei	6	31	17	2	20	2
Industria textilă	1383	1438	597	757	1068	1477
Metalurgie, electrotehnică, mașini	3622	5291	4819	4877	5807	5079
Ceasornicărie, bijuterie, optică	7	20	9	13	6	7
Personal de comerț și administrație	634	450	443	358	559	751
Personal de educație	1098	1076	666	826	992	775
Personal de hotel și restaurant	939	1152	976	975	697	966

Anul	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Personal de serviciu	50185	49163	48246	45533	42761	41132
Ucenici pentru comerț	832	898	897	734	619	688
Ucenici pentru industrie	427	419	369	459	1125	655
Diverse	675	733	375	635	1329	783
Muncitori de pădure	14015	8435	13084	12067	16045	12869
Muncitori de fabrică	16123	15434	12546	16183	24422	20803
Muncitori agricoli	29460	18606	17492	19403	18811	21282

Sursa: Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Anexa nr. 49

Cereri de lucru pe activități economice în perioada 1933-1938

Anul	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Agricultură, silvicultură, grădini	770	671	596	586	497	361
Industria alimentară	3275	2908	3182	3307	2938	2726
Imbrăcămintă, mode	3098	2423	2080	1569	1415	1026
Industria pielăriei	2560	1775	1641	1449	943	775
Construcții, pictură, lucrări publice	6298	3629	2894	2884	2043	1839
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	966	731	504	569	926	439
Mine și cariere	1783	722	432	320	935	234
Industria chimică	151	268	130	192	611	443
Industria lemnului	5794	3415	3163	2808	2480	2075
Imprimerie, fotografie, etc	623	227	411	143	86	94
Industria hârtiei	38	62	37	23	17	15
Industria textilă	1498	1376	728	982	858	960
Metalurgie, electrotehnică, mașini	8398	7937	6561	5770	6493	5781
Ceasornicărie, bijuterie, optică	51	31	41	30	16	12
Personal de comerț și administrație	2322	1427	1545	1146	1194	1495
Personal de educație	1400	1319	804	995	1043	821
Personal de hotel și restaurant	1399	1513	1282	995	706	1028
Personal de serviciu	49626	48107	45108	40974	37540	36113
Ucenici pentru comerț	842	966	942	717	626	1316
Ucenici pentru industrie	490	568	327	456	445	613
Diverse	1929	1017	605	432	1299	872
Muncitori de pădure	17033	13595	10717	10353	12054	10159
Muncitori de fabrică	20922	18149	17346	16738	21904	18619
Muncitori agricoli	30168	19642	18857	19327	17082	20016

Sursa: Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Anexa nr. 50
Plasările de forță de muncă pe activități economice și tipuri de
profesiuni în perioada 1933-1938

Anul	1933	1934	1935	1936	1937	1938
Agricultură, silvicultură, grădini	366	329	246	256	193	147
Industria alimentară	2129	2156	2366	2585	2350	2219
Imbrăcămintă, mode	1640	1673	1526	1137	1124	749
Industria pielăriei	1169	868	1020	775	582	581
Construcții, pictură, lucrări publice	3140	2331	1837	1762	1572	1519
Lucrări în piatră, ceramică, sticlă	716	610	431	573	751	369
Mine și cariere	1098	464	286	238	938	169
Industria chimică	35	165	85	51	273	215
Industria lemnului	2368	2224	2190	1877	1964	1650
Imprimerie, fotografie, etc	102	57	81	35	30	23
Industria hârtiei	4	9	10	5	18	2
Industria textilă	1171	1147	485	672	752	602
Metalurgie, electrotehnică, mașini	3383	4777	3638	3078	4037	3917
Ceasornicărie, bijuterie, optică	6	11	20	15	1	5
Personal de comerț și administrație	593	423	389	332	436	527
Personal de educație	844	860	477	608	774	634
Personal de hotel și restaurant	807	1025	882	800	605	835
Personal de serviciu	40842	39787	38417	33894	31653	29496
Ucenici pentru comerț	695	799	719	571	530	488
Ucenici pentru industrie	370	356	248	294	304	1175
Diverse	626	860	317	333	1205	725
Muncitori de pădure	11123	6797	10711	9676	11172	9063
Muncitori de fabrică	15554	14530	10899	13095	18750	16688
Muncitori agricoli	27001	17033	16586	17604	16634	19714

Sursa: Anuarul Statistic al României 1935/36, pag.176, Anuarul Statistic al României 1939/40, pag.338-339.

Perioada 1938-1945

Anexa nr. 51
Indicatori ai conflictelor de muncă latente în perioada 1938-1940

Anul	Număr			Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1938	184	50177	32315	105	35	44	130	36	8	10
1939	321	66465	42405	260	26	35	270	35	10	6
1940	529	105658	73764	433	31	65	427	54	30	18

Nr. conflicte de muncă latente

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți. C= nr.participanți organizați,

Rezultate conflicte latent D= admitere punct de vedere salariați E= compromis F=

admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

G= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, H= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), I= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă, J= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.89.

Anexa nr. 52

Indicatori ai conflictelor de muncă manifeste (greve) în perioada 1938-1940

Anul	Număr				Rezultate conflicte			Modul de soluționare			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1938	24	3995	1629	51981	14	5	5	19	2	2	1
1939	18	3119	2393	16258	12	4	2	15	-	2	1
1940	14	8582	7242	69118	8	3	3	10	-	2	2
1941	9	11064	-	80045	6	-	-	-	-	-	-

Nr. conflicte de muncă deschise (greve)

A= nr. conflicte latente , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucri pierdute

Rezultate conflicte de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați F= compromis G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj (voluntar sau obligatoriu), J= prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă K= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.87.

Anexa nr. 53

Indicatori ai lock-out-urilor în perioada 1938-1940

Anul	Număr				Rezultate conflicte			Modul de soluționare				
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1938	2	142	83	378	1	-	1	1	-	-	-	1
1939	1	23	20	363	-	1	-	1	-	-	-	-
1940	7	341	341	2354	1	4	2	6	1	-	-	-

Sursa: Buletinul muncii ian.-apr.1941 pag.88.

Nr. de lock-out-uri

A= nr. lock-out-uri , B= nr.salariați participanți (inclusiv șomerii forțați). C= nr.participanți organizați, D= nr. de zile delucri pierdute

Rezultate conflicte de muncă deschise

E= admitere punct de vedere salariați; F= compromis; G= admitere punct de vedere patronat

Mod de soluționare

H= prin tratative directe între părți sau sub conducerea inspect.muncii, I= prin arbitraj

(voluntar sau obligatoriu), J= prin reprimirea salariaților la lucru, K=prin renunțarea salariaților la conflictul de muncă, L= prin plecarea sau concedierea participanților sau prin lichidarea întreprinderii.

Anexa nr. 54
Numărul și rezultatele conflictelor latente de muncă în perioada
1940-1945

Anul	Total conflicte latente de muncă	Admitere punct de vedere salariați	Compromis	Admitere punct de vedere patronat
1940	529	433	31	65
1941	477	374	39	64
1942	246	186	34	26
1943	203	175	12	16
1944	88	37	37	14
1945	362	346	13	3

Sursa: Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice, vol.I, Industria, pag.531, Editura Academiei, 1992.

Anexa nr. 55
Numărul de contracte colective de muncă, număr de salariați participanți și numărul de întreprinderi contractante în perioada
1938-1942

Anul	Contracte	Salariați participanți	Întreprinderi contractante
1938	157	32227	1014
1939	289	36035	1146
1940	366	68244	2182
1941	297	67465	999
1942	210	36576	765

Sursa: Anuarul Statistic al României 1939/40, Buletinul muncii 1936-1943, citat după Victor Axenciuc, Volumul I, Industria, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, Editura Academiei, 1992.

BIBLIOGRAFIE

- Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1947, Vol. I, Industria, Editura Academiei, București, 1992.
- Victor Axenciuc, Evoluția economică a României, Cercetări statistico-istorice 1859-1949, vol.II, Agricultura, Editura Academiei, București, 1996.
- V.Axenciuc- Produsul Intern Brut al României, 1862-2000. Serii statistice seculare și argumente metodologice, Editura Economică, București, 2012.
- C.C. Giurescu (coord.) –Istoria României în date, Editura Enciclopedică Română, București, 1972.
- N. D. Kondratief- The long waves in economic life, The Review of Economic Statistics, vol. XVII, No.-6/1935
- F. M. Pavelescu- Particularități și tendințe ale evoluției sistemului educațional al României în prima jumătate a secolului al XX-lea în *Colecția "Biblioteca Economică", seria "Probleme economice nr. 387-391/2010*
- F. M. Pavelescu- Some Considerations Regarding The Economic Cycles In Romania During The 1859-2010 Period, Romania Journal of Economics, 2013(XXIII), Volume 36, Issue 1(45)
- D. O. Pătrașcu-Evoluția domeniului social în România, Editura Academiei, București, 2009
- T.Postolache- Restructurări în economia politică, Editura Politică, București, 1981.
- T. Postolache- Vers un ideal practicable, Editura Academiei, București, 2007.
- J. Schumpeter- The analysis of economic change, The Review of Economic Statistics, vol. XVII, No.4 / 1935